II. VYDÁNÍ.

KAFKŮV

ILLUSTROVANÝ PRŮVODCE PO KRÁL. ČESKÉM.

BRDA A PODBRDÍ

TISKEM A NÁKLADEM
DRA ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE.

DÍL VI.

Cena K ~~1·40~~ 2·80

KAFKŮV ILLUSTROVANÝ PRŮVODCE PO KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM.

VI.

BRDA A PODBRDÍ.

S přispěním

ODBORU KLUBU ČESKÝCH TURISTŮ V BEROUNĚ, HOŘOVICÍCH, PLZNI, PŘÍBRAMI A ROKYCANECH

napsal

JOS. KAFKA,
adjunkt musea král. Českého.

Druhé zdokonalené vydání s mapkami, plánky a vyobrazeními.

V PRAZE.
Nákladem a tiskem Dra Ed. Grégra a syna.
1910.

PŘEDMLUVA K I. VYDÁNÍ.

Brda s celým svým obvodem náležejí k nejkrásnějším krajům ve středních Čechách, také ke krajům geologicky i historicky nejpamátnějším. Je to kraj ryze český, z ryze českých pro turistu nejvděčnější. Přes to není ještě po zásluze všímán, ani tak všude přístupen a upraven, jak by býti mohl a měl.

Než čeho není, přinésti může budoucnost. V obvodu jeho vzniklo již několik odborů Klubu českých turistů, které vynasnažují se úkol tu vyložený dle sil svých řešiti.

Proto také mé přípravy k vydání tohoto dílu mého průvodce sledovány se sympatiemi těchto odborů, které laskavě nabídly mně své přispění. Jsou to slavné odbory: v Berouně, Hořovicích, Plzni, Příbrami a Rokycanech. Osobně vděk můj za horlivé přispění zasloužili si pp.: † J. Černý, polesný v Berouně, JUDr. J. Doležel, advokát v Hořovicích, Ant. Kostinec, prof. v Plzni J. Krčmář, lékárník v Rokycanech a Jan Ev. Seydl, mlynář v Berouně. Jak pro okolí Pražské, tak i pro tento oddíl zapůjčil mně p. prof. dr. Ant. Frič ochotně řadu štočků tak instruktivních ze své »Malé Geologie«, začež jemu zvlášť dík můj náleží.

Spisovatel.

PŘEDMLUVA K II. VYDÁNÍ.

Osvědčilo se plnou měrou, co výše bylo pověděno. Ze středočeských dílů našeho »Průvodce« jsou »Brda a Podbrdí« první, jenž dočkal se II. vydání. Bohdá, že ve zdokonalené formě dočká se brzy vydání III.

Z nádvoří zámku Zbirožského.

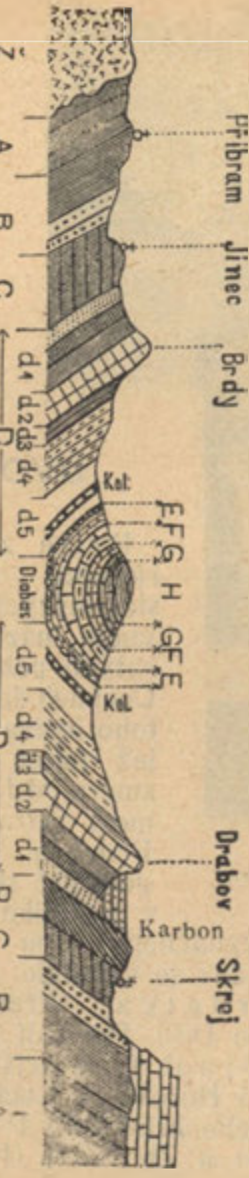
ÚVOD.

Brda značí v různých zemích slovanských původní název lesnatých pohoří. V Čechách dostalo se toho jména pohoří, jež táhne se ve směru od JZ. k SV. mezi Prahou a Plzní a ve své podstatě skládá se z několika pruhů a skupin horských.*) Nejvýznačnější jsou skupiny dvě, k nimž vlastní pojem »Brda« se vztahuje. Jsou to:

1. Brda vlastní a Brdatka. Křemencové kupy a hřbety (silurské pásmo Dd_2). Počínají jednotlivými kupami u Rokycan (Čílina), tvoří delší hřbety od Kařízku k Hořovicům a od Hořovic k Lochovicům a táhnou se v podobě mohutného hřbetu od Plešivce Lochovického až k Báním u Zbraslavi (Hřebe-

*) Výklad jak jej tu podávám, naprosto liší se od výkladu „Brdy“ ve Slov. Nauč., kde tvoří základ pojem čistě zeměpisný beze všeho zřetele k poměrům geologickým a orografickým, které tu rozhodují. —

n y) a končí zas ojedinělými hřbety u Prahy (Ž i ž k o v, Ž i d o v s k é P e c e). To jsou Brda vlastní. Kromě toho tvoří ještě hřbet s Hřebeny téměř rovnoběžný, Brdatka zvaný a táhnoucí od skupiny R a č e přes Žebrák k Berounu (K r u š n á H o r a, D ě d, O s t r ý, dle dvora Drábova — drabovské křemence) a dále přes Hořelice k Třebonicům.

Profil brdské pánve útvaru silurského dle J. Barrandea. Ž. Žula, A. B. Útvar huronský. C. Kambrium. D. E. Útv. silurský a F. G. H. k němu náležející hercyn. P. Porfýr horstva Křivoklátského. Karbon = útvar kamenouhelný.

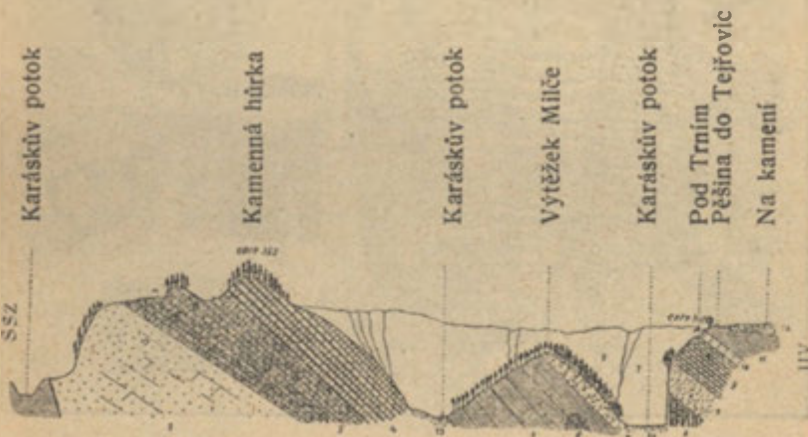
2. T ř e m o š e n s k é p o h o ř í, t. j. skupiny horské skládající se z tak zv. třemošenských drob (slepenců). Počínají skupinou Ž ď á r u (627 m.) u Rokycan, jež přímo souvisí s hlavní skupinou T ř e m o š n é (477 m.) mezi Dobřívem a Strašicemi s jedné a Rožmitálem a Příbramí s druhé strany (lesy Padrťské a Rožmitálské), táhne se odtud přes údolí Litavky mezi Čeňkovem a Příbramí k SV. přes Hluboš až k Mníšku. Na jihu končí osamotnělou skupinou T ř e m š í n a a Š t ě r b i n y a v podobě táhlého hřbetu P ř í b r a m s k ý c h H o r od Rožmitálu přes Příbram končí u D o b ř í š e.

K těmto dvěma význačným skupinám druží se několik horských skupin jiného rázu, jež celek brdský doplňují a zaokrouhlují:

Jsou to:

3. P o r f ý r o v é h o r s t v o k ř i v o k l á t s k é, které od Rače táhne se v mohutném pruhu vysokých kup a hlubokých údolí (Potok zbirožský, Opoř, Klucná) ke Křivoklátu, v jehož okolí ojedinělými kupami se rozptyluje.

4. Středočeská vysočina vápencová, zaujímající jádrem svým komplex mezi Lítavkou u Zdic a Lochovic a Berounkou od Berouna k Třebáni, dále za Berounku v SV. směru se prostírající do okolí Prahy u Hlubočep a Bráníka. Tato vysočina obklopena jest měkčími vrstvami břidličnými, v nichž vyhlouben jest údolní pruh 2—3 km. široký, jejž na severu sledovati lze od Jinonic přes Beroun ke Zdicům a na jihu od Zdic přes Všeradice, Řevnice a Zbraslav k Chuchli. Za tímto údolním systémem zvedají se teprve dlouhé a ostré hřbety křemencové, pro Brda tak význačné. Tuto krásnou a pravidelnou skladbu kraje vyznačil Barrande ve svém světoznámém profilu (viz vyobr. na str. 6.).

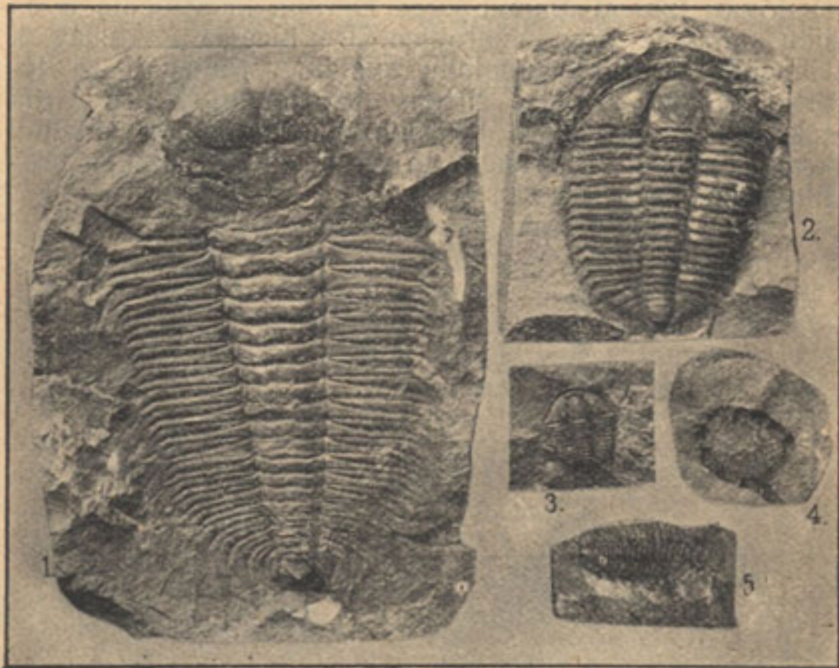

Průřez kambriem u Tejřovic (dle J. Jahna). 1. Azoické břidly (etage B), 2. Různé porfyrity a tufové droby. 3. Světlé slepence a drobové pískovce, střídající se se slepenci pískovcovitými. 4. Pískovce, droby a břidlice paradoxidové. 5. Jemnozrnné břidlice paradoxidové (etage C), 6. Diorit. 7—8. Felsitovec. 9. Pískovec vápnitý, střídající se s břidlicí paradoxidovou. 10. Lavice se zkamenělinami. 11. Břidlice (etage C). 12. štěrk. 13. Valouny.

5. Středočeské pohoří prahorních břidlic obklopuje křemencová Brda a k nim přiléhající slepencové pohoří Třemošenské na zevním obvodu, t. j. na severu a jihu, vyplňujíc s malými výminkami všechen ostatní terrain námi vymezeného území. Charakterem jeho jsou břidličnaté a buližníkové vrchy. Tyto tvoří namnoze význačné turně a útesy na

vrcholech (u Plzence, Vraná Skála u Zdic, Skály Hudlické, Šárka u Prahy atd.).

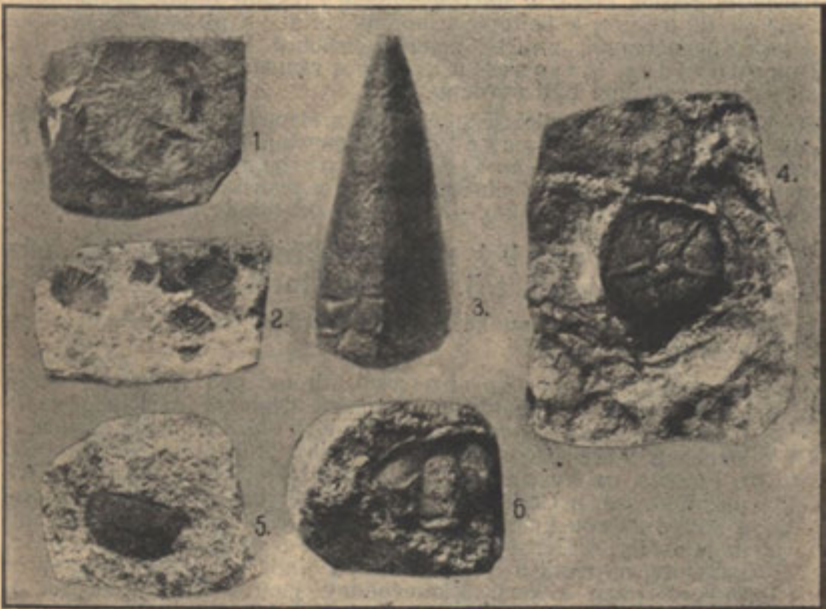
Terrain, jejž tuto uvedených pět horských skupin vyplňuje, zeměpisně takto jest pro tento oddíl průvodce vymezen:

Z torby geologovy na výletu do čes. kambria: 1. Paradoxides spinosus. 2., 3. Conocephalites Sulzeri. 4. Trochocystites bohemicus. 5. Sao hirsuta. (Ze Skrej u Tejřovic.)

Konečnými body jsou Plzeň na JZ. a Praha na SV. Hranice táhne se od Prahy k J. podle Vltavy k Štěchovicům (viz díl „Okolí Pražské"), odtud pak podle hranice středočeských žul přes Knín až ku trati Příbram, Březnice, Blatná, Nepomuk a Plzeň. Od Plzně táhne se hranice podle Mže až k Liblínu, kdež odbočnou partií, zajímající údolí Střely, pokračuje ke Královicům a dále přes Rakovník a Lužnou-Lišany ku Praze. Obvod tento částečně zaujímá kus okolí pražského, již v díle „Okolí Pražské" probraného, t. j. hlavně partii středočeské vápencové vysočiny na levém břehu Berounky, z které tuto jen některé partie budou uvedeny hlavně se zřetelem na význačná východiska brdská (nikoli Prahu). Okolí Plzně věnován bude dílec zvláštní, proto Plzeň pojata bude sem jen jako východisko partií brdských i některých vzdálenějších, k nim přiléhajících.

Geologická povaha Brd a Podbrdí jasně již vysvítá z přehledného rozvržení jejich skupin horských. Střed zaujímá útvar silurský, klassická půda, která byla a jest předmětem obsáhlých studií geologických, již dílem svým v celém vzdělaném světě proslavil J. Barrande a z níž znamenité sbírky sneseny do musea král. českého. Spodní vrstvy tohoto útvaru, (Jinonicko-skrejské břidlice, třemošenské slepence, po

Z torby geologovy na výletu do čes. kambria: 1. Ellipsocephalus Germari. (Pod Trním u Tejřovic). 2, 6. Orthis Romingeri (Tejřovice). 3. Hyolithes robustus (Podmocký mlýn). 4. Stromatocystites pentagularis. (Pod Trním). 5. Orthis Kuthani. (Kamenná Hůrka). 6 Solenopleuratori frons (Mileč)

případě i krušnohorské droby a komárovské rudonosné vrstvy) v novější době zovou se kambrium, vrchní vápencové (F_1G. a H) devon nebo lépe hercyn.

Tyto útvary zevně obklopují prahory s porfýrovým horstvem křivoklátským; místy uloženy jsou pánve útvaru kamenouhelného neb permského, někde vyskytují se zbytky útvaru kří-

dového a v údolích i jeskyních spatřují se náplavy diluviální a aluviální.

Prahory (A, B). Zastoupeny jsou prahorním útvarem břidličným čili huronem, jenž přikrývá veliké plochy jak za severním (k S.), tak za jižním hřbetem brdským (k J.) a tvoří jádro celého jihozápadu tohoto území v okolí Plzně. Význačné horniny jsou prahorní břidlice č. fylit v rozmanitých odrudách a buližník, tvořící četné ostré skaliny a turně. Na severu prorážejí tyto břidlice mohutné pásmo porfýrů (od Rače ke Křivoklátu) a afanitů, a rovněž na jihu mezi Štěchovicemi a Prahou řada porfýrových žil v nich vystupuje.

Kambrium (C). Pod tímto jménem rozumí se nyní staré pásmo Jinecko-Skrejské, kteréž u Jinec vystupuje v podobě břidlic, a na protilehlé straně u Skrej a Tejřovic v podobě břidlic a pískovců s význačnými zkamenělinami, z nichž zejmena trilobiti Elipsocephalus, Paradoxides, Arionellus, Sao a ramenonožci Orthis Romingeri zasluhují býti uvedenu.

K tomuto útvaru náležejí také droby a slepence, jež zejmena skládají pohoří Třemošenské (Hora Třemošná 777 m.). Slepence ty jsou také dobře známy jako slepence příbramské. Někteří sem také počítají část následujícího souvrství rokycanského (droby krušnohorské a vrstvy komárovské), jíž my však od tohoto neoddělujeme.

Útvar silurský zaujímá střed krajiny, jež nás tu zajímá. Nejhlubší, t. j. také nejstarší jeho pásmo

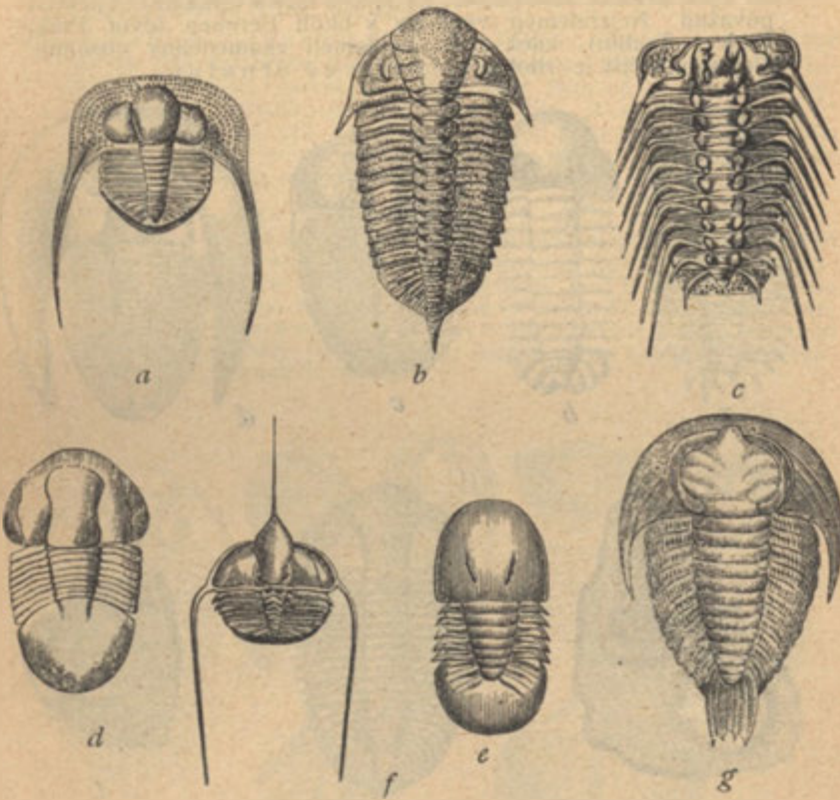
D—d_1 — **Vrstvy Rokycanské** čili také rudonosné pásmo vykazuje tři oddíly:

$Dd_1 \alpha$ = droby krušnohorské, droby neb pískovce, často zelenavé neb červenohnědé, význačně vyvinuté na Krušné Hoře u Hudlic někdy podobou křemitých břidlic nebo hrubších slepenců (Třemošenským podobných) změněné. Na Hradišti u Plzence, na Kvásku u Zbiroha jsou talkovité, u sv. Dobrotivé pazourkovité, u Cerhovic, Zbiroha, Rokycan (Kotel) jsou pevné a dávají dobrou hmotu kamenickou. V trhlinách jejich vyskytují se minerály, u Cerhovic, Sv. Dobrotivé a na Milíně u Cheznovic, vavellity, na Kotli u Rokycan baryt, jinde též psilomelan, pyrolusit, křemen a pod. Zkameněliny jsou vzácné (21 druhů), hlavně Lingula, Discina, Orthis a jehlice hub na Krušné Hoře, na Hradišti u Nižboru, v Cerhovicích, sv. Dobrotivé, na Ivině a p.

$Dd_1 - \beta$ = vrstvy komárovské, vlastní pásmo železných rud (krevel seménkový neb celistvý) v ge etické souvislosti se zelenokameny čili diabasy zejmena krásné diabasy mandlovcové) a měkkými břidlicemi hlinitými, černými a tmavošedými neb tufovými (pestře zbarvenými). V trhlinách rud vyskytují se četné minerály: vápenec, dolomit, křemen, o elek, baryt, kyz, sfalerit, galenit, rumělka. Proslulé naleziště jich jest Dědova či Jedová Hora u Hořovic, také Březina u Radnic a j. Zkamenělin málo a jen v rudě nalezených zejmena na Hlavě, u Sv. Dobrotivé, v dolu „Ouzký" u Holoubkova, na Krušné Hoře, u Libečova a p.

$Dd_1 - \gamma$ = břidlice osecké (hnědé, dle Oseka a Rokycan) a kváňské (černé, dle Kváně u Sv. Dobrotivé). Ve vyšších polohách jejich slabá lože jemnozrnné droby (u Plzence). U Troje štípají se v roubíky (břidl. roubíková). V oseckých vyskytují se křemenité pecky čili koule, jež nalezají se v ornici, rozpadnutím břidlic povstalé; známy jsou dobře jménem „kuličky roky-

canské". V nich obsaženy jsou přečetné zkameněliny (hlavně u Rokycan, Mýta, Malých Přílep, v Šárce, u Ouval a Modřan). V břidlicích vyskytují se tyto zkameněliny vzácněji, hlavně jen v černých kváňských (ve štole u Kozojed, u Sv. Dobrotivé). I v tomto pásmu vystupují ještě železné rudy v podobě tmavošedých až černých křemenců železitých, na výchozech v limonit proměněných. (U Zlejčína blíž Berouna, na Roudném u Zdic, na Rači u Rokycan.)

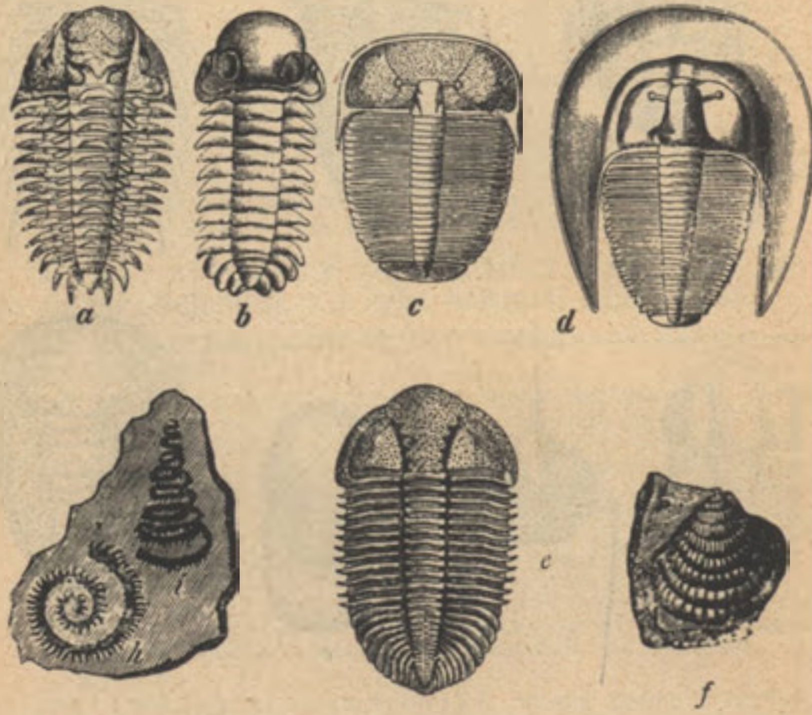
Ukázka trilobitů ze spodního siluru, z vlastního pásma brdského D. Z „Malé Geologie" dr. Ant. Friče. *a.* Trinucleus z Trubinských břidlic D_3. Dalmanites socialis z křemenců Drabovských D_2 na Ostrém u Berouna. *c.* Acidaspis Buchi ze Záhořanských břidlic D_4 *d.* Illaenus Katzeri z kuliček rokycanských v D_1. *e.* Aeglina rediviva z černých břidlic kváňských D_1 od Sv. Dobrotivé. *f.* Ampyx Portlocki a *g.* Remopleurides radians oba z břidlic kralodvorských D_5 z Lejskova.

Dd_2 — **Vrstvy Drabovské.** (Dle Drabova u Berouna.)
Křemence, které tvoří jádro celých Brd, obklopují v podobě mohutného valu na severovýchodě vápencovou vysočinu vrchního siluru, tvoří ve středu nad Hořovicemi uzavřený kotel, v němž uloženy vrstvy spodního siluru a rozptylují se na jihozápadě v podobě osamocených kup a shluků, které svědčí, že i v této končině druhdy nepřetržitou hradbu tvořily. Křemence

ty jsou vlastním jádrem a orografickým charakterem Brd. Zkameněliny jsou vzácnější a jen na některých místech četné (Drabov u Berouna). Význačné jsou rourky, často křemence prostupující (Scolithus linearis), jež červům se připisují. (Židovské Pece u Prahy).

Do$_3$ = **Vrstvy Trubínské.**

Černé břidlice, tvořící patu křemencových hřbetů, a přecházející ve vyšší břidlice záhořanské, za jejichž facies (obdobu) je někteří považují Nejzřetelněji vyvinuty v okolí Berouna (dvůr Pták, Vinice, Trubín), kdež také nejhojněji zkameněliny obsahují. Nejvýznačnější je trilobit T r i n u c l e u s o r n a t u s.

Ukázky zkamenělin ze svrchního útvaru silurského, z liteňského pásma E. Z „Malé Geologie" dr. Ant. Friče. *a.* Cheirurus insignis od Sv. Ivana. *b.* Sphaeroxochus mirus z Lištice u Berouna. *c.* Arethusina Konincki z Loděnic. *d.* Harpes ungula z Dlouhé Hory u Berouna. *e.* Cromus Beaumonti z Dl. Hory *h, i.* Graptoliti z břidlic E e$_1$ u Berouna a u Želkovic. *f.* Cardiola interrupta z vápencových koulí chuchelských.

Dd$_4$ = **Vrstvy Záhořanské.**

Hnědé, křemenitohlinité a slídnaté břidlice, které soustředně obklopují středočeskou vápencovou vysočinu (Viz díl „O k o l í P r a ž s k é"). U Nučic uložena v nich železná ruda chamoisit. Zkameněliny zejmena u Záhořan a Vráže v břidlicích i rudách u Nučic, hlavně velcí trilobiti (Acidaspis, Asaphus, cystidey a p.)

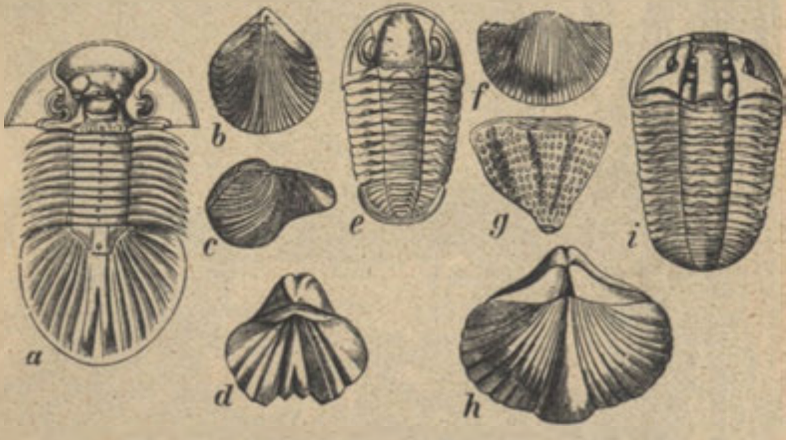
Dd₅ — **Vrstvy Králodvorské.**

Skládají se dílem z měkkých, žlutavých neb zelenavě šedých až i černých břidlic králodvorských, jež ve vyšších polohách střídají se s křemenci světlešedými čili t. zv. křemenci k o s o v s k ý m i. Někdy vyskytují se v nich shluky tenkolupených černých břidlic a vápenců s diabasy, jež obsahují vířenu mladších vrstev a označeny byly Barrandem jako „Kolonie". Zkameněliny dost četné vyskytují se u Králova Dvora u Berouna, na Lejskově, u Vel. Chuchle a j.

S o u v r s t v í s v r c h n í h o s i l u r u náleží ve vlastní obvod brdský jen na pravém břehu Berounky. (Vysočina mezi Berounkou, Litavkou a údolím Osovským). Rozložení jeho na levém břehu Berounky jest podrobněji vyznačeno v dílu „O k o l í P r a ž s k é" Souvrství to, jež jen ve spodním stupni nazývají někteří silurem (E), ve vrchním však hercynem (jenž ostatně dle nejnovějších výzkumů k siluru náleží) skládá se ze 4 stupňů.

E = **Vrstvy Liteňské o dvou oddílech:**

Ee_1 g r a p t o l i t o v é b ř i d l i c e s peckami a koulemi vápennými a s diabasy vystupují na den v obvodu našem hlavně na Ratince a u Lištice u Berouna, u Litohlav pod Koukolovou Horou na úbočí Zlatého Koně u Koněprus, u dvora Slavíka blíž Tmaně, na Borku u Suchomast, u Želkovic blíž Hořovic a pod. Obsahují hlavně graptolity (v břidlicích), hlavonožce, trilobity, gasteropody a p. v koulích vápenných

Ukázka zkamenělin z bílých vápenců koněpruských (Ff_2). Z „Malé Geologie" dr. A. Friče. *a.* Bronteus palifer. *b.* Rhynchonella princeps. *c.* Conocardium. *d.* Pentamerus acutolobatus. *e.* Proetus bohemicus. *f.* Chonetes Verneuilli. *g.* Mechovka Fenestrella. *i.* Calymene Blumenbachi. *h.* Spirifer viator. Vesměs z Koněprus.

Ee_2 v á p e n c e b u d ň a n s k é čili hlavonožcové, často velké množství orthocerů obsahující, vykazují v obvodu našem četná bohatá naleziště, jako zejmena na Dlouhé Hoře, Koukolové Hoře, Koněprusích, Suchomastech, u Jarova, na Koledníku, v Tobolce u Tetína, u Lištice a sv. Ivana u Berouna, na Kozlu pod Tetínem atd.

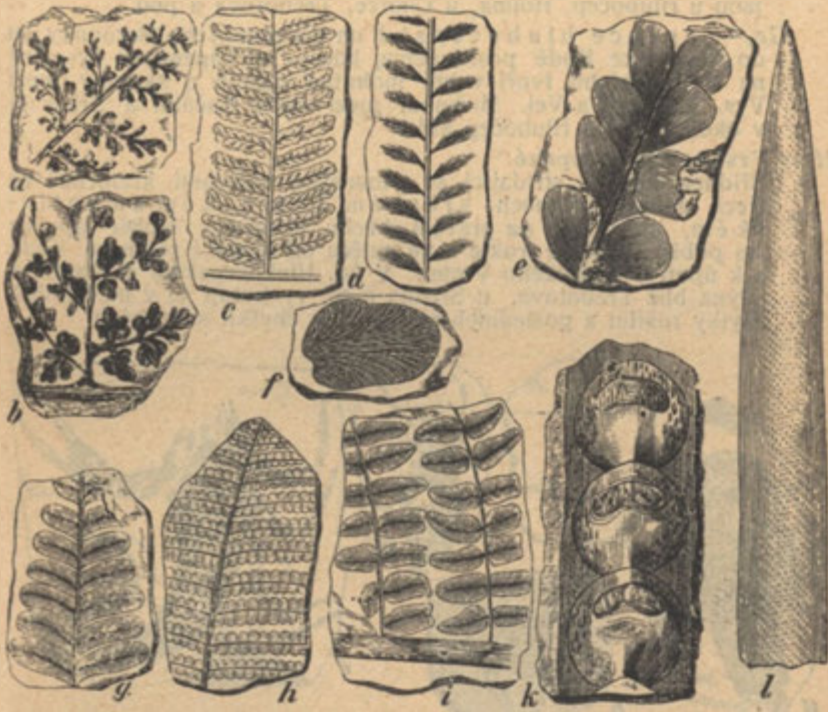

Okolí Radnic za doby útvaru kamenouhelného. Lesy obrovských přeslic, plavuní, kapradin nad močálem. Z „Malé geologie“ dr. A. Friče.

Útvar devonský. Velká část vrstev, jež druhdy považovány byly za svrchní silur, nyní jako útvar devonský se určuje. Jsou to:

F. **Vrstvy Koněprusské** o dvou oddílech:

Ff_1 vápence lochkovské, proslulé zvláště zohybáním u Zlíchova (kostelík a deska Barrandova), Kosoře, Karlštejna a j. vystupují na den hlavně jen ve vysočině vápencové na levém břehu Berounky (viz „Okolí Pražské"); na pravém břehu jen podřízeně v hlubších polohách

Otisky rostlin, které přispívaly ke tvoření kamenného uhlí. Z „Malé Geologie" dra. A. Friče. *a.* Sphenopteris elegans. *b.* Sphenopteris obtusiloba, kapradiny z Břas. *c.* Sphen. coralloides a *d.* Asplenites elegans, kapradiny ze Stradonic u Berouna, *e.* Noeggeratia foliosa z Rakovníka (jednoděložná rostlina). *f.* Cyclopteris auriculata a *i.* Neuropteris gigantea, kapradiny z Radnic; g. Alethopteris Serli a *h.* Cyatheites arborescens, kapradiny od Slaného. *k.* Kus kapradinového kmene a *l.* list palmovitého stromu Cordaites borasifolius z Radnic.

Ff_2 vápence koněprusské, proslulé svou bělostí a čistotou chemickou (vhodný materiál na saturační vápno), mají nejrozsáhlejší lože svá u Koněprus a Mněňan, odkudž přes Tetín ku Praze tvoří souvislou vápencovou vysočinu; v okolí naznačených míst jsou v nich také nejbohatší naleziště zkamenělin.

G — **Vrstvy Bránické** o třech oddílech.

Gg₁ vápence bránické, šedé peckovité, někdy červené mramory tvoří nejmohutnější vrstvy v blízkém okolí Prahy (viz díl tohoto se týkající), avšak i na pravém břehu Berounky u Tetína značnější komplexy zaujímají (Damil, Koda); zde také jest jediné bohatší naleziště zkamenělin, kdežto ostatní (Bráník, Dvorce, Zlíchov, Švagerka, Hlubočepy, sv. Prokop, Ohrada, Slivenec, Zad. Kopanina, Lochkov, Kosoř, Choteč, Bubovice, Karlštejn, Srbsko, Hostím), leží na levém břehu a v blízkém okolí Prahy.

Gg₂ — břidlice dalejské čili tentakulitové, jen nepatrně vystupují v okolí Tetínském, zvláštní naleziště zkamenělin jejich jsou u Hlubočep, Holína, u Chotče, Třebotova a pod.

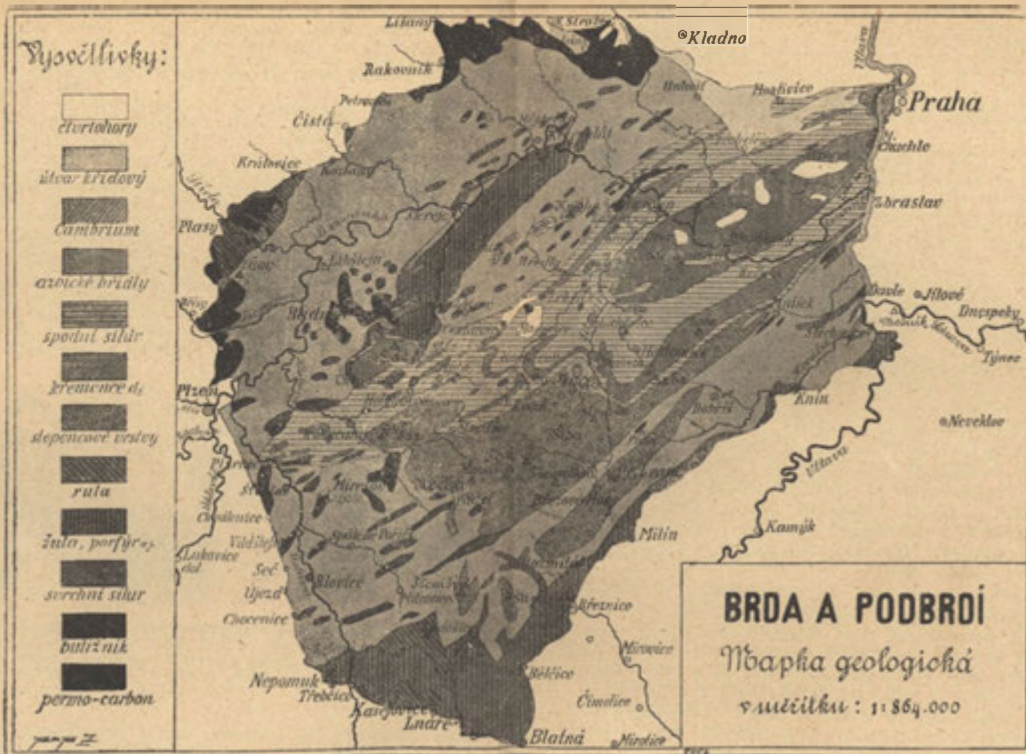
Gg₃ — vápence hlubočepské na pravém břehu Berounky jen do Korna ke Kodě postihujeme, kdežto ve vápencové vysočině na levém břehu tvoří v lmi mohutná pásma a skupiny (mezi Vys. Újezdem a Vel. Mořinou, mezi ústím Kačáku a Srbskem v okolí Prahy a Hlubočep atd.

H = **Vrstvy Hlubočepské.**
Břidlice hlinité, střídající se s menšími vrstvami křemenců ve třech hlavních pásmech: srbském, holínském a hostínském, přikrývají na pravém břehu Berounky hlubší vápence jen poblíž Císařské rokle a ve směru od Kodské rokle ke Kodě a k úpatí Tobolеckého Vrchu. V úd. Hlubočepském u Frantova mlýna blíž Třebotova, u Srbska a p., vyskytují se v nich hojně zbytky rostlin a posledních živočišných zbytků silurských.

Živočišné zbytky z útvaru kamenouhelného v obvodu brdském. Z „Malé Geologie“ dr. A. Friče. *a* Lepidoderma Imhoffi, ploský rak z Vlkýše u Plzně; *b* Pavouk z Radnic; *c* Ráček Gampsonychus z lupku u Dybře u Král. Dvora; *d* Microlabis Sternbergii a Cyclophtalmus senior, štíři z Chomle u Radnic.

Útvar kamenouhelný v řadě oddělených pánví vyvinutý, nejmohutněji uložen v obvodu tomto v pánvích radnické a mirošovské; částečně zasahá v obvod tento také část pánve kladenské (jižně od dráhy Buštěhradské). Kromě toho znám tu řadu malých, větši ou již vyčerpaných uložených u Tinkova (u Rokycan), u Holoubkova, Vel. Přílep u Žebráka, Malých Přílep u Berouna a Liskovsko-strádonická pánev u Berouna.

Vysvětlivky:
čtvrtohory
útvar křídový
Cambrium
azoické břidly
spodní silur
křemence d_2
slepencové vrstvy
rula
žula, porfýr a j.
svrchní silur
buližník
permo-carbon
BRDA A PODBRDÍ
Mapka geologická
v měřítku : 1:864.000
Praha
Kladno
Lišany
Rakovník
Petrovice
Čistá
Kralovice
Plasy
Plzeň
Chválenice
Lukavice
Seč
Újezd
Chocenice
Nepomuk
Třebčice
Lnáře
Blatná
Mirotice
Čimelice
Mirovice
Bělčice
Březnice
Milín
Kamýk
Vltava
Knín
Neveklov
Týnec
Dnespeky
Jílové
Davle
Zbraslav
Chuchle
Hostivice
Unhošť
Kozlany
Zbiroh
Hořovice
Příbram
Rožmitál
Mirošov
Spálené Poříčí
Blovice
Berounka

Útvar permský zasahuje sem částečně v okolí Rakovníka, hlavní jeho vyvinutí leží teprve v okolí Plzně za obvodem brdským.

Útvar křídový zasahuje v obvod Brdský, jak jest tu vymezen, poměrně jen nepatrně a to ještě výhradně v blízkém okolí pražském, jež jest předmětem jiného dílu. Vystupují tu křídové usazeniny u M. Chuchle (jíly perucké), na Vidovli u Košíř, u Jinonic (kvádry perucké) a v pásmu ohraničeném na severovýchodě drahou Buštěhradskou (vrstvy perucké a bělohorské). Kromě toho spatřují se na okraji siluru a prahorních břidlic zbytky křídových vrstev v podobě slepenců a štěrků, kteréž na jihu přes Klinec táhnou se až k Příbrami, na severu pak pokrývají místy návrší vápencové vysočiny.

Diluvium čili starší naplaveniny ve vlastním pásmu brdském zastoupeny jsou dosti skrovnými nánosy hlinitými. Přece tu a onde učiněny v nich nálezy pozoruhodné, tak u Berouna při stavbě trati k Loděnicům nalezeny četné kly mamutů, jinde zbytky vlka a p., u Lubné blíž Rakovníka prof. J. Kuštou odkryta stanice člověka diluviálního a p. četnější nálezy toho druhu vykazují hlíny v blízkém okolí Prahy u Košíř, Noutonic. u Radotína, (kozorožec) a p. Za to vyznamenává se okolí Berouna na pr. břehu Berounky četnými nálezy z jeskyň a slují okolních. Lámáním vápenců byly jeskyně a sluje tyto odkryty a většinou také zničeny, však nálezy z nich v museu českém jsou uchovány. Nejznamenitější jsou: Turská Maštal, Srbská sluj, Červený Lom u Suchomast. Nalezeni v nich medvěd, hyena, vlk, rys, los a jiné zajímavé zbytky.

V oboru útvarů tu vypsaných kromě uhlí, jež jest předmětem rozsáhlé těžby, výroby koksu, místy i svítiplynu, těží se hojně rud železných u Rokycan, Komárova, Sv. Dobrotivé, na Krušné Hoře, u Nučic a pod., proslulými hutěmi, slévárnami, železárnami, dílem i ocelárnami u Rokycan, Komárova, Králova Dvora, Nové Hutě, Roztok (u Křivoklátu), jakož i rudy stříbrné v proslulých dolech a hutích příbramských. Na vysočině vápencové u Koněprus jest vápenec surovinou pro průmysl vápenický, poskytuje výborný materiál pro výrobu vápna k účelům stavitelským i lučebným, pro výrobu cementu, u Hlubočep pro výrobu kyseliny uhličité a j. Ložiska jílová v některých místech jsou podkladem průmyslu keramického (továrny na šamotové, hliněné a kameninové zboží v Hlubočepích, Zbraslavi, Rakovníce a j.).

Květena brdského pásma a kraje, jenž do tohoto dílku jest pojat, náleží z největší části k t. zv. hercynskému vegetačnímu okresu, vypustíme-li totiž území mezi Berounkou a Prahou, jakož i tu část silurského území, jež se rozkládá od Berounky na jih mezi Berounem, Zdicemi, Libomyšlí, Hostomicemi a Řevnicemi. Tam totiž teplé vápence silurské a břidly vykazují bohatou vegetaci tepla milovnou, s druhy pannonskými hojně smísenou; o této vegetaci viz díl V.

(Okolí pražské). Čím dále však postupujeme na př. od Berouna k jihu a jihozápadu, tím více se vegetace tato ztrácí. Výběr rostlinstva vegetační oblasti pannonské můžeme shledati na př. na výslunných keřnatých stráních nad Berounkou; jsou to zejména druhy:

C a r e x h u m i l i s Leyss.
S t i p a c a p i l l a t a Lin.
A v e n a p r a t e n s i s Lin.
S c a b i o s a o c h r o l e u c a Lin.
A s p e r u l a g a l i o i d e s M. B.
V e r o n i c a s p i c a t a Lin.
S a l v i a n e m o r o s a Lin.
P u l s a t i l l a p r a t e n s i s Mill.
E r y s i m u m c r e p i d i f o l i u m Lin.
S e s e l i c o l o r a t u m Ehr.
S e s e l i g l a u c u m Lin.
C a u c a l i s d a u c o i d e s Lin.
S e s l e r i a c a l c a r e a Opiz (jen na teplé skále vápenaté).

Také některé živly květeny ruderální jsou pannonské, zvláště L y t h r u m h y s s o p i f o l i u m Lin., S c h i z o t h e c a r o s e a Čel.

Největší díl území našeho zaujímá vegetační oblast středoevropská, jevící se v četných formacích, hlavně lesních, ježto lesy jehličnaté převládají; méně povrchu zabírají louky, pastviny, vřesoviny, květena skalní a jiná. V porostech smíšených hlavní dřevinou je sice smrk, ale hojně vyskytují se též jedle, borovice, vysázen i modřín, místy dub a buk. Nicméně setkáme se místy i s rozsáhlými čistými smrčinami, někdy i jedlinami, doubím, bučinami; zřídka modřín, jenž teprve v nové době se pěstuje, skládá malé porosty.

Lesní útvary brdskému území vlastní jsou valně rozšířeny, ač v nich nezřídka překvapuje chudost a jednotvárnost druhů.

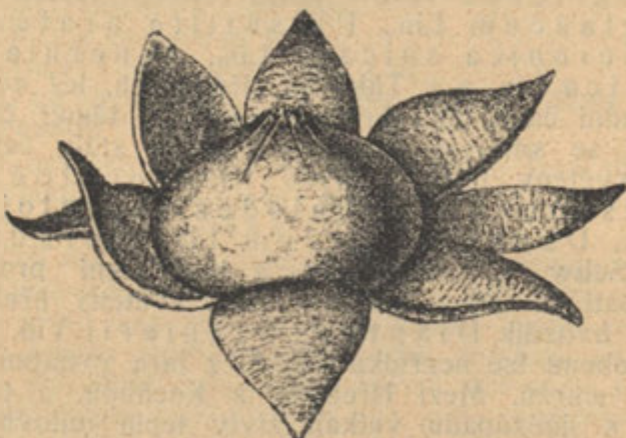
Někdy lze lesem, zvláště smrkovým, třeba dosti dlouho choditi a spatřiti jen několik jevnosnubných rostlin.

Borové lesy mají jako obyčejně ráz xerofytický; vedle mechů (zvl. rodů R a c o m i t r i u m, P o g o n a t u m a P o l y t r i c h u m) a lišejníků (druhy C l a d o n i í, B a e o m y c e s r o s e u s, jehož apothecie podobají se malinkým růžovým hubkám) dobře se daří v borech borůvčí, brusnici, vřesu, travám z rodů D e s c h a m p-

sia, Festuca. Ozdobou světlin a krajů lesních je v Brdách hojný vítod žlutý (Chamaebuxus alpestris Spach), zvl. na Příbramsku hojný. — Na pomezí pannonské oblasti v pásmu přechodním objevují se roztroušeně druhy květeny tepla milovné středoevropské i pannonské; památné je na př. stanovisko rmenu Anthemis montana Lin., na Chotobuši u Dobříše. Výstřelky této vegetace shledal Domin v zajímavých poměrech na Zbirožsku, kde přibývá živlů těch na sever podél Zbirovského potoka; podobně ode Zdic šíří se pannonské druhy k Točníku, podél Červeného potoka přes Hořovice až k Sv. Dobrotivé, zejména pak proti toku Litavky na jih k Čenkovu; u Rejkovic v podrostu borovice černé Pinus nigricans Host.) zjistil Domín zvláště Seseli glaucum Lin., Pulsatilla pratensis Mill., Veronica spicata Lin., Asperula cynanchica Lin. a j. Také na Hřebenech, jež ve své jihozápadní části mají brdskou vegetaci téměř čistou, objevují se směrem k severovýchodu stále četnější tvary květeny tepla milovné (Hierochloë australis Roem., Omphalodes scorpioides Schrank, Daphne cneorum Lin., Corydalis cava Schw. K. Vřesoviny a luka lesní prostřed borů hostí tu jeden rázovitý zjev květeny hřebenů, úhledný hvozdík Dianthus Seguierii Vill. V lesích Hřebenů lze nezřídka nalézti z jara vydatná stanoviska smržů. Mezi Hřebeny a Kocábou, a to od Vltavy k jihozápadu vnikají živly tepla milovné až za Dobříš směrem ku Příbrami; v tom směru asi nejdále postoupil oves tenký — Ventenata avenacea Koel., rostoucí hojně ve společnosti travičky Aira caryophyllea Lin. na písčině v řídkém lese smíšeném, s převahou borovic, na jižním, teplém sklonu slepencového návrší jižně od Dubna u Příbramě.

Smrkový les, ve vyšších polohách brdských zavládající, zvláště na podkladu vzniklém ze zvětralých slepenců třemošenských, jeví značnou chudobu flory. Zejména tam, kde mladý les proti úsilí lesníkovu krní pro nevýživnost půdy, rozmáhá se často nejvýš jednotvárná vřesovina (t. zv. »smrková« vřesovina). Na mýtinách a po krajích lesních rozhostil se často celý výběr ostružin (Rubus macrostemon Focke, R. chaerophyllus Sag. & Sch. v. praecam-

briicolus, R. Koehleri Whe. & N., četné tvary z tlupy Glandulosi), jichž porosty chrání často bylinnou vegetaci dosti hojnou. V rozlehlých, stinných lesích mezi Zdicemi a Křivoklátem objeven před lety vzácný v Čechách smrkovník (Goodyera repens R. Br.). Ve stínu smrkového lesa místy velmi hojný je nezelený hnilák (Monotropa hypopitys Lin.) a v lese smíšeném, kde dosti listnatých dřevin, nezelený, pleťově růžový podbílek (Lathraea squamaria Lin.). Hluboké lesy oplývají v teplém podzimu velkým bohatstvím hub jedlých i jedovatých; v lese smrkovém, bukovém a dubovém roste hojně hřib obecný, v bučinách někde i hřib královský, oříš, mladé smrčiny oplývají klouzky,

Ze smrčin brdských. Pýchavka: zemská hvězda (Geaster hygrometricus), rozevřená v čas vlhka. Ze smrčin na Krušné Hoře.

ryzci a j. Místy bývá písčitá půda jehličnatého lesa zdobena pýchavkovitými houbami, t. zv. zemskými hvězdami (Geaster hygrometricus Pers.), jež za vlhka vnější peridii hvězdovitě rozkládají, za sucha svírají. (Viz obr.) V mechatině lesů smrkových nalezneme na podzim i jiné příbuzné druhy; houby vůbec dlouho v podzimu rostou, jestliže povětrnost je přízniva. Někdy ještě v listopadu objeví se na městském trhu vedle hřibů a ryzců hojně pozdní druhy jedlé, jako václavky, zelanky (Tricholoma equestre), havlíčky (Tricholoma portentosum) a jiné.

Nejdále k severu hercynské útvary lesní nalézti lze ještě na Dědu u Berouna, ač na jižních stráních usadila se tam již vybraná společnost květeny tepla milovné. — Březiny, jež místy se vyskytují, mají podrost bez zajímavosti; vyniká v tom ohledu jen břidlič-

Z listnatých lesů brdských. Podbílek (Latraea squamaria), rostlina nezelená od Nov. Jáchymova.

né návrší mezi Příbramí a Stříbrnou Hutí, kde břízy i podrost jejich velmi trpí otravným dýmem hutí. V porostu je hojná planá jabloň, z bylinstva jako ne-

obvyklý zjev je tam hrachor Orobus niger Lin., snědek Ornithogalum umbellatum Lin., hojně tu roste podivná břichatkovitá houba Polysaccum crassipes; travnaté sklony krášlí tu z jara vzácná mochna Potentilla aurulenta Gremli.

Teplé svahy vlastní flory brdské obývají z pravidla bedrník Pimpinella saxifraga Lin., devaterník (Helianthemum obscurum Pers.), vítod žlutý, tařice Alyssum calycinum Lin., doušky (Thymus), kručinka Genista germanica Lin., rozrazil (zvláště r. položený, Veronica prostrata Lin., jenž na př. na Sv. Hoře u Příbrami představuje s lipnicí Poa bulbosa Lin. a růží Rosa rubiginosa Li n. krajní výstřelky květeny teplejších poloh), Myosotis versicolor Pers., Echium vulgare Lin., Carlina vulgaris Lin., C. acaulis Lin., Chrysanthemum leucanthemum Lin., Jasione montana Lin., nezřídka objevuje se, zvl. na Dobříšsku a Příbramsku, na těchto místech i lněnka horská (Thesium alpinum Lin.) Keřnaté porosty skládají na výsluní hlavně trnky, hloh a různé druhy šípků.

Květena luk brdských, v údolích obyčejně úrodných, není valně zajímavá, obsahuje totiž hlavně všudybyly; místy jen objeví se v nižší poloze i některý tvar květeny podhorní. Hojná je krabilice zápašná (Chaerophyllum aromaticum Lin.), štírovník bažinný (Lotus uliginosus Schk.), zajímavý rozšířením svým hořec jarní (Gentiana verna Lin.), jenž od jihu dosáhl stanovisk nejdále na sever pošinutých u Příbrami a Cerhovic. Mezi subalpinskými druhy huseník Hallerův (Arabis Halleri Lin.) sestupuje nízko podél Litavky na lukách arsénem z huti stříbrné otrávených a objevuje se ještě u Lochovic. — Na krátkostébelné louce vyšších poloh spatříme hlavní typy hercynské květeny brdské: Trollius europaeus Lin., Primula elatior Jacq., Saxifraga granulata Lin., Scorzonera humilis Lin., Phyteuma orbiculare Lin., Geum rivale Lin., na suchopárech a lesních krajích hořce (zvl. Gentiana campestris L.); Arnica montana L. je i v světlém lese. K. Domin ve spise, jehož v líčení tomto hlavně bylo použito,

skoro každé z těchto lučních rostlin přikládá zvláštní facii luční (na př. význačná je facies luk upolínových, prvosenkových, hořcových atd.). Na suchých lukách a lesních krajích rozpíná se hlavně smilka. (N a r d u s s t r i c t a Lin.), jež skládá nezřídka vlastní formaci rostlinnou.

Vegetační oblast subalpinská v území našem typicky je vyvinuta jen uprostřed lesů pohoří Třemošenského, hlavně mezi Vysokým Tokem a Strašicemi. Na rozsochatých skalinách uprostřed lesů těch uplatňuje se hlavně kapradinami a plavuní L y c o p o d i u m s e l a g o Lin., na suché půdě lesní sedmikvítkem (T r i e n t a l i s) a kapradí různolistou B l e c h n u m s p i c a n t Roth, nejlépe však se rozvinuje na mokvavých, rašelinných místech a podél potoků (zvl. Strašického, Padrťského Třítrubeckého a Reservy). Horský ráz flory osvědčují tu nejlépe tyto druhy:

P o l y g o n a t u m v e r t i c i l l a t u m All.
M u l g e d i u m a l p i n u m Lss.
P r e n a n t h e s p u r p u r e a Lin.
H o m o g y n e a l p i n a Cass.
C i r s i u m h e t e r o p h y l l u m All.
S o l d a n e l l a m o n t a n a Mik.
S o l i d a g o a l p e s t r i s W. K.
G n a p h a l i u m n o r v e g i c u m Gunn.
T h a l i c t r u m a q u i l e g i i f o l i u m Lin.
C i r c a e a a l p i n a Lin.
C h r y s o s p l e n i u m o p p o s i t i f o l i u m Lin.
R o s a a l p i n a Lin.

Pravých rašelin v území našem téměř nenajdeme. Prastaré, snad již od doby glaciální vyhynulé rašelinné černavy na dvou místech v okolí Strašic objevil r. 1902 prof. J. Velenovský; vegetace, jež černavy ty nyní pokrývá, má některé podhorské tvary, ale po vegetaci rašelinné není ani památky. Malé rašelinky s trsy suchopýru E r i o p h o r u m v a g i n a t u m Lin., jinde se zábělníkem (P o t e n t i l l a p a l u s t r i s Scop. klikvou a borůvkou bažinnou (V a c c i n i u m u l i g i n o s u m Lin.), vidíme pod Tokem neb u horního rybníka Padrťského, jenž vymílá v březích též starou rašelinnou černavu.

Význačný jsou také pro Brda a Podbrdí jejich rozsáhlé lesy. Nižší a rozptýlenější porosty listnaté, jež rozšířeny jsou na vysočině vápencové na jedné straně již k Berounu, na druhé straně u Dobřichovic a u Řevnic ustupují vyšším a hustěji seskupeným porostům jehličnatým, jež po výtce tvoří porosty smíšené, kde hlavní dřevinou je sice smrk, ale hojně vyskytují se i jedle, borovice a modřín, často i dub a buk. Nicméně setkáváme se místy i s rozsáhlými samostatnými jedlinami, dubinami, bučinami, smrčinami, řídčeji i lesy modřínovými. — Nejsou proto lesy brdské nikterak jednotvárny, naopak velmi půvabny ve své proměnlivosti. Zvláště půvabna jsou údolí potoků a řek, vroubená lesnatými stráněmi a skalinami.

Údolí Mže, později Berounky zvané, náleží v té příčině k nejpůvabnějším od Plzně již až ku Zbraslavi. Krásná jsou údolí větších jejích přítoků: Úhlavy, Klabavky od Rokycan a Litavky mezi Příbramí a Zdicemi, i menších potoků tak Střely, Zbirožského, Opořského, Klucné, Klíčavy, Kačáku, potoka Padrťského a četných jiných.

Vodstvo kromě Mže a její přítoků zahrnuje také četné rybníky, jež namnoze lesnatým krajům nevšedního půvabu dodávají. Hlavně Zbirožsko a částečně sem přiléhající Blatensko a Rožmitálsko tvoří krajiny rybničné. Zejmena velké rybníky Padrťské náležejí k nejkrásnějším partiím svého druhu.

(Výzkum jich viz v Archivu pro výz. Čech. Zvířena českých rybníků od J. Kafky.)

Nejen geologické a botanické bohatství, zevně význačné pro Brda je významné, nýbrž i bohatství mineralogické.

Těží se tu především na obvodu jižním rudy stříbrné a olověné v proslulých dolech Příbramských, kde ovšem také největší množství a nejvzácnějších českých minerálů se vyskytuje (skvostná sbírka jich sestavena v museu českém).

Těží se tu dále rudy železné v mohutném pásmu komárovském a rokycanském, jež daly původ rozsáhlým hutím a závodům železářským, z nichž zejména závody u Dvora Králova svou rozsáhlostí a zařízením imponují, a hutě Komárovské slynou svými uměleckými výrobky.

Obvod svrchního siluru v Berounsku honosí se znamenitě čistými vápenci, jež jsou základem rozsáhlého průmyslu vápenického a cementového.

Proslulé jsou kamenouhelné pánve u Radnic a Mirošova, vedle četných jiných menších, již opuštěných jako u Stradonic, Přílep a pod.

Neméně známy jsou lokality Jedová Hora u Hořovic rumělkou a jinými nerosty, křemence u Cerhovic nádhernými vavellity a pod.

Na mnohých místech vyvěrají prameny železité (Rokycany, Holoubkov), jež u Cerhovic daly podnět ku zřízení lázní.

Brda a Podbrdí tvoří pro sebe zajímavý kraj i po stránce historické. V Podbrdí, v obvodu t. zv. Brdatek, jejichž zajímavé středisko tvoří hrad Křivoklát dlužno asi hledati původní středisko českého království. Česká knížata i čeští králové již v dávné době měli v těch místech sídla a lovecké zámky, připomenouti stačí v té příčině kromě Křivoklátu Zbečno, Dřevíč, Jivno a pod., v nichž, zvláště na Křivoklátě až do válek husitských mnoho lesku se soustřeďovalo.

Stopy dějin těchto končin značí kromě toho řada zřícenin hradů, hlavně nade Mží, Tejřova, Zvíkovce, Krašova, Krkavce a j.

I ve vlastních Brdách, v pásmě oněch křemenných, ostrých hřbetů, jež je vyznačují zanechaly dějiny lapidární stopy svého písma.

Kolem zřícenin královského hradu Žebráku i jeho tvrze Točníku spřádá se tolik historických zkazek starých dob českého království; v nich nejednou významnou roli hraje i blízký Velis a nedaleký Králův Dvůr, ovšem i Karlštejn dále ku Praze, v lesích za Hořovicemi schovaný Valdek, dosud zachovaný Zbiroh. Konečně na nejzazším obvodu celému Plzeňsku kralující Radyně a nedaleko od ní Lopata.

A tak vše pojí se v Brdách i v Podbrdí v ladný celek: krásy přírodní, bohatství a rozmanitost geologických formací, historicky zajímavá města, hrady, zámky, zříceniny, i rodné chýše velkých mužů (mistra Jana Rokycany, Josefa Jungmanna, Puchmajera, Kamenického, Bělohrobského, Hněvkovského, Nejedlého a j. v.), útulné dědiny, vábná letní sídla, i lázeňská a

zajímavá poutnická místa, krátce bohatý kalejdoskop všeho, co zajímá každého, kdo se snaží poznati svou vlast, každého přítele přírody a vůbec každého vnímavého turistu.

Odbory turistické v Plzni, Příbrami, Berouně, Rokycanech, Hořovicích vedle mateřského spolku pražského razí všude cestu, na vynikajících bodech (Děd, Komorsko, Kotel) staví rozhledny, budují restaurace (Brdatka u Berouna), krátce kraj stává se se všech stran přístupnějším.

Lid najdeš všude jen český, vlídný a přístupný, po většině i dobře opatřené hostinství, že věru není proč nevěnovati těm krajům zasloužené pozornosti.

Nejzajímavější body Brd v Podbrdí.

A Nejvyšší body a vyhlídky.

Zkratky: *Rz*, rozhledna, *Rs*. restaurace, *m* výška nad mořem, *V*. vyhlídka.

Baba (659 m.), vrchol v Hřebenech brdských složený z rud železných.

Babka (560 m.) u Řevnic. Vyhlídk. pavilon.

Beran (686 m.) vrch u Kváně. Rozhled k Plzni.

Brdatka, severní krai křemencový u Berouna, malebné kupy, vlídná údolí, zejména údolí Brdatecké s Rs. pod rozhlednou.

Brno (Rač) 745 m. Křemencový vrchol sev. od Holoubkova. Obmezená vyhlídka.

Damil (395 m.) holý kopec u Tetína s lomy bránického vápence (Gg_1). Vyhl. na Tetín a vápencovou vysočinu.

Děd (492 m.), výběžek hřbetu křemencového u Berouna. Rozhl. Pod rozhl. Rs.

Doutnáč (428 m.), vrchol nad Bubovicemi; zajímavá, ale obmezená vyhlídka Pěkná květena.

Hengšt (759 m.), nejsevernější vrchol Třemšínského pohoří se zbytky hradu.

Hlava (513 m.). Kopec u Komárova proslulý nálezy zkamenělin v železné rudě.

Hlavatý Kámen (též Brdový Kámen zv.) nad Řídkou u Všenor; lesnatý vrchol (514 m.), přes nějž vedou značkované cesty z Dobřichovic a Všenor.

Hůrka (429 m.) u Plzence, mocný útes buližníkový se starobylou kapličkou.

Hradec (623 m.), kupa se starými valy u Dobříše.

Kočka (786 m.) v pohoří Třemošenském u Padrtě, s pěknou vyhl. na Padrťské ryb.

Kolednik, proslulé naleziště zkamenělin silurských (hlavně e^2 nedaleko Koněprus.

Koruna (829 m.), vrchol pohoří Třemošenského v Padrťských lesích s obmezenou vyhlídkou.

Kosov č. Dlouhá Hora (443 m.). Holý kopec nad Dvorem Královým. Vyhl. Křemence t. zv. kosovské (Dd_5), naleziště hojných zkamenělin ve vápencích Ee_2.

Kotel, lesnatý kopec u Rokycan ($1^1/_4$ hod.) (574 m.). Rz. Krásná vyhlídka.

Koukolová Hora (478 m.), malebný kopec u Dvora Králova s lomy a zříc. kaple. Pěkná vyhl.

Krkavec, (497 m.) vrch u Plzně s Rz. Vyhl dopl. vyhl. s Radyně.

Krušná Hora (606 m.), křemencový vrchol nad Hudlicemi. Krásná vyhl. na Středohoří, na Brdský hřeben a Podbrdí.

Ostrý (376 m.). Vrch křemencový nad Berounem. Vyhl. pravillon. V Brdatkách Rs.

Palcíř (723 m.) Kopec blíže Padrťských rybníků s pěknou vyhl. na rybníky a lesnaté okolí až k Šumavě.

Plešivec u Lochovic (636 m.). Vyhl. k čes. Středohoří, ku Praze, Příbrami a k Rači.

Praha (854 m.), vrch v pohoří Třemošenském.

Rač (745 m.), křemencový vrchol. s část. vyhlídkou skrze lesní průseky. Viz Brno.

Skalka (549 m.) Vrch s obmezenou vyhl k Mníšku. Poutnické a výletní místo. Přes Mníšek odtud P l e š, kde státi bude sanatorium pro tuberkulosní.

Slonovec, malebný výběžek horský nad údolím Jinec-Čenkovským. Pěkný pohled do údolí

Smolivec, kopec břidličnatý u Spál. Poříčí s mohutným útesem buližníkovým, 797 m. vys.

Štěrbina (751 m.) vedle Třemšína druhá osamocená, nejjižnější kupa s'epencová; malebné útesy z n chž „Kočičí Hrádek“ nese vyhl. pav.

Stulec (536 m.), kopec lesnatý nade Mží u Křivoklátu Obmezená, ale pěkná vyhl.

Tobolecký Vrch, lesnatý kopec vápencový (465 m., pásmo Ff_2 a Gg_1) s hojnými zkamenělinami

Tok (842 m. a 857 m.). Dva lesnaté vrchole stejného jména v lesích padríských. Vyhl. pěkná, ale obmezená. Pod prvním rybníky ve výši 664 a 646 m., z nichž hutě Příbramské čerpají vodu.

Trhoň (602 m.) lesnatý kopec u Holoubkova, s obmezenou vyhl. do lesů zbirožských.

Třemošná (777 m.) vrchol, dle něhož okolní hory Třemošenským pohořím se nazývají Rozhled na soustavu pohoří.

Třemšín (825 m.) kopec drobový, nejjižnější a nejvyšší výběžek Třemšínského pohoří u Rožmitálu. Zbytky hradu a předhistorických valů. Rz.

Velis, zalesněný kopec (585 m.) s poutn. kostelíkem nad Kublovem. rodištěm I. L. Zvonaře. Pěkné vyhl. část. brání les.

Vlastec (609 m.), krásný lesnatý kopec nad potokem zbirožským.

Vlč (598 m.), divoce rozsochatý vrch u Strašic, s pěknou ač obmezenou vyhl.

Vraná Skála, velice malebná turně buližníková u Zdic. Přístup přes Svatou Vyhl k Žebráku, na Křivoklatské lesy.

Zlatý Kůň, táhlý hřbet koněpruského vápence (466 m.). Vyhl. Lomy s hojnými zkamenělinami Nepřístupná sluj.

Žďár (627 m.), lesnatý vrch u Rokycan s malebnými skalami ze Třemošenských drob. Vyhl.

B. Místa lázeňská, letní sídla i místa přírodnicky a historicky a jinak zajímavá.

Lz. lázně, *Ls.* letní sídlo, *M.* na Moravě.

Beroun, město v pěkné poloze Ls. východiště pěkných výletů.

Blatná, město se starob. zámkem. Rodiště J. Koubka, zpěv. K. Strakatého a Fr. Vorlíčka.

Bluk, tvrz, která stávala asi na ostrohu nad Berounkou proti Černošicům. Pod místem tím na skále vepsáno jest jméno Kazín.

Brdatka, údolí u Berouna s Rs. pod rozhlednou, vilami a Ls.

Břasy středobod břasské pánve kamenouhelné; četné doly a závody tovární.

Březina, sídlo druhdy Kašpara hr. Šternberka a místo, kde shromážďovány sbírky k jeho dílu „Flora der Vorwelt". Nyní v museu českém

Březnice, městys se starob zámkem, druhdy hradem.

Cerhovice, železprameny s lázněmi.

Císařská rokle. Malebná rokle v červených mramorech silurských blíže Srbska (u Karlštejna); v ní vzniká vápencová voda, tufy usazující.

Černošice. Výletní místo a Ls. s četnými villami na Berounce.

Sv. Dobrotivá. Ls. pod hřebenem Brdským. Naleziště zkamenělin.

Dobřichovice. Ls. se zámkem v držení řádu kříž. od r. 1253. Villy.

Dobříš, malebné město se starým zámkem na jižním úpatí Brdského hřbetu. Prozatím konečná stanice nové tratě, jež prodloužena bude do Příbramě

Dvůr Králův se zámečkem, druhdy sídlem královským, kde Václav IV. byl odbojnými pány zajat. Nyní proslulé hutě a ocelárny.

Halouny. Ls. u Řevnic pod hřebenem Brdským,

Hluboš, pěkná ves se zámkem a oborou u Příbrami. Ls.

Holoubkov. Ls. nad velkým rybníkem u tratě záp. dráhy. Lesy obklopen. Četné vi ly.

Hora Svatá, proslulé poutnické místo u Příbrami.

Hory Březové, hlavní sídlo hutí a dolů příbramských.

Hradiště u Nov. Huti, proslulé naleziště archaeologické

Hudlice, rodiště Jos Jungmanna s rodným domkem patriarchy a jeho pomníkem.

Chuchle Malá a Velká, výl. místa u Prahy, zajímavá geologicky i botanicky.

Sv. Ivan, výl. místo Lz. v krásné poloze na Kačáku, 1 hod. od Berouna

edová Hora, (Dědová Hora 530 m.) u Hořovic. Proslulé náleziště ruměľky a četných minerálů.

Jince-Čenkov, Ls. v malebném údolí Litavky. V Jincích léčebný ústav

Dr. Mosera. Naleziště primordialní zvířeny kambrické.
Karlík u Dobřichovic há í vstup do pěkného údolí pot. Studeného; nad ním zbytek tvrze.
Karlštein, hrad památný, nyní restaurovaný; pod ním Budňany Ls. geologicky i botanicky zajímavé okolí.
Klabava, doly a hutě železné král města Rokycan.
Kloboušek. Naleziště bohaté a zajímavé květeny v brdských lesích u Příbrami.
Klucná. malebné údolí mezi vysokými lesnatými vrchy u Křivoklátu.
Komárov u Hořovic, proslulé hutě železné knížete hanavského. Ls.
Koněprusy, ves u Berouna s mohutnými vápencovými lomy(bílých vápenců) s velkým množstvím zkamenělin.
Kozel, malý pahorek naproti Tetínu, proslulé naleziště korálů a jiných zkamenělin.
Kozel u Šťáhlav, úhledný letní zámeček hraběte Valdštýna, s oborou a krasosadem.
Krakovec, zříc. hradu u Kozlan.
Královice. městys, od něhož nedaleko stojí Marianský Týnec, skvostná stavba Dienzenhoferova, nyní již ve zříceninách.
Krašov, hrad zbořený u Zboh blíže Královic, jenž stál ještě r. 1785.
Křivoklát, starobylý hrad, výl. místo, Ls.
Kublov, rodiště skladatele J. L. Zvonaře. Rodný domek označen pamětní deskou.
Lejskov nad Tmaní, vápnitý kopec se zajímavou květenou a pěknou vyhlídkou.
Letiny. Lz. u Blovic.
Lištice, proslulé naleziště zkamenělin blíže Berouna.
Lochovice pod Plešivcem, při vstupu do pěkného údolí Litavky mezi Příbramí a Lochovicemi
Lopata. Zříc. hradu u Nezvěstic a Šťáhlav. Hrad někdy král. od obležení Husity r. 1433. pustý.
Lubná u Rakovníka, naleziště stanice diluvialního člověka a četných pozůstatků kamenouhelných.
Mirošovy, střed znamenité, pohříchu již vyčerpané pánve kamenouhelné.
Nižbor, hrádek nade Mží, letní sídlo kníž. Fürstenberka. Má se tu zříditi hvězdárna.
Neuzov. Ls. na obvodu křivoklátských lesů u Unhošě.
Nová Huť pod Nižborem. Vlídné Ls. nade Mží.
Nová Huť u Chrástu, Ls. nad Klabavkou, přítokem Mže.
Nový Jáchymov. Útulné Ls. prostřed křivoklátských lesů.
Obořiště u Dobříše se starobylým klášterem Pavlánů.
Opořské údolí. krásné údolí potoka, tekoucího od Broum a ústícího pod malebnými zříceninami Tejřova do Mže.
Osek, ves u Rokycan, v jejímž okolí na polích vyskytují se t. zv. kuličky rokycanské, křemencové pecky se zkamenělinami.
Padrť, malá ves při malebných rybnících padrťských, obmezené Ls.; východiště na kupy pohoří Třemošenského.
Plasy nad Střelou. Pamětihodný klášter. Krásné údolí Střely.
Plzeň, na nejzazším západě Brd, metropole českého západu (zvláštní díl průvodce X. Plzeň s okolím).
Příbram. Proslulé hornické město s poutnickým místem Sv. Horou. Doly a hutě stříbrné.
Radnice, rodiště J. Puchmajera; východisko exkursí do kamenouhelné pánve radnické.
Radotín, výl. místo se zajímavou květenou. Ls.
Radyně. malebné zříceniny hradu u Šťáhlav.
Rokycany. Pěkně situované místo. Ls. Dobré spojení. Sady. Lázně. Lesy.
Rožmitál, pěkné místo na jižním okraji Padrťských lesů, východisko do těchto a na Štěrbinu i Třemšín. Ls.
Řevnice, Ls. pod Brdskými hřebeny v pěkné poloze nad Berounkou Villy.
Skalka. výl. a poutnické místo u Mníšku.
Skreje. Proslulé naleziště zkamenělin. Krásná partie u Zbirožského potoka „Na Jezeře“ zvaná.
Slavík u Tmaně (dvůr), naleziště vápenců s graptolity.
Slivenec, proslulé lomy červených mramorů, t. zv. sliveneckých v údolí za Vel. Chuchlí.
Stradonice, Vyčerpané lože kamenouhelné, jež poskytlo překrásné.

otisky rostlinné. Proslulé naleziště archaeologické (nález v čes. museu).
Strašice, městys v krásné, lesnaté poloze. Ls. Bohatá květena podhorská na potoku Padrťském.
Střela, potok s malebným údolím.
Svatá, ves nad Zdicemi, Ls. při lesích křivoklátských.
Šťáhlavy, pěkně položené Ls. nad Úhlavou.
Švoretice, starý hrádek u Blatné.
Tejřov, zříceniny hradu nad koncem údolí Opořského. Přístup od Žebráku přes Kublov a Broumy nebo od N. Hutí přes N. Jáchymov nebo od Skrej.
Tejřovice, ves naproti Tejřovu, proslulá nálezy t. zv. kambrické zvířeny.
Točník viz Žebrák.
Valdek, malebné zříceniny hradu, částečně opravené u Neřežína (Přístup od Hořovic, Příbrami, Jinců a pod.).
Vilštejn, starý hrad, někdy Rožmberský u Blovic.
Všenory. Ls. u Dobřichovic. Villy.
Záběhlá, výletní místo u Plzně; lesnatá partie nade Mží, zastávka žel., restaurace.
Zbečno, východiště do údolí Klíčavy k Jívnu. Druhdy dvůr knížat českých Zde zab t 1100 Břetislav II.
Zbiroh, město, vi dné Ls se zámkem pamětihodn m v pěkném parku v lesnaté a rybničné krajině. Letní byty v zámku a panských budovách na Švábíně a j.
Zbuzí, býv. hrad u Blatné.
Zelená Hora zámek druhdy Šternberský u Nepomuku, kde nalezen byl rukopis t. zv. Zelenohorský.
Žebrák a Točník. Zříceniny hradu královského na vysokém kopci s maleb. vyhl.
Žebrák, město, rodiště Nejedlého a Hněvkovského, na hřbitově pomník, skvostné práce (poslední) V. Levého.

Cestovní tratě v Brdách a v Podbrdí.

I. a) Praha—Beroun. Zdice. Plzeň. (Praha—Beroun viz díl VI. Okolí Pražské.) b) Beroun—Rakovník. c) Zdice—Příbram—Písek. d) Rokycany—Nezvěstice. e) Chrást, Radnice—Královice. f) Zadní Třebáň—Lochovice. g) Praha. Dušníky. Vráž. Beroun.

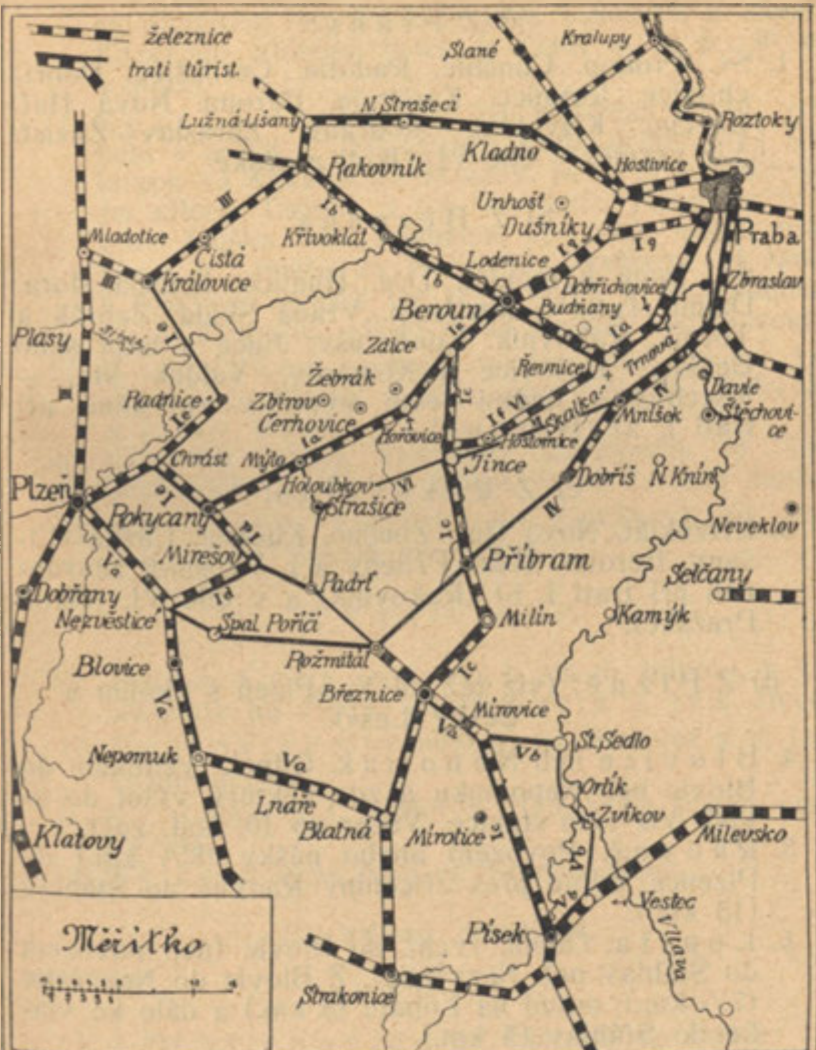
II. Plzeň—Křivoklát podle Mže a dle projektované tratě.

III. Praha. Lužná—Lišany. Rakovník. Královice. Plasy. Plzeň. (Část Praha—Rakovník viz v díle VI. Okolí Pražské.)

IV. Praha, Trnová, Mníšek, Dobříš, Příbram. (Část Praha—Trnová viz díl VI. Okolí Pražské.)

V. a) Plzeň. Nepomuk. Lnáře. Blatná. b) Březnice, Mirovice, St. Sedlo. Orlík. Zvikov. Písek.

VI. Rokycany. Strašice. Jince. Hřebeny Skalka. Řevnice.

Orientační mapka Brd a Podbrdí.
Číslice římské značí tratě cestovní (str. 31)

Výběr výletů do Brd a Podbrdí.

A. Polodenní výlety:

a) Z Prahy:

1. Sv. Prokop. Chuchle. Radotín. Černošice. Dobřichovice. Řevnice. Karlštejn. Beroun. Nová Huť. Zbečno. Křivoklát. Modřany. Zbraslav—Závisť. Viz vesměs v díle VI. Okolí pražské.

b) Z Berouna:

2. Sv. Ivan. Křivoklát. Děd. Hudlice. Krušná Hora. Damil. Tetín a Karlštejn. Vraná Skála. Žebrák a Točník. Rakovník. Koněprusy. Jince a letní sídlo Čenkov. Hořovice a Komárov. Valdek atd. — Všechny s jinými ještě vypsány zevrubně při trati I. a) (Beroun).

c) Z Rakovníka:

3. Křivoklát. Nová Huť. Zbečno. Klíčava. Lužná—Lišany. Beroun. Žbán. Přílepy a j. Vypsány zevrubněji při trati I. b) (Rakovník) a v díle VI. (Okolí Pražské).

d) Z Plzně: (viz též díl X. »Plzeň s okolím a Český Les«).

4. Blovice neb Nepomuk. Odpol. rychlíkem do Blovic neb Nepomuku a zde některý výlet do okolí. Viz tyto stanice. Večer po 10. hod. zpět.
5. Radyně. Povozem anebo pěšky ($8^1/_2$ km.) do Plzence, odtud přes zříceniny Radyně do Štáhlav (15 km.).
6. Lopata. Odpol. rychl. do Blovic (neb povozem do Šťáhlav neb Nezvěstic). Z Blovic do Nezvěstic ($7^1/_2$ km.), odtud na Lopatu (5 km.) a dále ke vlaku do Šťáhlav (5 km.).
7. Třemošná, pěšky anebo povozem k přehlídce tamních kutišť a skláren.
8. Zábělá. Není-li zábav. vlaku, jen povozem neb pěšky.
9. Chrásť (odpol. ve 2 hod. 30 min.); odtud k ústí Klabavky.

10. R o k y c a n y—K o t e l. Odpoled. vlakem do Rokycan, odtud k rozhl. na Kotel (574 m.) anebo na Žďár; zpět buď do Rokycan k vlaku o půl 8. aneb v 11 hod. večer, nebo s Kotle krásnou partií (jen za dlouhého letního dne) přes Rakovou a zámek Kozel do Šťáhlav (vlak k Plzni v 11 h. 30 m. v noci).
11. K o z e l, L o p a t a. Buď do Rokycan odpol. vlakem a odtud s vynecháním Kotle přímo přes Rakovou na Kozel a do Šťáhlav, nebo přes Rakovou na zřícen. Lopaty a do Nezvěstic. Nebo do Šťáhlav (pěšky neb povozem 12 km.), odtud přes Kozel a Lopatu do Nezvěstic (celkem 24 km.). Z Rokycan použíti lze také vlaku k Nezvěsticům až do Kornatic, odkud je na Lopatu hodina cesty.
12. H o l o u b k o v, odkudž možno podniknouti vycházku do Strašic a zpět, přes Žďár do Rokycan a j. (viz tento).
13. Z b i r o h (zast.). Vycházka do zámku, do lázní Cerhovických, k Sv. Dobrotivé a j. (Viz tento.)
14. H o ř o v i c e. Vycházka do Komárova, na Valdek anebo Žebrák a Točník.

e) Z P ř í b r a m i:

15. J i n c e—Č e n k o v (ve 2 h. 30 m. odpol.), s vycházkou na Píska, do Hluboše a p. (Viz Jince.)
16. L o c h o v i c e s vycházkou na Plešivec a p. (viz Lochovice).
17. S v. I v a n a j. partie v Hájeckých lesích nebo Květná.
18. Z d i c e s vycházkou na Vranou Skálu.

B) **Výlety celodenní.**

a) Z P r a h y:

19. Z D o b ř i c h o v i c přes Všenory do Davle; zde na Medník a zpět přes Štěchovice (záhy na jaře), nebo k Jílovému a do stan. u Včel. Hrádku (viz Posázaví).
20. K a r l š t e j n. Zajímavý tento bod umožňuje několik rozman. výletů celoden.: a) Drahou do Černošic a přes Roblín a Mořiny (také pro botanika)

do Karlštejna, zde prohlídka hradu. b) Do Karlštejna, prohl. hradu, k Svatému Ivanu a do Berouna. e) Karlšt. s botan. vycházkou do okolí Velké Hory a do údolí u Srbska. d) Do Berouna a přes Tetín a Kodu do Karlštejna anebo obráceně. e) Do Loděnice, po Kačáku nebo přes Kolo k Sv. Ivanu a do Karlštejna neb Berouna.

21. Beroun. Na Děd a do Hudlic; přes Svatou do Zdic (nebo přes Záhořany do Králova Dvora, anebo do Nov. Hutí). Po případě jiný výlet do okolí (Damil, přes Sv. Ivana do Karlštejna, přes Tetín do Karlštejna atd. (Viz trať I.)

22. Nová Huť. Přes Nový Jáchymov na Krušnou Horu a do Král. Dvora. Přes Nový Jáchymov (nebo přímo) k Leontině a Čertovým Dolem na Křivoklát; přes Leontinu do Klucné a odtud na Křivoklát a p. (viz trať I.), nebo do Unhoště. (Obráceně jako č. 25.)

23. Rakovník (dráhou záp.); odpol. do Lužné-Lišan; večer odtud zpět drahou buštěhr. Z Lužné-Lišan 3 čtvrtě km. na Merkovku nebo z Rakovníka na Žbán.

24. Lány. Drahou ráno; ze stan. přes Lány do obory; touto do údolí Klíčavy (Jivno) a tím do Zbečna.

25. Unhošť. Ze stan. přes město do údolí Kačáku; na Tuchonín a údolím (Jinčov) Vůznice (zakazuje se) do Nové Huti, nebo obráceně anebo údolím Kačáku k Svat. Ivanu a dál do Berouna nebo Karlštejna.

26. Zdice s výletem na Vranou skálu.

27. Hořovice, Žebrák a Točník, po případě dále Klucnou až na Křivoklát, nebo z Hořovic přes Valdek do Příbrami neb do Jinec.

28. Jince a Čenkov, po příp. s odbočkou na Hořovice a Komárov.

29. Příbram, prohl. města, dolů, hutí, Svaté Hory.

30. Orlík. Do stan. Čimelice. Čas je krátce vyměřen. Lépe večer z Prahy, ráno záhy na Orlík, odtud do Zvíkova a z Ostrovce (zast.) zpět. Bližší v díle »Písek s okolím«.

31. Písek. Jednod. výlet poskyt. jen málo času k prohlídce města. (Bližší v díle »Písek«.)

32. Zbiroh s výlet. do okolí, příp. s pochod. přes

Strašice (po příp. přes Padrť do Mirošova, do Rokycan).
33. Holoubkov s výletem na Žďár a ke stanici do Rokycan.
34. Plzeň. Prohl. města, po příp. vycházky do okolí. (Bližší viz v díle »Plzeň s okolím«.)

b) Z Berouna:

35. Přes Křivoklát do Skrej a zpět údolím Opořským přes Broumy a Kublov do Žebráku k stanici Hořovické neb zastávce Praskolesy, po případě poštou ke stan. Zdické.
36. Přes Děd nebo přímo přes Kr. Dvůr (sem drahou rann. vlakem) do Hudlic a na Krušnou Horu. Po případě přes Nov. Huť a Nový Jáchymov na Kr. Horu, odtud lesem na Velis a zpět přes Kublov do Žebráku.
37. Přes Novou Huť a Nový Jáchymov do Obory (zámek Leontina); odtud v l. do údolí Klucné a tím ke Křivoklátu. Z Křiv. drahou zpět.
38. Přes N. Huť a N. Jáchymov do Karlovsi; odtud na Emilín; dále přes Štulec ke Křivoklátu, nebo přes Tejřov do Skrej a zpět přes Kublov do Žebráka.
39. Přes Kr. Dvůr na Svatou; odtud přes Hředly na Žebrák—Točník a zpět drahou.
40. Na Zbiroh (zast.), údolím Zbirožského potoka do Skrej. Zpět přes Tejřov údolím Opořským na Broumy, Kublov a Žebrák. (Jen pro velmi statné turisty.) — Kratčeji úchylkou od Zbirož. potoka u Ostrovce v pr. přes lesy do Kublova.
41. Do stanice Zbiroh. Odtud poštou do Strašic. — Dále k padrťským rybníkům až do Mirošova. Odtud vlakem do Rokycan a odtud drahou zpět do Berouna.
42. Do stanice Jinec-Čenkov. Odtud buď přes Valdek, Jedovou Horu a Komárov do Hořovic nebo na Jince-Čenkov a odtud buď přes Pičín do Příbrami anebo přes Hostomice do Lochovic.
43. Příbram. Prohl. hutí a dolů. Sv. Hora.

44. Do Příbrami a přes Valdek do Hořovic.
45. Do Březnice. Na Štěrbinu a Třemšín.
46. Přes P ř í b r a m a Mirotice na Orlík a zpět.
47. Do Řevnic, odtud na Skalku nebo přímo na Boží Vrážku a po hřebenech do Hostomic a Lochovic a dráhou zpět. (Jen pro statné turisty, 30 km.)
48. Do Zadní Třebáně, drahou do Vosova a po hřebenech na Píska a do Jinců, drahou zpět.
49. Do Zbečna, údolím Klíčavy k háj. Klíčavě a odtud buď do Lužné-Lišan a v 5 hod. odp. přes Rakovník drahou zpět, nebo do Křivoklátu a drahou zpět.
50. Do Nové Huti, údolím Vůznice (zakazuje se) přes Tuchonín do údolí Kačáku a tímto na stan. Vráž.

c) Z R a k o v n í k a:

Výlety přes Beroun pod čís. 35.—50. uvedené jsou i z Rakovníka ranním vlakem, jenž záhy vyjíždí přístupny. Kromě toho doporučuji:

51. Přes Křivoklát anebo Zbečno do údolí Klíčavy, odtud do Lužné-Lišan, Nov. Strašecí, Lán neb do Nové Huti a drahou zpět.
52. Přes Novou Huť, údolím Vůznice (zakazuje se) přes Tuchonín do údolí Kačáku a odtud buď do Unhoště anebo přes Vráž do Berouna.

d) Z P l z n ě:

Možny jsou »celodenní výlety« jako z Prahy pod čís. 19.—30. uvedené, čís. 27. napřed do Příbrami a přes Valdek do Hořovic. Kromě toho pohodlněji polodenní výlety, vyznačené pod čís. 3., 6., 10. a 11. Doporučení hodny jsou tyto další:

53. Do N e z v ě s t i c, B l o v i c (ráno o 5. hod. 51 m.) nebo N e p o m u k u. Odtud přes T ř e m š í n na R o ž m i t á l a B ř e z n i c i. (Jen pro statné turisty.)
54. Přes P ř í b r a m anebo M i r o v i c e (ráno o 3·33 hod. jen v neděli) na O r l í k a Z v í k o v. Zpět po případě přes Písek aneb obráceně ráno z Plzně (v 5 hod. 08 m.) přes P r o t i v í n a P í s e k do O s t r o v c e (příj. v 9 hod. 16 min.), odtud přes Z v í k o v na O r l í k a přes Č i m e l i c e a P ř í b r a m zpět. Pohodlněji na 2 dny.

55. Na Kotel (pěšky) přes Lobzy, Božkov, Ledkov, Timákov, Mokrouše a Cháchovskou mysl. do Rakové a odtud na Kotel (rozh.) 20 km. Odtud pak zpět přes Rokycany nebo jako při čís. 10. a 11. přes Kozel anebo Lopatu do Šťáhlav, resp. Nezvěstic. — Anebo stejně až k Cháchovské mysl., zde však hned v pr. přes Lhotu na Kozel a Lopatu (23 km.) a zpět ze Šťáhlav aneb Nezvěstic.
56. Přes Nezvěstice (ráno v 5 h. 08 min.) na Lopatu, odtud údolím potoka Kornatického do Kornatic a do Mirošov (uhelné doly) a Rokycan.
57. Plasy. Údolí Střely. V 10 hod. 30 min. do Plas, přes Nebřežín do údolí Střely; návrat přes Voboru do Kazňova.

e) Z Příbrami:

58. Přes Březnici na Štěrbinu a Třemšín, nebo z Příbrami v 5 hod. 43 min. ráno do Březnice, odtud vlakem do Rožmitálu (příj. v 6 h. 51 min.) a na Třemšín a zpět přímo do Březnice k vlaku več. v 5 hod. 33 min.
59. Jako při čísle 58. do Rožmitálu, odtud krásnými lesy na Padrť a odtud přes Strašice do Holoubkova (26 km.).
60. Přes Obecnici na Valdek (19 kilom.) a odtud buď ku stanici do Hořovic (29 km.) anebo do Jinců-Čenkova. (28 kilom.) Nebo obráceně.
61. Poštou do Dobříše a přes Hřebeny do Řevnic neb přes Mníšek a Skalku do Řevnic.
62. Drahou do Jinců-Čenkova, a přes Hostomice do Lochovic.
63. Přes Pilský rybník na Korunu, znamenitou partií botanickou ke Třem Trubkám a do Strašic, odtud buď do Holoubkova, Mýta nebo stan. Zbirohu.

Celodenní výlety geologické.

Nejvýznamnější lokality geologické se zkamenělinami nalezáme ve středním pásmu vnitřního Pod-

brdí i možno za nejvděčnější východiska označiti hlavně Prahu, Beroun, Zdice, Křivoklát, Zbiroh a Rokycany. Vděčné jsou návštěvy pánví Radnické a Mirošovské a dolů příbramských.

Nejvděčnější geologické výlety celodenní jsou:

a) Z Prahy:

64. Profil chuchelský, Malá a Velká Chuchle a Slivenec.
65. Hlubočepy a údolí Dalejské. (Sv. Prokop.) Po případě až do Řeporej.
66. Profil bránický (Dvorce, Bráník a Hodkovičky).
67. Vltava od Zbraslavi do Svatojanských proudů (porfýrové žíly).
68. Radotín. Kosoř. Choteč. Frantův Mlýn a Černošice.
69. Karlštejn, Císařská rokle, Koda, Tetín a Damil.
70. Dušníky, Nučice, Loděnice, Vráž a Beroun.

b) Z Berouna:

71. Ostrý (dvůr Drábov, naleziště zkamenělin v křemencích Dd_2).
72. Zpětným směrem čís. 69. a 70.
73. Lištice, Sv. Ivan, Kozel.
74. Koněprusy, Tobolka, Koledník a Měňany.
75. Dlouhá Hora a dvůr Slavík — Zdice.
76. Vinice, Záhořany, Trubín a Králův Dvůr.

c) Z Křivoklátu:

77. Tejřovice a Skreje (české kambrium.)

d) Ze Zdic:

78. Dvůr Slavík, Lejskov, Tmáň, Borek a Koukolová Hora.
79. Libomyšl, Housiny, Všeradice, Liteň a Budňany.
80. Jince (české kambrium).
81. Příbram (doly stříbrné).

c) Ze Zbirohu (zast.):

82. Sv. Dobrotivá, Kváň, Zaječov.

f) Z H o ř o v i c:

83. Komárov, Jedová Hora, Hlava, Felbabka.

g) Z R o k y c a n:

84. Osek (kuličky rokycanské) a Klabava (doly železné).
85. Přes Chrást do Radnic (doly kamenouhelné).
86. Drahou do Mirošov (doly kamenouhelné).

Výlety dvoudenní i delší.

87. 1. Z kterékoli stanice na hlavní trati drahou na K a r l š t e j n. Prohlídka hradu a cestou k S v a t. I v a n u (nocleh). 2. Podle Kačáku k sev. až pod Kyšičky a návrat přes **Unhošť** (nebo od Kyšiček přes T u c h o n í n V ů z n i c í (zákaz!) do **Nov. H u t í** (nocleh). 3. Buď na Křivoklát přímo, nebo vlakem do Z b e č n a a údolím K l í č a v y k hájov. Klíčavě a odtud v l. na Křivoklát, anebo z N. Huti přes N. J á c h y m o v a **Karloves** do údolí K l u c n é a tímto na **Křivoklát.**
88. 1. Z kterékoli stanice drahou do B e r o u n a a B r d a t k a m i na D ě d (rozhl.) a přes Hudlice na K r u š n. H o r u (vyhlíd.) a do N. J á c h y m o v a (nocl.). 2. Přes Karloves neb přes Leontinu do údolí Klucné a tímto na Křivoklát. Z Křivoklátu návrat buď přímo, anebo partií přes Klíčavu a Jivno do Zbečna.
89. Tentýž výlet s tou změnou, že 2. den dáme se z N. J á c h y m o v a přes B r o u m y k zřícen. T e j ř o v a (kdo chce se déle zdržeti, jde až do Skrej) a od těchto přes J e l e n e c, E m i l í n, K a r l o v e s, ú d o l í m K l u c n é d o K ř i v o k l á t u a odtud návrat; nebo 3. den přes K l í č a v u a J i v n o do Z b e č n a.
90. Tytéž výlety jako č. 88. a 89. s tou změnou, že 1. den vyjdeme ze Z d i c na V r a n o u S k á l u, pak přes P o t o k y na K r u š n. H o r u a do N. J á c h y m o v a. Dále jako při čísle 88. a 89.
91. Ze zastávky C e r h o v i c na Ž e b r á k a T o č n í k a přes K u b l o v (V e l i s) do B r o u m (nocleh); 2. den z Broum buď a) K l u c n o u na K ř i v o k l á t a do Z b e č n a, nebo b) přes K r. H o r u,

Děd a Brdatkami do Berouna; nebo c) údolím Opořským k Tejřovu a přes Jelenec, Emilín do Klucné a na Křivoklát. — Kdo chce výlet prodloužiti, dojde 2. den přes Tejřov do Skrej a 3. den dá se po Zbirožském pot. do Zbirohu, nebo přes Řešohlavy a zřícen. Krašova do Královic; navštíví 4. den zříceniny Mar. Týnce a vrátí se přes Plasy, nebo 5. den zavítá ještě do údolí Střely a vrátí se pak po případě přes Radnice.

92. 1. Z Hořovic přes Valdek do Příbrami. 2. den **Příbram** sama. Možno prodloužiti na 3. a 4. den přes Čimelice na Orlík a přes Zvikov zpět do Ostrovce.

93. Do Příbrami; prohlídka dolů a hutí; večer do Březnice a vlakem do Rožmitálu. 2. den přes Třemšín do Nepomuku, 3. den přes Nezvěstice, Lopatu a Kozel do Šťáhlav. Výstup na Radyni. Po případě z Příbrami přes Obecnici a Valdek do Hořovic.

94. Do Holoubkova. Odtud na Rač a do Radnic. (2. den prohlídka hutí, skláren, dolů). 2. (ev. 3. den) přes Liblín údolím Střely do Plas.

95. Z Holoubkova (anebo stan. Mýta) poštou do Strašic a k Padrťským rybníkům. Odtud buď do Rožmitálu a 2. den přes Třemšín do Nepomuku, nebo do Mirošova a 2. den vlakem do Kornatic, na Lopatu, Kozel a Radyni u Šťáhlav.

96. Z 1. Rokycan na Kotel (rozhl.) a přes Rakovou na Lopatu, přes Kozel do Šťáhlav. 2. Výstup na Radyni a sestup do Plzence a údolím Úslavy přes Koterov do Plzně.

97. 1. Z Holoubkova jako při čís. 95. přes Strašice k Padrťským rybníkům a na Třemšín (jen pro statné turisty). 2. Přes Rožmitál do Březnice aneb do Nezvěstic, Blovic, Nepomuku nebo Lnář.

98. Z Rokycan přes Mirošovy (nebo Strašice) k Padrťským rybníkům. 2. Buď přes Rožmitál do Březnice nebo Příbrami, nebo přes Třemšín do Lnář neb Nepomuku.

99. 1. Z Rokycan do Strašic a podle rybníků

do Sv. Dobrotivé (nocl.). Odtud přes Vísku do Nebřežína a k zříceninám Valdeku a do Jinců. Statný turista vykoná tuto cestu za den, slabší zkrátí si ji drahou do Holoubkova aneb zast. Zbirohu. 2. Z Jinců buď do Dobříše (k odpoled. vlaku 4 h. 14 m. ku Praze) anebo přes Pičín do Příbrami, nebo přes Hostomice do Lochovic.

100. Z Prahy do Řevnic a přes Skalku na Hřebeny. Po Hřebenech až k Josefské šachtě na Brdu, v 1. do Dobříše (nocl.). 2. Z Dobříše na Bábu a Píska, návrat z **Jinec-Čenkova** anebo nocleh v Jincích a 3. do **Příbrami.** Prohlídka dolů a hutí a nocleh; návrat anebo 4. den přes Obecnici a Valdek do **Hořovic** (nocl.). 5. Drahou do Zbirohu stan., poštou do Strašic, k Padrťským rybníkům a do Rožmitálu. 6. den. Přes Třemšín do **Nepomuku** (nocl.). 7. Drahou do Nezvěstic, přes Kozel a Lopatu do **Šťáhlav;** výstup na Radyni. Nocleh ve Šťáhlavech. 8. Přes Lhotu a Rakovou na Kotel (rozhl.) a do **Rokycan** (nocl.). 9. den.*) Přes Chrást do **Radnic** (doly kamenouhelné, sklárny a j. závody). 10. Do Liblína a krásným údolím Střely do **Plas** (po případě se zkrácením přes myslivnu Čečínskou) nocleh. 11. Poštou (v 6. h. r.) z Plas do Královic; vystoupí se u Hodačky a hned v 1. na Mar. Týnec, pak přes Královice k zřícen. Krašova u Řešohlav, po odpočinku do Skrej (nocl.). 12. Ráno vycházka na jezero na potoku Zbirožském a návrat do Skrej; pak k Tejřovu (geolog nevynechá Tejřovice) a údolím Opořským do Broum (nocl.).**) 13. Přes Karloves údolím Klucnou na **Křivoklát.** Prohlídka hradu a odpol. k hájov. Klíčavě a údolím Klíčavy podle Jivna do **Zbečna** (nocl.). 14. Ranním vlakem do Nov. Hutí; přes Nižbor a N. Jáchymov na Krušn. Horu a do Hudlic (skrovný nocleh); statnější turisté dojdou však odpoledne dobře ještě přes Děd (rozhl.) a Brdat-

---

*) Možno po případě zajeti až do Plzně, věnovati nějaký den městu a odtud pak nastoupiti další cestu do Radnice

**) Zde možno po případě vybočiti přes Kublov k Žebráku a Točníku a uspíšiti navrat nebo dáti se přes Vranou Skálu a Krušnou Horu na Děd a do Berouna.

k a m i do **Berouna** (nocl.). 15. K S v a t. I v a n u a na K a r l š t e j n. Prohlídka hradu a návrat.

Pokyny cestovní.

Doba cestovní a způsob cestování. Brda i Podbrdí svou lesnatostí i členitostí terrainu při dosti značných rozdílech výškových náležejí již v obor nižších krajů hornatých, v nichž cestování vyžaduje již jisté způsobilosti tělesné konstituce a značnějšího úsilí. Zvláštní svěžest a čistota lesního vzduchu i tento pohyb často již namahavější povzbuzují značnější výměnu látek v těle a pozoruhodným způsobem i činnost nervovou.

Při tom podnebí v končinách hornatých a lesnatých není tak stejnoměrné co do teploty jako v mnohých chráněných polohách nižších a také proudy vzdušné jsou silnější. Jest zde tedy turista vystaven velmi častým proměnám a nezřídka také deště, mlhy i tvořící se mračna na delší dobu zahalují kraj. I v pozdním létě netrpí polohy, zejména břidličnaté, nedostatkem vláhy, avšak cesty, jmenovitě dopravní silnice zpravidla vynikají pevností a čistotou, jsouce štěrkovány po většině křemencem a buližníkem. V hornatém terrainu více než kde jinde šetřiti musí turista, jenž nechce se schvátiti, těchto pravidel:

Do vrchu stoupej stejnoměrně a zdlouha. Cítíš-li únavu svalů v lýtkách a stehnech, omej se mírně studenou vodou a po osušení líhem anebo kořalkou. Dospěv na konečnou stanici, neoddávej se hned úplnému klidu; po malém odpočinku mírný pohyb velmi osvěží a zabrání i zlenivění a stuhnutí svalů, jež jinak se dostaví a nerado povoluje. Dostaví-li se nezkrotná žízeň, uhasíš ji nejlépe vodou s vínem anebo citronovou limonádou.

Výzbroj cestovní. Pěší turista oděje se, pokud možno lehce, učiní však dobře, vezme-li s sebou lehký nepromokavý plášť (po případě jednu neb více košil k výměně na noc). Klobouk buď lehký, plstěný. Nejpohodlnějším zavazadlem jest s t a h o v a c í v a k, jenž nosí se na zádech zavěšený a o kříž opřený. Opěradlem nejlepším jest pevný deštník nebo hůl deštníková, zobcem okovaná. Kdo počítáš s noclehy a ně-

kolikadenní cestou, vezmi s sebou: mýdlo, ručník, hřeben, kartáček na zuby, kartáč na oděv, nůž se zátkopáčem, jehlu, nítě, knoflíky k zapichování, anglickou náplasť, kapky opiové proti kolice a průjmu, natron bicarbonicum proti žáze, jelení anebo salycilový lůj, nebo místo toho mandlový olej proti opruzení, dále trochu citronové kyseliny k uhašení žízně, lahvičku koňaku neb dobrého vína. — Pro cyklisty jest dost pěkných silnic, stoupání většinou mírné, jen v některých polohách mají silnice stoupání značnější a úprava jejich cyklistu neuspokojuje (k Berounu). Fotograf-amatér pochodí nejlépe s ruční komorou, ač na půl až 1denní výlety lze dobře bráti s sebou i apparát stojanový. Pro jednodušší tury dostačí úplně mapky tomuto průvodci připojené. Kdo cestovati chce podrobněji, opatři si mapu okolí pražského, vydanou Kl. Čes. Tur. v měř. 1: 60.000, velmi pěknou a instruktivní (na plátně v deskách 2 K 80 h.), která však Brda a Podbrdí zahrnuje jen z části na západ až k čáře Kladno, Unhošť; Tetín (okolí Berouna tedy již jen z malé vých. části je tu zastoupeno); tu pak lépe poslouží mapy generálního štábu (v měřítku 1: 75.000), list po 1 K, na plátně po 1 K 80 h a sice:

Zona 5. col. IX.	Zona 5. col. X.	
Zona 6. col. IX.	Zona 6. col. X.	Zona 6. col. XI.
Zona 7. col. IX.	Zona 7. col. X.	

Zona 5. Col. IX. Rakovník-Podbořany.
» 5. » X. Kladno-Slaný.

Zona 6. Col. XI. Královice-Břasy.
» 6. » X. Beroun, Hořovice.
» 6. » XI. Zbraslav-Benešov.
» 7. » IX. Plzeň-Blovice.
» 7. » X. Příbram-Mirovice.

Dvě mapy: první (Rakovník-Podbořany) a pátá (Zbraslav-Benešov) zobrazují jen velmi malé částky našeho území brdského a nejsou nevyhnutelny.

Čtverce body označené ukazují mapy, kde nalézá se tok Mže-Berounky.

Kromě toho levnější jsou Kotyškovy mapy (měřítko 1: 200.000), vydané firmou Bursík a Kohout po 80 h, nenapnuté. V stejném způsobu vydaly Nár. Listy na jednom listu »Mapu okolí pražského«, kteráž Brda a Podbrdí rovněž jen z části Praze bližší zahrnuje.

Novější jsou mapy Srpovy (bez terrainu, nové vydání s barevným podtiskem), z nichž se hodí listy: Praha Kladno—Rakovník, Benešov—Sedlčany, (Mníšek), Hořovice—Dobříš, Plzeň, Nepomuky—Klatovy, Březnice—Blatná po 60 h.

Na mapy dobře jest opatřiti si brašničku z průsvitné, nepromokavé gutaperči (v obchodech s vojenskými potřebami), na níž jest narýsována síť, jejíž čtverečky označují vzdálenosti $^1/_2$—1 km.

Útraty a peníze. Cestuje se levně. Pěší turista, jenž požadavky své nepřehání a přec přístupné pohodlí a požitky si přeje, vystačí snadně 4—5 K denně, skrovnější lehce i se 3 K.

Hostince. O ubytování a stravování není ve větších místech nouze. Po různu také již větší hotely a pensionáty se zřizují a nejsou drahy. Nocleh stojí K 1·20 až K 1·60. I ve vesnicích nějaké občerstvení zpravidla se dostane; na některých místech, kde je čilejší frekvence turistů, bývají velmi dobré hostince.

Avšak v lesích křivoklátských, lánských a rožmitálských, v celém pohoří Třemošenském i na hřebene Brdském jest jen málo míst, kde na občerstvení aneb pokrm, nebo docela nocleh lze spoléhati. Třeba se proto na cestu tudy dobře opatřiti, neboť i ve vesnicích prostřed těchto lesů zřídka co se dostane.

Cesty a protředky dopravní, průvodčí. Kromě železničního spojení, je po skrovnu již spojení poštovního. Ve venkovských městech povoz 2spř. na půl dne

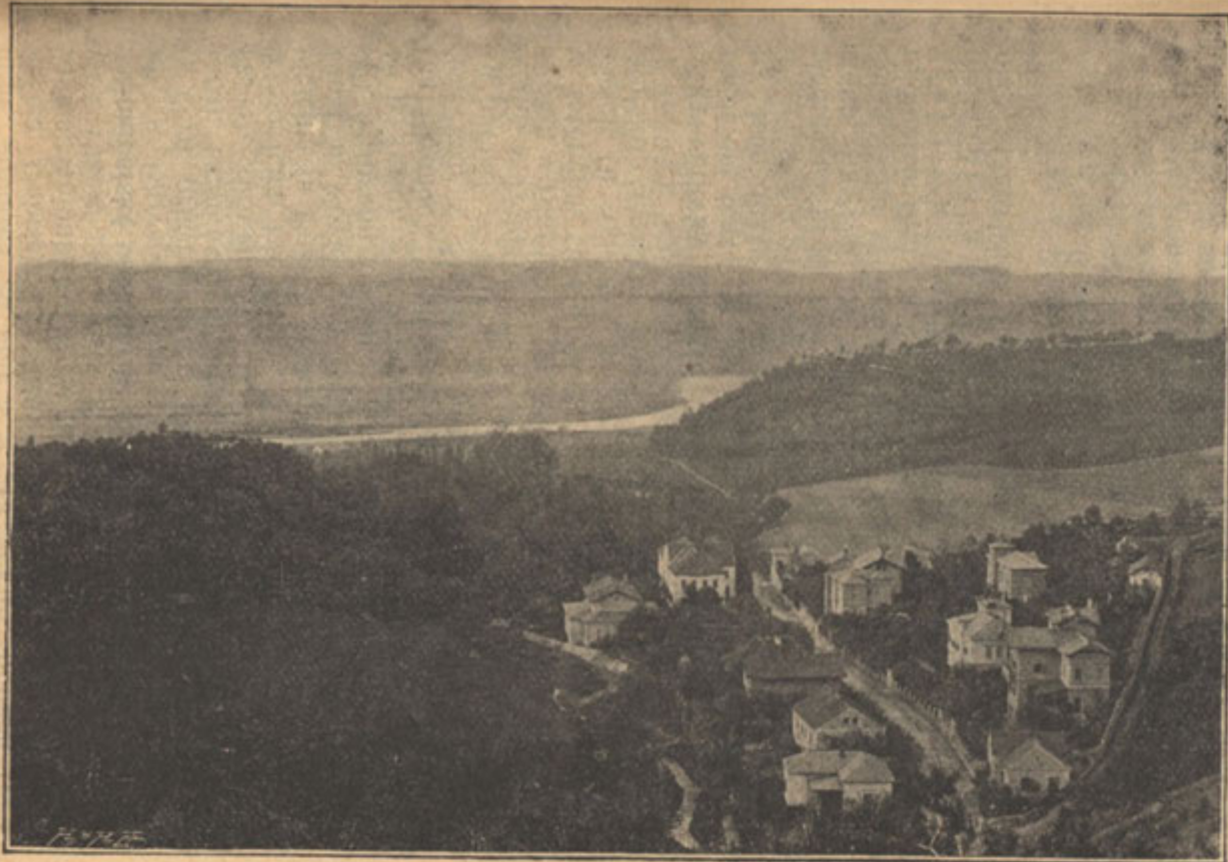
6—7 K, na den 12—14 K, kromě toho zpropitné kočímu, poplatek za stáj a p. Na někter. bodech (Černošice, Dobřichovice, Řevnice, Karlštejn, Beroun, Hořovice, Holoubkov, Rokycany, Příbram, Rožmitál, Blovice, Plzeň) jsou cesty značkovány.

Studentské noclehárny nalézají se v Berouně (ve škole), v Blovicích (Panský dům), Březových Horách (u čern. orla), Březnici (Na Zelené), Červené nad Vlt. (host. Staňkův), Dobříši (kníž. host.), Chyníně (ve škole), Jílovém (ve škole), Hořovicích (na Valdeku), Královicích (ve škole), Mirošovech (na poště), Mirošovicích (Na Poště), Nepomuku (Panský dům), na Padrti (host. p. Nováka), v Písku (ve škole na Malém náměstí), Příbrami (chlap. škole na Příkopech), Rakovníku (u p. Jerie), Rokycanech (v měšť. škole), v Rožmitále (na Plzence), Sedlčanech (ve škole), Starém Sedle (u koníčka), v Starém Smolivci (v zámku), v Žebráce (u jelena), v Křivoklátě (u Sýkorů), ve Zbečně (kníž. host.), v Holoubkově (host. p. Riedla), v Strašicích (ve škole), v Blatné (ve škole), v Sedlici u Blatné (radnice), v Jetěticích (u Růžičky), ve Zvíkově (mlýn), v Mírovicích (u Sýkorů), v Nov. Mitrovicích (ve škole), v Mníšku (panský dům), v Neveklově (okres. dům), v Sedlci u Sedlčan (okr. dům).

Vysvětlivky k textu »Průvodce«. Používám dvojího rozdělení textu: přes celou šířku strany tištěny jsou texty o hlavních stanicích a hlavní tratě, dvousloupcově odbočky a jednotlivé výlety; kdo sleduje na příkl. hlavní trať, vynechává všechen dvousloup., hustější tisk a pokračuje dle tisku řidčího, přes celou šířku strany jdoucího. Vzdálenost určujeme dle kilometrů (km.) a času (hodin — hod., minut — m.); čísla v závorkách značí vzdálenost od východiska, čísla bez závorek vzdálenost od posledního stanoviska. Jinak užívám zkrácenin jen nejnutnějších:

v l.	= v levo,	JZ.	= jihozápad,
v p.	= v pravo,	JV.	= jihovýchod,
J.	= jih,	n. m	= nad mořem,
S.	= sever,	m	= metrů,
SV.	= severovýchod,	vyh	= vyhlídka,
SZ.	= severozapad,	nád.	= nádraží,
Z.	= západ,	kost.	= kostel,
V.	= východ,	h.	= hotel, hostinec.

* označeny partie zvlášť pěkné a zajímavé.

Všenory.

Trať I. a. Praha, Beroun, Zdice, Plzeň.

(S odbočkami: b) Beroun—Rakovník; c) Zdice, Příbram, Mirotice; d) Rokycany — Nezvěstice; e) Chrášť, Radnice, Královice; f) Zadní Třebáň—Lochovice; g) Praha, Dušníky, Vráž, Beroun.

Trať z Prahy do Berouna probrána je zevrubně v díle V. Okolí Pražské. Z této části vezmeme zde zřetel pouze na některé odbočky, jež připouštějí zevrubnější seznání hlavního hřbetu Brdského.

Hřebeny.

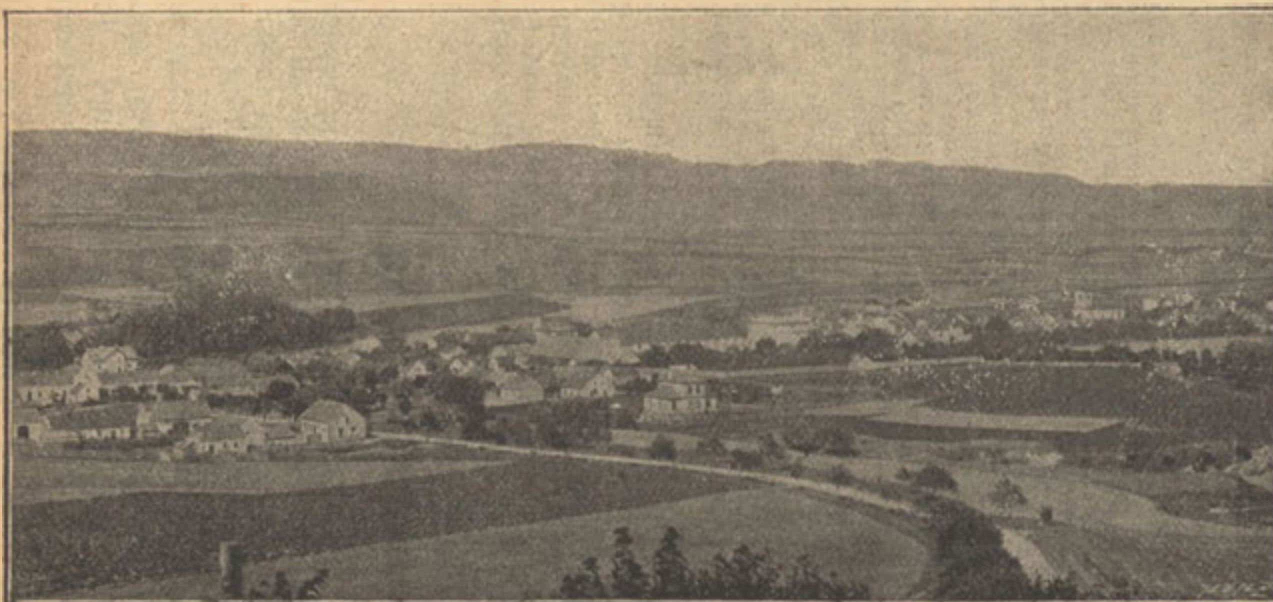
a) Z Dobřichovic.

Dobřichovice, první východiště brdské na záp. dráze s villovou čtvrtí v Brunšově (Dobřichovice v pr. za Berounkou) je nejskvostnější villegiatura pražská. Villy na pr. bř. Berounky v Brunšově; tutéž několik dobrých rs. (u nádraží, u Vlásků, u Procházků, v novém výl. hotelu). Loďky na řece, plovárna, koncerty, hříště.

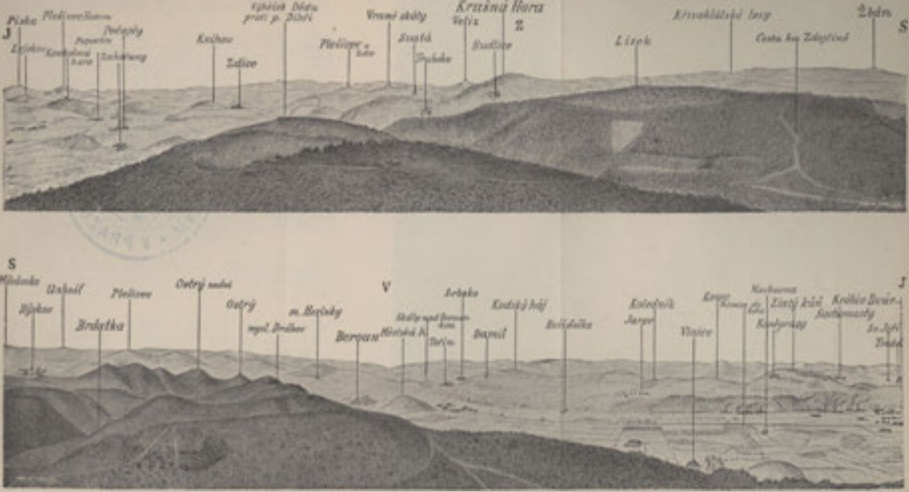
Nad Dobřichovicemi sklání se hřebeny Brdské směrem k Jílovišti, končíce u tohoto kopcem Kopaninou (409 m.) a u Dobřichovic Červenou Hlínou (465 m.), mezi nimiž v pěkném údolí leží oblíbené sídlo letní Všenory. Hned za Červenou Hlínou jihozápadním směrem Brdských hřebenů vyvyšuje se kopec Brdavý, jinak také Hlavatý Kámen (514 m.) zvaný a mezi Řevnicemi a Mníškem několik kopců věnčí již patrný střední hřeben, jsou to S. nad Řevnicemi Babka (506 m) a na J. nad Mníškem Skalka (549 m.) Cesta na Hřebeny vede nás tudíž přes tyto první vrcholy: Červenou Hlínu, Hlavatý Kámen, Babku, Skalku. Z Dobřichovic: cesta Všenory—Skalka (11 km.) je značkována, rovněž i kratší cesta Dobřichovice-Skalka (9 km.). Možno ovšem zajíti až do Mníšku a zpět na Skalku. Z míst tu dotčených nejpůvabnější je Skalka, pěkné výletní a poutní místo na kopci Hrochotě. 1763 založila zde hr. Benedikta Čejková Františkánský klášter s kost. sv. Maří Magdaleny (dle vzoru kostela montserratského ve Španělsku). 1795 byl kl. zrušen. Nyní tu jen dva kněží hospitují. Na stropě v obydlí P. superiora malba sv. M. Magdaleny od Brandla. Křížová cesta. Myslivna a hostinec. Další pochod od Skalky po Hřebenech (viz níže z Řevnic.

Mníšek (viz hlavní trať IV.).

Z Dobřichovic značkována je též půvabná cesta přes Mořiny na Karlštejn (12 km.). Třeba překročiti Berounku a přes Karlík do údolí pot. Studeného. Půvabná je z Dobřichovic partie do Trnové a Davle (viz díl V. okolí Pražské).

Řevnice s pozadím hřebenů Brdských.

Panorama s rozhledny na Dědu u Berouna.

b) Z Řevnic.

Řevnice, velmi oblíbené Ls. s četnými villami a letními byty v místě i okolí. Řada dobrých rs. Koupele v Berounce.

Z Řevnic vede na počátek Hřebenů, jmenovitě na Skalku několik různých cest: *a*) Údolím Moklického pot. k Červenému Kříži (6 km.); odtud ještě 1·5 km. na Skalku; *b*) Přes Hlavatý Kámen; od kostela vzhůru na Hlav. K. (8 km.) a odtud dále jako výše pod *a*, *c*, *d*). Přes Halouny (Ls.) ves v zákoutí lesů brdských. Podbrdskou silnicí (k Hostomicům) 4 km. a v l. polní cestou $^1/_2$ km. do Halounů. Odtud v l. od Starého Dvora přes les k Červ. Kříži 3 km (z Ř. $7^1/_2$) a dál jako výše. Značkována je jen cesta první.

Na Babku (kopec 56) m s vyhlidk. pavillonem nad Řevnicemi vede znač. cesta 6 km. Zpět buď údolím Nezabudického potoka 3 km. nebo v pr. k silnici a touto dolů do Řevnic (6 km.).

Z Řevnic přímo na Hřebeny jdeme přes Halouny; odtud údolím Halounského potoka na silnici, která přes Rochotskou mysl. vede přímo na hřeben pod Boží Vrážkou (z Hal. 4, z Ř. 8 km.)

Ze Skalky nejpřímější cesta na Hřebeny samy vede podle Červeného kříže ku křižovatce s cestou od Halounů ke Kytínu. Na křiž. v l. směrem ke Kytínu 1 km. a u nové křižovatky v pr. Po 10 min. stihneme průsek, jenž po dalších 15 min. dovede nás na silnici hřebenovou. Cesty tyto nejsou značkovány, aniž četnými turisty sledovány, neboť obyčejní pražští výletníci vyhledávají jen nejbližší výl. body. Kdo kochá se rád nerušenou lesní samotou, rád zvolí některou z těchto cest.

Další cesta po Hřebenech sleduje zpětným směrem hlavní trať VI. s odbočkami z jihu (Mníšek, Dobříš i Příbram). Tuto jen v hlavních rysech trať hřebenová budiž naznačena:

Hřebeny táhnou se od Boží Vrážky mírně stoupajíce od 565 m. do 635 m. v délce $6^1/_2$ km. až k Vysoké Jedli (635 m.), kdež nejvyšší bod dostižen a hřeben ve dvě snižující se větve se dělí; severnější končí Harvátem (625 m.), jižnější Hradcem (623 m.).

Postupujíce od Boží Vrážky stihneme po 4 km. v pravo cestu vedoucí s Hřebenů do Litně a Budňan (do Litně 8 km., do Budňan 15 km.); $1^1/_4$ km. dále následuje v pr. poněkud vyšší Brdo (806 m.) s Josefskou šachtou želez. a v l. cesta do Dobříše (s Hřeb. 7 km.). Po $1^1/_2$ km. je Vys. Jedle, kdež silnice hřebenová sestupuje mezi obě větve Hřebenů velmi rychle (ve 2 km. s 635 m. na 488 m.) a svede nás na silnici Hostomicko-Dobříšskou (po $2^3/_4$ km.). Do Host. jsou odtud 4, do Dobříše 6 km.

Jdeme-li však od místa, kde jsme silnici stihli $^3/_4$ km. v l. (směrem k Hostom.), stihneme silnici k J. vedoucí na Bábu (šachta Horymírova, po 1 km.). Malý

kousek za šachtou odbočuje z této lesní silnice na pr. cesta, která sleduje zprvu k JV., pak k J. 2½ km., kde stihneme silnici po průseku v pr. se beroucí; tuto po 2¾ km. křižuje cesta k S., jež po 1 km. se dělí; větev v l. dovede nás po 1½ km. na vrchol Písku, kde bývala rozhl. I nyní pěkný rozhl. na Třemošenské pohoří; odtud sestup do Jinců. (Podrobnosti viz při trati VI.) Z Řevnic až sem 32 km.

Z Řevnic do údolí mezi Brdskými Hřebeny a vysočinou vápencovou.

Z Řevnic jede pošta do Osova, kteráž sleduje silnici v jižním údolním systému mezi vápencovou vysočinou od Litně k Berounu se prostírající a mezi lesnatými Hřebeny k jihu se zvedajícími.

Z Řevnic vede nás nejprv přes holý Stříbrný kopec směrem k Halounům, jež však ponecháme v l. berouce se přímo do Svinař, (správněji snad Vinař), druhdy majetku Vratislava z Mitrovic, jež také dříve hojnými vinicemi se honosily; míjíme malé osady Hodyň, Hatě, pak stranou v l. ležící Skuhrov a opět až k silnici sáhající Drahlovice blížíce se stále více lesům, na úpatí Brdských Hřebenů rozloženým, a místy i s hojnými sady k Všeradicům (v pr.) se prostírajícími v jedno splývající; tu přicházejíce ke dvoru Podbrdskému, pod samým Brdem (608 m.) stihnem za nedlouho Vyžinu, kdež překročíme žel. trať od Třebáně sem vedoucí a spatříme v pr. Nový Dvůr a přímo před sebou Osov.

Osov (Vosov, také Vos. Velký vedle Vosovce Malého, správněji Osovce), sídlo Schwarzenberské s pěkným zámkem a parkem, a s kostelem sv. Jana Křt. Zámek a kostel vystavěl v l. 1728—1737 Jan Adolf Kounic.

Z Osova možno několika směry dáti se buď na Hřebeny, buď k stanicím v údolí Litavky.

1. **Osov-Dobříš**; silnicí k J. přes Chlumec na silnici Hostomicko-Dobříšskou (3½ km.); po této v l. sedlem mezi Bábou a Hradcem krásnými lesy do Dobříše 7½ (celkem 11 km.).

2. **Píska** (k bývalé rozhl.). Nejpohodlněji a romantičněji jako při č. 1. přes Chlumec na silnici; po této jen ½ km. v l. a dál pak k J. přes Bábu jako výše (viz cestu z Řevnic přes Hřebeny) (13 km.). Pohodlněji však přes Hostomice a Běhčín (silnicí Jineckou); po 2 km. za Běhčínem odbočuje v l. silnice k vrcholi a vyhl. (celkem z Osova 13 km.).

3. **Plešivec.** Jako při č. 2. přes Hostomice a Běhčín; jen malý kousek za silnicí na Písek odbočuje v pr. ze silnice Jinecké cesta na vrchol Plešivce (536 m.) z Osova 11½ km.). S Plešivce i Písku možno sestoupiti do Jinců (viz trať I. c.)

4. **Lochovice.** Silnicí Hostomicko-Jineckou až do Skřipele (1 km.), zde však v pr. do Neumětel (4 km.) a v l. 4 km. do Lochovic (8 km.). Viz trať I. c.

5. **Přes Housinu do Libomyšle.**

Od zámku Osovského k SZ. vede pěkná rovná alej okolo rybníčku k Lažovicům. Polohy odtud v l. nazývané v Kastrách a kuchyně Žižkova připomínají Tábor Žižkův za tažení z Tábora na Točník. Pokračujeme dále k S. okolo Lažovi-ček lesem po hřbetě Housině (458 m.) v l. okolo Dvoru k Libomyšli (8 km.). Na Housině na skalách zvaných Košík spatřují se nepatrné stopy sídla prý Horymírova, na druhé straně hřbetu u Želkovic vystupují pěkné břidlice s graptolity.

Vysočina vápencová.

Pro vápencovou vysočinu tvoří první východisko již Dobřichovice partií přes Karlík a Mořiny na Karlštejn, druhým východištěm jsou:

Budňany pod Karlštejnem. Hrad s vyobrazením vypsán zevrubně v díle V. (Okolí Pražské.) Odtud přístupna jednak severní část vápencové vysočiny na levém břehu Berounky, jednak jižní část na pravém břehu, vůbec nejkrásnější její partie krajinářské, geologicky i botanicky nejzajímavější.

Výlety z Budňan.

1. Výlet botanický nejvděčnější vede nižšími povrchy jižních svahů Javorky k Z., pak k S. na Doutnáč čili Velkou Horu (428 m.) a ku Bubovické mysl., odtud buď přes Srbsko do úd. Berounky nebo severním krajem lesa do údolí potoka k hradu. Mnoho vzácných druhů bylo zde již nešetrnými sběrately vyhubeno; odporučujeme proto největší šetrnost ke hlízám a kořenům. Tu hlavně ku konci května, v červnu bohatě kvetou orchideje Orchis sambucina i vzácné časem Cypripedium calceolus, později Anacamptis pyramidalis a přehojný vonný vemenník (Platanthera solstitialis) drobná Coralliorhiza innata a j. Záhy z jara žloutnou jižní svahy nádherným hlaváčkem Adonis vernalis, jinde zas blankytná pole tvoří alpská pomněnka Myosotis alpestris; v žáru červencového slunce ro kvétá vonná třemdava (Dictamnus albus a nádherná lilie (Lilium martagon) kromě přečetných jiných druhů, jež hlavně botanika poutají. Podobnou květenu stihneme také na druhé straně Berounky na Mramoru a j. vápnitých vršich v okolí Linč, pak i dál na vápnitém hřebenu Lejškova nad Tmaní.

2. Geologický výlet nejpříznivější *a*) do údolí Berounky. Zde hned pod kost. sv. Palmatia zkroucené vrstvy pásma E_2. Pak na pr. břehu sledovati lze pod Tetín vděčný profil, na mnohých místech lomy otevřený. Hned za nádražím pod Krupou a Kornem vystupují diabasy (zelenokamy) s graptolit. břidl. (e_1) a šedé vápence (e_2) příkře se kupící; následkem vyvření diabasů jsou tyto rázu dolomitického. Pod Kor., jehož hřeben zove se „Na Střevíci" spatřujeme koryto, složené pánvovitě z vrstev f_1, g_1, g_2, g_3 a H. Za nim se pásmo G_1 kolenovitě ohýbá a zapadá příkře do Císařské rokle, v níž vyvěrá v pozadí vápenitý pramen usazující pěkné tufy. S vrchole nad druhým bokem Cís. Rokle naskytuje se krásný pohled do vedlejší rokle Kodské a nevšedně působivý obraz „alpinské" krajiny se Srbskem a Berounkou na úpatí. Také v Kodské rokli pramení se voda vápenitá, tufy usazující. Odtud až k rokli Tetínské uloženy jsou mohutné vrstvy červených mramorů a bílých vápenců (f_2) kryté vápenci bránickými (g_1), jež se tu všude lámou. Naproti

Srbsku odkryta byla v nich vrch. inž. p. Neumannem úzká sluj, z níž určil jsem řadu zajímavých druhů ssavců z doby diluvialní (rysa a stepn. sviště); dále pod Tetínem byla v těchto vápencích velká jeskyně „Turská maštal“, jež byla lámáním kamene rozbořena. Její obraz a profil zachován jest v mém dispise „Hlodavci země české“. Určil jsem z ní rovněž zajímavou zvířenu diluvialní: vlka, medvěda, hyenu atd. Blíže Karlštejnu je přístupná jeskyně „Kostelík“, která však kromě stop po turistech z min. století (nápisy vryté do skály) neobsahuje ničeho pozoruhodného. *b*) Jiný geologický výlet sledovati lze přes Liteň do Koněprus. Nejprv přímo do Litně (pův. Ljuteň $5^1/_2$ km.), městyse se zámkem Jos. Doubka. (Podrobn. níže při výl. z Berouna.) Dáme se k J. v pr. od sln. rovně na Mramor (464 m.) a s vrchole průsekem ve stejnom směru na Bacín (496 m.). Kromě pěkné květeny, červené a bílé mramory s hojnými zkamenělinami pásma Ff_2. S Bacína sestoupíme do Vinařic (10 km.), odtud nás silnice k S. vede přes Kobylu. V pr. od silnice „Červený lom“ s velkou jeskyní, kde nalezena zajímavá zvířena diluvialní. Později v l. lomy bílých vápenců koněpruských s hojnými zkamenělinami na úpatí Zlatého Koně. Na jižním svahu tohoto spatřují se zbytky starobylých valů a na záp. výběžku jeho Kotýzu jeskyně „ve vratech“, zanesená se zapadajícím stropem. Na východním úpatí ves Koněprusy (16 km.). Odtud silnicí k Sv. a S. přes silnici cd Mněňan ke Král. Dvoru dáme se ke dvoru Koledníku (18 km.) na úpatí Kosova č. Dlouhé Hory (proslulé naleziště zkamenělin z pásma e_2. Dál buď přes Damil k Te-

Geologcký profil od Korna k Tetínu.

tínu nebo rovně do Berouna ($21^1/_2$ km.).

3. Damil (či Daměl nebo Pohled 394 m, vyhl.). Výlet spojiti lze s geologickou vycházkou č. 2. a sice roklí u Kody vzhůru, zde pak v pr. do háje, který tu velkostatkář J. Vojáček vzorně melioroval; možno buď hájem přímo k Damilu (některým průsekem k Z. směřujícím až k údolí a přes toto k vrcholi) nebo hájem ve směru SZ. až na Tetín (8 km.) pamětihodné sídlo sv. Ludmily (kostel sv. Ludmily stával již r. 1378, 1422 byl Pražany při obléhání Karlštejna zničen, avšak v 17. stol. obnoven a za farní povýšen místo kostela sv. Kateřiny, jenž vystaven byl Drahomírou na smíření viny její a v ten čas k uzavření určen. Starší ještě prý r. 911 zal. kaple sv. Kateřiny, v níž mrtvola sv. Ludmily byla pochována, nežli do kostela sv. Jiří na Hradčanech byla přenesena, proměněna ve špýchar, po hradu, jejž Tetka, dcera Krokova vystavěla, sotva je stopy; v něm r. 927 byla sv. Ludmila zavražděna. Český kronikář Václav Hájek z Libočan byl v první pol. 16. stol. na Tetíně farářem. — Z Tetína na Damil, kde láme se vápenec pásma G. Dobrý rozhled na okolí Berounské, do Berouna $^1/_2$ hod.

4. Sv. Ivan. Nejoblíbenější vycházka přes Karlštejn. Cesty jsou značkovány a vedou dvěma směry a) přes Královskou studánku; z Budňan vzhůru údolím za hrad 1 km. pak v l. značk. cestou k Stu-

dánce (3·5 km.); odtud v pr. údolím za hrad 1 km. pak v l. značkovanou cestou k Studánce (3·5 km.); odtud v pr. údolím potoka pod Vel. Horu (Doutnáč, 428 m.) přes vodopád (je-li dosti vody, pékné peřeje) pod vrchem v l. na cestu k mysl. Boubové (6 km.); odtud buď zacházkou v l. údolím 1·5 km. do Hostína do údolí Kačáku a tímto v pr. k s v. I v a n u (11 km.) nebo v pravo dle značek přímo srázně dolů k Sv. Ivanu (10 km.); přímo přes les; jako při a) až k odbočce v l.; zde však v pr. vzhůru (místo na Kr. St. v l.) severním krajem lesa, kde v červnu a červenci kvete hojně vonný vemenník, v květnu hojné vstavače a p. Cesta vede okolo Bubovic (zůstanou v pr.) přímo na silně svahovitou cestu: „Propadlá Voda“ do údolí sv. Ivana, s které naskytují se skvostné pohledy dolů (7 km.). — S v a t ý I v a n čili Sv. J a n p o d S k á l o u neb na Skále, farní osada (259 ob.) s 3 mlýny, přádelnou na bavlnu, záv. na pletení punčoch a výr. mlýnských strojů, býv. majetek rodiny Bergrů, z nichž zesn. dr. St. Berger zde velké sbírky starožitností snesl (staly se koupí majetkem musea král. čes.) nyní majetek čes. průmyslníka A. Maršnera, jenž založil zde půvabné Ls. a lázně s vodou z pramene Sv. Ivana. Velmi dobrá hojně navšt. láz rs. Původně býval tu pouhý kostelík vystavený na místě, kde dle legendy za Bořivoje a Ludmily přebýval jako poustevník z Uher přišlý sv. Ivan (okolo r. 680); dle jiné pov. bydlel sv. Ivan na Brdech. Také se praví, že byl kostel založen Cechy po vítězství u Lodiny (Loděnic); kapli jež stála tu jistě již r. 1205 daroval Břetislav klášteru Ostrovskému (u Davle). 1310 zřízeno tu proboštství a 1355 fara. Po zboření klášt. Ostrovského zůstal sv. Ivan opatstvím; z opatů Matouš Ferd. Zoubek z Bilenberku (1652—1661) vystavěl nový kostel a konvent. 1785 klášter zrušen a hr. Sweerts-Spork zřídil v něm 1790 továrnu. Od r. 1839 jsou v držení jeho Bergrové. Zámek zřízen v starém konventu, značně přeměněném. V kostele dva dobré obrazy (sv. Ivan na hl. a sv. Benedikt na postr. oltáři); na zádi choru obraz založ. kostela od Bachmanna; jsou tu reliquie sv. Ivana; s kostelem souvisí t. zv. starý kostel, t. j. vlastně sluj, jež vede do jeskyně sv. Ivana. Zde pochovávání byli opatové a kněží kláštera. Na hřbitově pěkná hrobka. Ke kříží u Stydlých vod hodina. Krásný rozhled. V místě jsou kromě lz. 2 host. větší počet obědů nutno si však napřed objednati. Od sv. Ivana možno buď jedním neb druhým směrem vrátiti se do Budňan na stanici Karlštejnskou nebo podle Kačáku pěkným údolím jíti dolů k Hostínu; odtud v pr. vzhůru na vysočinu s které je pěkný rozhled k Tetínu a na údolí Berounky a tudy dále přes Lištice (nalez. zkamenělin Ee₂) do Berouna (7 km.); nebo z Hostína dále do Srbska (5 km.) k želez. zast. nebo údolím do Karl. (9 km.), což zejména podvečer je půvabno. Jinak možno přímo od sv. Ivana vzhůru značk. cestou přes les do Berouna (4 km.). Nebo konečně pohodněji malebným údolím Kačáku ½ hod. (2·5 km.) do Sedlce ke stanici Vráž-Sv. Ivan a po případě dle značek 4·2 km až k stanici do Lodenice.

5. Přes Liteň na Hřebeny a do Dobříše. Buď přímo z Poučníka (býv. villa Riegrova, dobrá rs. nedaleko nádr., vápenice Tomáškovy) nebo drahou přes zad. Třebáň do Litně; odtud buď a) silnicí k J. však první cestou v pr. rovně přes les do N e s v a č i l a pěkně ležících V š e r a d i c (10 km), druhdy majetku Mitrovických, jichž náhrobky při kostele z r. 1774 se spatřují. Odtud dál rovně přes Nový Dvůr do Osova a dál jako na str. 50, nebo b) přes Liteň jako prve do Nesvačil, odtud však silnicí k JV. až na silnici Řevnicko-Osovskou a za touto cestou rovně na Hřebeny (13 km.). Dále jako na str. 49.

Prvním hlavním středobodem, výhodným pro poznání Brd i Brdatek a k nim na S. přiléhajícího porfyrového pohoří Křivoklátského jest

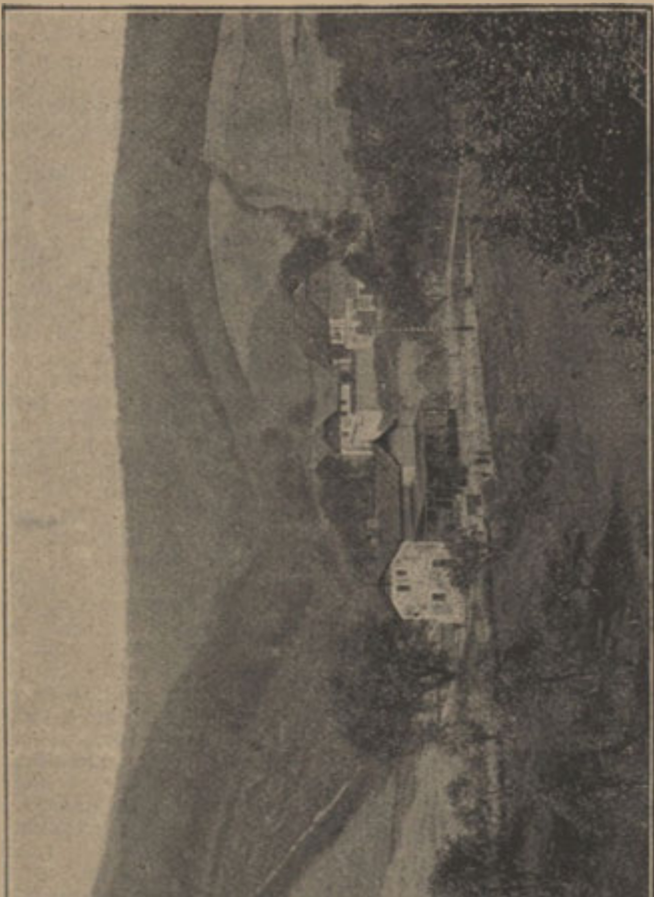
Beroun. Král. město (9265 ob., 222 m., stanice drá-

hy české záp. a Beroun-Koněpruské, zast. dráhy Protivínsko-Rakovnické a Berounsko-Dušnické, s čilým prům. (přád. a tkalc. na bavlnu ryt. Kubinzkého, barvířství a přetisk. látek, cukrovar, 5 mlýnů, 4 záv. na výrobu vápna, výr. rák. holí, 5 cihelen, tov. na parkety, 2 parní pily a velké obch. dřev., parostr. pivovar atd. 6titřídní obecná, měšť., průmysl., pokrač., střední, zimní hospodář. škola s letním kursem hospodyňským, úv. ústav, okr. hosp. zál. atd.

Beroun, původně ves Brod r. 1088 přip. Za Přemysla II. 1260 ves trhová, nazvaná Verona, něm. Bern, osazena Němci, k nimž čeští osadníci za Karla IV. se přidružili. V husitských válkách drželo město s katolíky a Zikmundem. 1421 zmocnil se B. Žižka s Pražany, klášter zdejší pobořen a 37 osob v obecní lázni (v místech, kde je teď Jenečská pivnice) za dolní branou upáleno. V 16. stol. klonilo se obyv. k luteránství, 1611 vypleněno město od Pasovských, 1618 súčastnili se Berounští povstání, 1632 vydrancovali město Sasové, 1639 vypálili je Švédové, 1741—42 bylo v moci Francouzův, 1744 odražen útok Prusův. 1713 založena kolej piaristská, při níž bylo nějaký čas také nižší gymnasium. (Bližší viz Místop. slov. Aug. Sedláčka). Kromě jiných znam. mužů narodil se tu spisov. Jan Achyles 1587), Fr. Fuss (†1805), J. A. Seydl (*1775), vikář a děkan berounský, horlivý buditel lidu a spisovatel kroniky berounské (†1837), operní pěvci Thekla Podleská, Ivan Lašťovička, Jos. Holeček, historik Petr Koudela (†1874) a linguista C. Šercl (1834).

Farní kostel stával prý v Ber. již v l. 874—912, nynější děkanský chrám (klíče u kostelníka v Kost. ul. č. 6.) sv. Jakuba zal. 1353, však 1543 a později několikrát ještě obnoven. Obraz sv. Jakuba na hl. oltáři z r. 1471 od Molitora; cenný obraz Snětí Kristova (Božího Hrobu) od Van Dyka anebo spíše dle téhož mistra. Na pr. straně kněžiště pěkný relief madony od Amorta. Ze starých náhr. zajímá náhrobek gen. Křišt. Kagera ze Stampachu (1753). K o s t e l n a v š t í v e n í P. M a r i e na hřbitově při Plzeňské tř. zal. 1524 a obnoven 1739 a 1897. Při kostele tomto nalézá se krásně upravený hřbitov s pomníkem † děkana Seydla uprostřed. Kaple Bol. P. Marie nad městem na Průhoně (u Studánky, druhdy také u Boží Vody na Průhoně) založ. 1724 děkan. Jiřím Fr. Procházkou de Lauro. Za císaře Josefa II. kaple zrušena, až pak v letech 1820 zakoupil ji děkan P. Seydl, obnovil a účelům církve věnoval. Viz Ottovy »Záp. Čechy«. — Býv. kolej Piaristská v Plz. tř. a pozd. škola hlavní byla učil. Jos. Jungmanna (pam. deska). Radnice z r. 1544, opravami znešvařená. Zbytky starých hradeb na »Klášteře«, v »Hrdlořezích« a na »Křenovce«, z nichž vynikají zachované brány: Plzeňská (horní, ze XIV. stol., ne-

slohová střecha z r. 1755, ciferník s novověkými sgrafity) a Pražská (dolní). Museum Duslovo s bohatou sbírkou silur. zkam., spojené s městským museem. Zvláštní průvodce po Berouně od P. Papáčka 80 hal.

Brdatecké údolí s restaurací „Pod Rozhlednou".

Z hostinců možno doporučiti: Čes. Dvůr, Tři Koruny, Černý kůň, v radnici na pražském předm. (stan. Kl. Č. T. a velocipedistů), a na Plzence v Plz. tř. Český Dvůr má omnibus k nádr. Povozy u Slunce, Č. koně, Č. Dvora (na půl 6—8, na den 12—14 K). Odbor Kl. Č. T. Studentská noclehárna ve škole měšť.; přihlášky za dne (nikoli pozdě v noci) v lékárně.

Beroun nejen jako středisko velmi pěkných výletů do Brd a Brdatek, nýbrž i jako letní sídlo dobře se doporučuje. Chráněná poloha, blízkost lesů, výborná pitná voda, lázně a koupele na Berounce, pěkné procházky, čisté a levné letní byty v městě i blízkých Brdatkách.

Procházky a výlety z Berouna.

1. **Městská Hora** (291 m.), letní rest. Severní svah zalesněn péčí okrašl. spolku a poskytuje pěkné procházky. Přístup okolo školy na Plz. předm.; sestup k Z. do ulice Sadové nebo k SV. do Hlinek. Z verandy host. s vrchole za rest. i z jednotl. míst sadů pěkná vyhl K JV. přes nádraží na Ratinku a Damil s Tetínem, za nimiž vyvyšuje se háj Kodský a Brdské Hřebeny. K J. ves Jarov s Dlouhou Horou a Kosovem a na úpatí jich Králův Dvůr s proslulými hutěmi; za nimi Koukolová Hora a v pr. s druhé strany Litavky Knihov, dále otvírá se výhled k Hořovicům; na pr. zvedá se Plešivec u Hředel, malebné turně Vrané skály, víc v popředí kopce Trubínské (Dubiny), Záhořanské (Hájek) a Děd s rozhlednou; Drábov, Ostrý a Plešivec Hýskovský uzavírají obzor od západu k S.

2. **Brdatka**, 10 min.) malebné údolí na sev. úpatí Dědu s restaurací pod rozhlednou, letními byty a tvořící se čtvrtí villovou. Přístup silnicí mezi kasárnami a pilou Duslovou, pak cestou úvozovou, jež se dělí: v pr. k Ptáku a Strádonicům, v l. do Brdatek; v pr. vystupují přední a zadní Ostrý. v l. nejprv villa s kapličkou u Studánky, pak lesnaté i holé svahy Drábova. V rest. dobrý pobyt; lístky s pohledy Značk. cestou výstup na Děd ($^1/_4$ hod.): dále dolinou k lesu a lesem k hájovně (občerstvení); od háj. k rozhl nebo přes Děd a Dybří k Hudlicům. Pěkná je procházka od Brdat. rest. v pr. přes Zlejčinu neb přes Ostrý zpět (viz. č. 6).

3. **Boží Voda**. Pramen s kapličkou a pěknou vyhl. na město a k Tetínu. Cestou kříži lemovanou k S 20 min. Vedle staré kapličky z poč. 18. st, (sem konávány hojně poutě k zázr. prameni) stojí nyní nová gotická od arch. J. Mockra. V statku u Vrbských pod kapl. občerstvení (chléb, máslo, mléko).

4. **Drábov**; východní cíp křemenného hřebenu, jehož záp. ostroh tvoří Děd; blíže hájovny Drábovské naleziště zkamenělin v křemencích Dd_2, jinde vzácných Přístup okolo kapličky u Boží Vody (č. 3) v l. do kopce (35—40 min.). V hájovně občerstvení. K rozhl. ještě $^1/_2$ hod.

5. **Děd** (492 m.), nejvyšší bod okolí berounského s rozhlednou o 11·5 m. vyšší. Přístup přes Drábov jako při č. 4. (přes hod. cesty) nebo Brdatkami (č. 2, $1^1/_4$ hod.); nejkratčeji přes Vinici (naleziště zkamenělin v černých břidlicích Dd_3): z Plz. třídy Sadovou ulicí ke kříži, zde v pr. až na rozcestí pod Drábov, odkudž po již. svahu Děda v l. až k obrázku, kde se cesty dělí (v l. na Vinici, v pr. roklí do kopce); prostřední cestou však ve slunci a strmou je k rozhl. nejblíže; příjemněji v pr. roklí, z níž odbočí se v l. buď na kraji borového lesa, nebo při druhém rozcestí aneb až na samém hřebeně. Vyhlídka (viz panorama, vložka) skvělá. K Z., kde zaclání rozhledu vrchol Krušné Hory, v l od ní turně Vrané Skály, v pozadí Hředelský Plešivec a Velis, vidíme v předu Jungmannovo rodiště Hudlice. K SZ. a S. rozkládají se hvozdy křivoklátské, v nichž bělá se na levo v oboře letní zámek Leontina. Za nimi vystupují za jasna vrcholy Středohoří, v l Milešovka, v pr. Říp. Sedlo a Bezděz; za nimi v l táhlý hřbet Rudohoří, v pr. Ještěd a boky hor Lužických; v popředí vystupuje Unhošt, v l. od něho význačný hřbet Žbánu, za Unhoštěm komíny kladenské. Zřetelně v předu rysuje se údolí Mže, za nímž bílou lysinou patrný Hýskovský Plešivec, od něho v pr. plateau bělohorské; k V. turistická pěšina zarývá se v lesy

Brdatecké, za nimiž v dáli do výše stoupá pražská silnice od Berouna ku Vráži, v popředí vystupuje Městská Hora a za ní v pr. Beroun; za Berounkou Herynky, v l. za nimi Vys. Újezd a v pr. kopce Karlštejnské nad Sv. Ivanem v tu stranu uzavírají obzor, v němž někdy i rozhlednu Petřínskou bývá pozorovati, také vrchy Povltaví a Posázaví nad Prahou. Údolí Berounky odděluje jižnější časť vápencové vysočiny, na níž viděti Tetín v sousedství Damilu, za nimi Kodský Háj a vrchy u Litně, v pr. Zlatý Kůň s Kotýzem, pod nímž bělají se Koněprusy, v předu Králův Dvůr, výše nad ním Jarov s Dlouhou Horou a Kosovem, v pr. za dolinou Litavky Koukolová Hora s lomy a zříceninou kaple, před ní Knihov; za Kouk. Horou v pr. nad Tmaní v hloubi ukrytou táhlý Lejškov a dál za ním Housina, sídliště prý druhdy Horymírovo. Obzor jižní uzavírají táhlé Hřebeny Brdské od Řevnic, k nimž viděti ve směru Berounky až ku Jincům; nejvýznačněji vystupuje v nich nad Osovem Bába, od ní v pr. Plešivec Hostomický a za ním Píska nad Čenkovem V popředí vidíme ještě v údolí Litavky pod Koukolovou Horou Popovice, v pr. od Král. Dvoru Počaply s kostelíkem malebně na vrcholu položeným. Za Knihovem spatřují se Zdice, v pr. první stavení Žebráku, dál v pozadí široce se rozkládají Praskolesy a Hořovice s Dražovkou. V tu stranu uzavírají obzor kopce pohoří Třemošenského se Žďárem nad Rokycany. — Sestup přes Brdatka (restaurace), nebo přes Lísek do Hudlic-Zlejčiny a Strádonic, nebo méně pohodlně sice, ale rychle Dybřím na silnici Králův Dvůr - Záhořany - Hudlice.

6. Ostrý (376 m. vyhlídk. pavillon). Pěkná vyhlídka jako s Městské Hory, však rozsáhlejší. Jdeme do Brdatek, po několik. min. však od střední cesty v pr. značk. cestou k pavill. ($^1/_2$ hod.). Odtud vede cesta na zadní, vyšší vrchol Ostrého, jenž ale menší rozhled poskytuje; uchýlíme se z ní v pr. dolů k přívozu ($1^1/_4$ h.) u St. Huti, odkudž možno po případě vrátiti se drahou. Pěšky do Ber. (2 h.).

7. Lísek. Opuštěné již doly kamenouhelné, jež nejeden zajímavý otisk poskytly (viz str. 15). Přístup od rozhl. na Dědu po cestě k S. ku Zlejčině, však po $^1/_2$ km. odb. v l. po chvíli se cesta dělí; možno jíti oběma směry; jdeme-li cestou levou držme se při odbočkách v pr. (od rozhl. $1^1/_2$ km.). Z Lísku v stejném směru dále na cestu ze Zlejčiny do Hudlic; sestupujeme-li k těmto v l. naskytne se nám nejkrásnější pohled na Hudlice s pozadím buližníkových skal a Krušné Hory.

8. Strádonice. Vyčerpané doly kamenoúhelné, jež poskytly překrásné otisky rostlin. Proslulý nález archaeologický, nyní skoro celý v museu českém. Cesta vede úvozem do Brdatek, však hned z kraje odbočkou v pr. k Berounce ke dvoru Ptáku ($1^1/_2$ km.), zde přes přívoz (nebo hned z B. po druhém břehu) a dále podle vody do St. Hutí a Strádonic ($1^1/_4$ hod.). Od kostela vozovou cestou vzhůru na Hradiště $^1/_2$ hod Nálezy archaeologické tu učiněné jsou z doby ténské (z posl. stol. před Kr.). S Hradiště možno sestoupiti do N. Huti.

9. Stará Huť a Hýskov. Jako při č. 8. přes Pták, nebo hned v B. přes most a silnicí (nebo částečně lukami) v l. $^3/_4$ hod. do St. Hutě; v l. nad Ptákem Ostrý s oběma vrcholy a Pěník, v pr. Šibenec s prachárnami, lesy Veselské a Plešivec Hýskovský. Železárny o 4 pudlovnách, 6 svařovnách s válcovnou na železa plochá, kulatá, obručová, důlní kolejnice a hřídele. Pohon obstarávají 3 turbiny. Přístup jen se svolením ředitelstva. Závody náležejí české mont. společ. a jsou německé. Také knížecí hostinec je v nájmu spol. a nese nápis „Werksrestaurant", i domky dělnické, maj. spol. jsou něm. označovány v této ryze české krajině. Našinec vyhledá zde proto český hostinec u nádraží s pěknou stinnou zahradou. Huť tuto dal král Václav 1417 v léno bratrům Falkenaurům; pak ji drželi purkrabí Karlštejnští, také Ota z Losů a jeho synové. Později připojena ke Křivoklátu a tímto odprodána. Ze St. Huti něk. min. do kopce Hýskov, kde od kostela a ze školy je pěkná vyhl. na údolí Berounky.

10. Veselá a Hýskovský Plešivec. Veselá, hájovna na úpatí

Plešivce. Občerstvení. Pěkné lesy, v údolí pod háj. voj. střelnice. Cestou k St. Huti 20 min. k rozvětvení: v pr. směr. do Železné; tímto za 15 min Veselá. (Zákruty silnice možno si nadejíti). Od Veselé dále k Železné; po $^1/_4$ hod. v l. pěšinka „alpská"; touto za 25 min. k bývalé sušárně; nyní jsou tu stoly a lavice; klíče má hajný Plešivský, 8 min. vzdál. po pěšině směrem SZ. K sušárně možno jíti též přímo od rozvětvení silnic v údolí, údolím zv. v Pánvích a pak dobrou lesní stezkou vzhůru (od rozc. 50 min.). Přímo k vrcholu vede cesta v l. hned z kraje lesa; s vrchole pěkná vyhl. na Berounku; odtud vozovou cestou okolo obr. sv. Huberta $^1/_2$ hod. k sušárně. V Plešivecké hájovně dobrá pitná voda a občerstvenj; výhl. k Nižboru a Strádonicům. Návrat od hájovny průsekem, od sušárny cestou k Z přes Hýskov nebo na silnici k Železné a přes Veselskou hájovnu.

*11. Tuchonín. Ne krásnější cesta, jedeme-li do N Huti drahou a odtud údolím Vůznice (zákaz! ač tudy vede veř. cesta). Buď silnicí lánskou k Vůznici) až k rozcestí (1 km.) odtud v pr. silnicí 1 km. až k příštímu rozvětvení; zde v pr. k Chýňavské mysl. ($7^1/_2$); od ní v l. průsekem a po 20 min. průsekem v pr. na vrchol (vyhl. lešení; rozhled na údolí Kačáku a Brda). Nebo: údolím Vůznice až k rozvodí! zde v pr. 2 km. až k cestám v l. vedoucím Z těch volme pravou, překročíme průsek a dáme se nejbližším průsekem v pr. k silnici, přes tuto a hned průsekem poněkud v l. se uchylujícím několik min. až k Bělečské cestě; touto 1 km. v pravo k průseku, vedoucímu na vrchol. Kdo nechce vrátiti se touže cestou nebo jak níže naznačeno přes Železnou, dá se s vrchole téhož průseku pokračováním kousek dolů až na lesní voz. cestu; po této v l. do Žlábku (potok s pramenem vody zázračné i kaplička; velké poutě) Žlábek ústí do Kačáku pod mlýnem Rohrschneidrovým; podle potoka v pr. 3 km. (po $1^1/_2$ km mysl. Potepská) krásná partie k cestě (z N. Huti 16 km.) do Kyšic a Unhoště vedoucí. Od Potepské mysl. vede přes Chyňavskou mysl. do Nové Huti silnice 11 km. Jinak možno pokračovati malebným údolím dále k J. až k silnici u Vráže a tam po případě použíti vlaku ze stanice Vražsko-Sv. Ivanské do B. — Kratčeji přímo z B. přes Veselou (jako při č. 10.) do Železné (70 min.) a dál přes Chyňavu a Chyňavskou mysl. na Tuchonín ($2^3/_4$ h.). Zpět přes Železnou a parkovitým lesem zádušním pod Plešivcem do Hýskova.

12. Herynky. Dva lesnaté kopce (429 m. a 435 m.) směrem k Sv. Ivanu s hájovnou, oblíbeným výletním místem. Přes most a značkovanou cestou v pr. 40 min. až k tur. tabulce, od této v pr. 5 min k hájovně. Cestou do vrchu krásný rozhled, nazpět přes Beroun ke Svaté a Zdicům. 12 min. od háj. na pěkné mýtině u staletého dubu v neděli po sv. Janu Křt koná se pouť; dub vyrostl prý na místě, kde sv. Ivan potkal sv. Jana Křt (?)

*13. Sv. Ivan. Oblíbené výl. (Ls a Lz) i pamětihodné místo (viz str. 52). Přístup přes Herynky kolem dubu jako př. č. 12. značk. cestou. Se skalky, nežli se sestoupí do údolí, krásný pohled. Návrat nebo další cesta na Karlštejn (na str. 53.) nebo též krásnými lesními partiemi od stavení p. Čuby stranou cestkou k dubu, však odbočkou v pr. ku Vráži. Skvostný rozhled od kříže na skále ($^3/_4$ hod. z dola) cestou od zámku v l. a pak pěšinkou v pr. do vrchu. Viděti k Vráži a Loděnici, k Tetínu atd. po hřebenu k vých. přístup k tufové jeskyni „Stydlým vodám", dále na „Špičatý vrch" s vyhl. Prelatskou cestou v stejném směru až do Trpěné, nejkrásnější lesní partie v okolí. Zpět možno též přes Hostín a Lištici (naleziště zkamenělin Ee_2).

14. Tetín (skoro $^3/_4$ hod.) silnicí k nádraží a přes trať Další na str 52

*15. Karlštejn; pěšky přes Sv. Ivana jako př. č. 13. (3 hod.) nebo drahou. Zevrubný popis v díle „Okolí Pražské".

16. Koněprusy. Lomy bílého vápence a naleziště hojných zkamenělin. Výlet spojiti lze jako geologický s vycházkou na Koledník a Dlouhou Horu (naleziště Ee_2) zpětným směrem jako na str. 52, po případě možno z Koněprus okolo Zl. Koně do údolí potoka Suchomastského a dále do Tmaně a kolem dvora Slavíka (nalez. graptolitů v bři-

dlách a vápenci) nebo z Tmaně přes Lejškov (na úpatí břidlice Dd_5 se zkamenělinami) až do Zdic, nebo z Koněprus obráceným směrem na Tobolku a přes Tetín a Damil do Berouna. Nebo přes (též jako na str. 52. přes Bacín a Šamor s pěkn vyhl.) Měňany na Liteň (z K. 7 km); v zámku Doubkově cenné obrazy od Hynaise, Brožíka, Ženíška a j. Na hřbitově hrobka rodiny Doubkovy, v níž pochován dr. Hamrník, se sochou od Myslbeka a freskami od Pirnera. Zde odpočívá též palaeontolog dr. Ot. Novák. V Litni kaplanoval též B. Třebízký a mládí své trávil Svat. Čech. Zpět drahou z Karlštejna, kam je hodina cesty.

17. Králův Dvůr viz níže směr hlavní tratě.

Rodný domek Jos. Jungmanna v Hudlicích.

*18. **Hudlice, Krušná Hora,** rodiště Jos. Jungmanna s rodným domkem, nyní zakoupeným jako majetek národní přispěním záložny vinohradské. Buď drahou do Kr. Dvora, nebo Sadovou třídou a pak v l. polní cestou do Záhořan (V Hájku naleziště zkamenělin v břidlicích Dd_4); zde v l. silnicí přes Dybří do H. (1½ hod.). Možno také přes Děd (viz č. 5). Dobrý hostinec J. Patery pod kostelem, nad kostelem pomník Jungmannův (nar. 16./7. r. 1773). Z horní části vesnice od hostince krásný pohled přes náves s pozadím Lísku a Děda. Odtud silnicí dále do lesa a lesem až k druhé cestě v l. (nazpět pěkné pohledy na Hudlice) odbočující, touto v l. malý kousek na křižovatku (na církvi) několika cest; zde průsekem v l. na vrchol Krušné Hory, většinou vys. lesem zarostlý; vyhl dka jen z plošiny, jíž nejdříve dostihneme (vlastní vrchol 606 m, kde stávala rozhl. o ¼ hod dále). Ke krásnému výhledu na Brda třeba vyhledati si volnější místo v l.; viděti malebnou Vranou skálu nad osadou Králem, v l. krásně ležící Hudlice, za nimi Trubsko, Záhořany, Králův Dvůr a Beroun, v pr. až k Hořovicům a v pozadí celý hřeben Brdský jako s Dědu. Přejdeme-li přes náhorní plošinu k S. najdeme u osamělé borovice vrcholek, s něhož je krásná vyhlídka na Křivoklátské lesy s pozadím celého Středohoří; v l. bělá se zámeček Leontina, ve vrchu pod námi leží úhledná villegiatura Krušnohorská (bývalý důlní dům) a v údolí Nový Jáchymov, v pr. rýsuje se údolí Berounky, za ním Sýkořice nad Zbečnem a lesy lánské, v nichž bělá se Bělč, v pozadí dým Kladenských komínů. Sestup rovně k S. na cestu, jež vede k domu, o 100 m. níže ležícímu. (Výstup z Hudlic vyžaduje ½, z dolní části vsi ¾ hod.). Zpět nejblíže (1½ hod.) do Nové Huti a drahou do B.

*19. **Vraná Skála.** Přímo přes Král. Dvůr, odtud silnicí ke Zdicům, však v l. přes Počáply a Trubín do Svaté. U posl. domku (bydliště Dr. Scheinera) průsekem v l. a přes křižovatku v rovném směru dál až na alej v l. zahýbající; touto v l. později v pr. až na úpatí Vr. Skály; výstup na přední turni s krásným pohledem na rozsochaté skály buližníkové; zpět na sotva patrnou pěšinku, kterou lze skálu skrze houštinu obejíti okolo t. zv. jezevčí skály, kde je stopa po pamět. desce na nešťastného lovce, jenž tu vzal za své; kousek dále vystupuje pěšina v l. a vede okruhem na vrchol; malebná vyhl. na Plešivec Hředelský, Žebrák, Točník, v pr. Velis a porfýrové horstvo křivoklátské k S. zaclání Krušná Hora, k J. souběžný hřeben Tkalce, za

Pohled s Krušné Hory na Nový Jáchymov a křivokl. lesy s pozadím Středohoří.

nímž vystupují hřebeny Brdské. Sestup pokračování pěšiny v l. na průsek, tímto v l. až na průsek příčný; tímto kousek v pr. na cestu, jež vede do Hředel, v levo do Svaté. (Z Ber. do Kr. Dv. 3 km. do Svaté k domku Scheinerovu 7 km. ke Skále 1½, okolo Skály ½ km); cestou ke Svaté stihneme po ¼ hod. cestu v pr. z l. vedoucí, pak okolo lesa na silnici; tuto v pr. až k ohybu na Černín, zde však úvozem v pr. do Zdic (od skály 4 km). — Též možno vyl. na Vr. Skálu vděčně spojiti s vyl. na Kr. Horu přes Hudlice (jako č. 18). S kruš. Hory sestup průsekem, jímž se přišlo, na křižovatku (na církvi) zde cestou v pr. až do mlazin, kde se cesta víc v pr. zatáčí; v tom místě rovně dál pěšinou na silnici vedoucí z Hudlic k Hudlické mysl. Přímo přes silnici na cestu, jež uhlopříčně vede do vysoké jedliny; v této stihne průsek směřující s vrchole Kruš Hory rovně k osadě na Králi u Svaté. Průsekem stále přes tři luhy (potoky); za třetím luhem, jímž teče potůček ze studánky krále Václava (odtud jméno osady „na Králi“) v pr. cestou vzhůru na silnici ze Svaté do Zbiroha vedoucí. Rovně dál přes silnici až na křižovatku, přes niž běží průsek od domku dr. Scheinera (dále jako výše naznačeno).

20. Velis. Malebný a pamětihodný kopec (578 m) nad Kublovem, rodištěm skladatele J. L. Zvonaře, (rodný domek označen pamětní deskou).

Trojí cestou: a) přes Krušnou Horu jako při č. 18. (po případě s výstupem na Kr. H. neb bez něho; od domu na Kr. H. dále silnicí až na křižovatku u Hudlické mysl., zde v pr. podle školky na křivoklátskou silnici a rovně dále cestou až k místu, kde cesta se uchyluje silněji v pr., zde v l. rovně z lesa ven, před nímž v l. leží Velis; po mezích možno snadno dostati se k úpatí, odkud vede cesta pod vrchol k faře, kostelu a hřbitovu, kde pochován J. L. Zvonař. Vyhlídka s hřebene o něco výše, však vzrůstajícím stromovím stále se horší; viděti v l. Kublov a Broumy s pozadím Opoře a pohoří Křivoklátského nade Mží, k jihu velmi malebný pohled na Žebrák a Točník s pozadím Brdským; b) Nejkratčeji drahou do N. Hutí odtud do N. Jáchymova (1 hod.) a rovně dál silnicí, s které za druhým ryb. odbočuje cesta; touto v l. okolo cihelny na Křivokl. silnici; méně zkušený dá se silnicí v l. až na křižovatku u Hudlické mysl. a dál jako výše; zkušenější jde od cihelny lesní cestou rovně dál a stihne po 20 min. k okraji lesa, odkudž dá se na vrch jako výše naznačeno; c) Přes Vranou Skálu jako př. č. 19. až na hředelskou cestu. Touto v pr. do údolí s krásným pohledem na Hředelský Plešivec; v údolí přes potok a krás. partií „Na Potocích“ v pr. vzhůru cestou Kublovskou; po chvíli při rozd. cesty v pr. a k široké cestě, jež od Hředel vede ke křižovatce (Zelený kříž); buď touto a pak silnicí v l. až k cestě, která ze silnice v pr. vede k Velisu, nebo hned přes cestu a dále na Kolna (mysl.) a odtud přes silnici k Vel. —

*21. **Týřov.** Zříc. v krásném údolí Opořském. Buď přes Novou Huť, Křivoklát nebo Žebrák. (Viz níže sub. I. b.) nebo přes stanici Praskolesy.

*22. **Křivoklát.** Výlet na Křivoklát, snadno ovšem přístupný po dráze spojiti lze s některou krásnou partií v Křivokl. lesích, na př. z N. Huti Čertovým Dolem neb Klucnou nebo ze Zbečna údolím Klíčavy. Viz díl V. Okolí Pražské.

23. **Loděnice.** Buď dráhou Berounsko-Dušnickou, nebo lépe přes Sv. Ivana (jako č. 13.), odtud po Kačáku k Sedlci. (Naleziště zkamenělin) a dále do Loděnic, nebo od Sv. Ivana vzhůru Propadlou Vodou k Bubovicům a odtud do Loděnic cestou přes K o l o (411 m.); kratčeji přes S t y d l é V o d y až na cestu, jež z Bub vede v levo přes Kolo, péčí okrašl. spolku zalesněné. Vyhl. na Loděnice, Nenačovice, Chrustenice. S Kola ½ hod. okolo t ř e c h h a b r ů studánka s vodou „léčivou“) ½ hod. do Lod. Tu 1179 Soběslav II. porazil knížete Bedřicha. Na Kněží Hoře Cífkův vinohrad s villou proti „Nové Hospodě“. Víno ve vinárně při vchodu do villy.

*24. **Točník a Žebrák, Valdek, na Píska u Jinec** a j. viz níže dle směru hlavní tratě a odbočky I. c.

I. b) Odbočka z Berouna do Rakovníka.

Trať dráhy Rakovnicko-Protivínské z Berouna k Rakovníku objíždí město v oblouku po mostě přes Berounku k zast. při pražské siln., při čemž při městě objevují se nám velké kasárny na S. a v pozadí jeho v lesích Křivoklátských buližnikové turně Vrané Skály; před námi vynořuje se Ostrý, jako stráž údolí Mže na pravém břehu jejím (v l.), kde položen útulně dvůr Pták. Dráha vstupuje do úzkého údolí Mže, v němž na pr. vypíná se Hýskovský Plešivec (458 m.), pod nímž na stráni objevuje se na chvíli kostelík Hýskovský (Hýskov č. Heskov zv. po Huti Heskově), jenž zmizí, když v oblouku podle svěžích lesnatých strání v l. přijedeme přímo pod něj do

Staré Hutě.

Míjíme dále Strádonice (viz str. 51.) k stan. Nižbor-Novou Huť pod malebně položeným zámečkem Nižborem (Ls.) s půvabnou partií k Nov. Jáchymovu a Krušné Hoře, již přes Jáchymov prodloužiti lze buď na Karloves a údolím Klucné do Křivoklátu nebo na Broumy a údolím Opořským k Tejřovu a Skrejím.

Staré Hutě, dobrá rest. se stinnou zahr. nedaleko stanice. Hýskovem vzhůru do Železné vděčná partie s krásnými rozhl. zpět a ze Železné lesem přes Lhotku do Vráže k stan. (1½ hod.), nebo přes les Březinu a Chrustenice do Lodenic (stan. 2½ hod.).

Údolí Mže zúžuje se ku Zbečnu, kde ústí pot. Klíčava s půvabnou partií k Lánům a Nov. Strašecí; odtud dvojitým obloukem od S. k J. a opět k S. okolo Častonic (přívoz, proti Častonicům Čertův Dol) přijíždíme k stanici Roztoky, kdež dráha opouští údolí Mže a uchylujíc se přes most do údolí pot. Rakovnického, podle něhož několika tunely míjíc hrad Křivoklát (stud. nocl. u Sýkorů) stoupá do Městečka a podle zast. Lašovic do Rakovníka.

Stanice Nová Huť, Zbečno (stud. nocl. v host. na Knížecí) a Křivoklát tvoří cíl i východiště velmi vděčných výletů, jež zevrubně vypsány jsou v díle V. Okolí Prahy (K 1·40).

I. a) Beroun-Zdice.

Nádražím berounským podle četných pecí vápenných v l. a cukrovaru v pr. podjíždí trať pod mostem

silnice Tetínské, Koněpruské a Liteňské do druhé rozšířené části nádraží, odkud v l. vystupuje úzkokolejná trať ke Koněprusům. V pr. rozšiřuje se údolí po březích Litavky, v l. podle strání nyní struskou a popelem zasypávaných brzy se objeví továrna na struskové cihly a Kralodvorská cementárna a za ní hutě Kralodvorské, v pr. pak

Králův Dvůr se zámkem a dvorem. Místo (1522 obyv.) historicky i průmyslnicky pamětihodné.

Původně dvůr králův českých, v němž r. 1253 zemřel Václav I. 1394 zajat byl tu Václav IV., jenž přebýval tu i roku 1397, když milcové jeho na Karlštejně byli zavražděni. V 15. stol. byl zastaven bratřím z Buřenic. Po vyplacení držen k Točníku. Zámek vyzdvihl r. 1585 Jan starší z Lobkovic. V 17. věku sídleli tu hejtmanové panství Točnického a až do r. 1860 patřil Kr. Dv. hornímu aeraru, od té doby patří kníž. Fürstenbergům (nyní pronajat a hutě odprodány). Z dob Lobkoviců zachováno jen severoz křídlo, v němž síň lovecká a hudební ještě špatně zachované malby mají. (Klíče u nájemce) V nádvoří pěkná mramorová kašna, obnovená r. 1774. Hutě byly tu již za prvních králů českých a braly rudu ze Svaté a Hudlic (Krušné Hory). Stará huť Karlova na dřevěné uhlí pět minut dále ležící zrušena r. 1872, když r. 1870 vystavena moderní huť Karlo-Emilova. R. 1880 stala se majitelkou „Čes. mont. spol. ve Vídni", která zřídila na nejmodernějším základě ještě 2 vys. pece na koks, slévárnu a ocelárnu. Do závodů kromě ocelárny přístup na požádání u ředitele v kancel za stanicí. Silnicí mezi závody na stráni vzhůru přistup do závodního hotelu. Menší host. dobrý blíže nádraží u Přemysla.

Výlety z Kr. Dvora na Děd, Hudlice a Kruš. Horu, Velis, Vranou Skálu atd. viz u Berouna (str. 54.). Tuto jen ještě uveden výstup na

Koukolovou Horu (1 hod.). Jdeme k J. sil. suchomastskou ³/₄ hod. na Křižatka a zde v pr. na vrchol za ¹/₄ h. Vrchol s lomem a kaplí (což z dálky činí dojem zříceniny) poskytuje pěkný rozhled k J. na T m a ň s kostelíkem S v. J i ř í o samotě (zbytek bývalé osady, náhrobky Svárovských a Trmalů býv. držitelů Tmaně). na L e j š k o v, malebný hřbet nad Tmaní (teplomilá květena, na úpatí nalez. zkamenělin z Dd_5, na vrcholi bývalé útočiště evangelíků berounských po bitvě bělohorské), dále k Suchomastům a Osovu na hřebeny Brdské. V popředí Zlatý kůň s Kotyzem (viz str. 52), k V. Bítov a Kosov s Dl Horou, k SV. Beroun, pod námi mal. rozložený Kr. Dvůr; za ním D ě d s lesnatým pozadím zaclání k S V l. od Kr. Dv. přímo k S. P o č á p l y s kostelíkem na vrchu, před nimi na úpatí P o p o v i c e, za Počáply na úpatí Dubín T r u b í n, za ním vykukují skály buližníkové u Hudlic a Otročína na l. ve vrších vykukuje Svatá s charakteristickou ostrou skalkou buližníkovou a v l. od ní v lese nad Zdicemi Vraná Skála. Výhled, jenž v mnohém ohledu líší se od vyhl. s Dědu.

Opouštějíce Kr. Dvůr vidíme z tratě přes Počaply k Svaté, pak ujíždíme pod K o u k o l o v o u H o r o u skrze P o p o v i c e a setkáváme se pod K n i h o v e m (v pr.) s Litavkou (ostrov s mlýnem i výl. host.), po-

Vyhlídka s Koukolové Hory.

blíž stoku jejího s Červeným Potokem; hned pak následují v pr.

Zdice (stanice na l.). Městys (1678 ob.) s cukrovarem, tov. na hospodář. stroje a ložiskem žel. rudy na Roudné (Hroudě). Odb. dráhy přes Příbram k Protivínu. Dobrá rest. na nádraží; v místě 2 dobré host. Stanice Kl. Č. T. u J. Pelce. R. 1193 utkali se zde Přemysl s Břetislavem. V okolí pěkné regulace Červ. potoka a Litavky.

Výlety ze Zdic.

***1. Vraná Skála,** (536 m.) překrásná buližníková turně (1½ h.) prostřed lesů křivokl. s pěkn. vyhl. Buď přes Knížkovice (ze Zdic podle kostela v pr. ½ hod.), vsí rovně vzhůru na sedlo mezi hředelským Plešivcem (v l.) a Tkalci (v pr.); však již tuto lesní cestou v pr. po sev. svahu Tkalců; po setkání se s hředelskou cestou z l. přicházející nejbližším průsekem v l. na křižovatku průseku a zde v l. až k průsekové pěšince, jež v pr. vede na skálu. — Aneb ze Zdic polní cestou v prodloužení cesty od nádraží k SV. na vých. svah Tkalců k Černínu; zde přijde se na silnici touto až na konec Hory (v pr.) a zde cestou v l. k lesu; podle okraje lesa vzhůru až k cestě, jež lesem vede ke Králi; po několika min. v l. cesta Hředelská a od ní v pr. cesta průsekem ¼ hod. na Vr. Sk. (ze Zdic 1½ hod., další viz na str. 59).

***2. Krušná Hora** (606 m.) Pěkná vyhl. Buď jako při č. 1. na Knížko-

více a přes sedlo na druhou stranu do Potoků, ve stejném směru dále (krásná lesní partie) na širokou cestu; po této k S k Zel. Křížku a rovně dále silnicí až k domu na Kruš. Hoře (2½ hod., občers.). Dále okolo haldy na církev (křížovatka) a odtud průsekem v pr. na vrchol (další na str. 58). Nebo zpětným směrem jako na str. 59.

*3. Na Točník a Žebrák. Partie vděčnější než odjinud. Do Hředel (¼ hod. silnicí plzeňskou, pak ¾ hod. cestou v pr.); projde se podle potoka a na konci cestou v l. do lesa; po něk. min. odbočíme v pr. na lesní cestu, jež po sev. svahu vede zám. revírem až na Točník (dolů třeba poslati k hajnému pro klíč). Zpět do města Žebráka Točníkem.

4. Lejškov (485 m.). Od nádraží kousek podle tratě k Berounu a první cestou v pr. přes háj do Lounína a odtud na hřeben Lejškova. V červnu a červenci na vápnitém hřebenu teplomilná květena (zvláště orchideje a motýlokvěté); spodinu tvoří břidlice královdvorské se zkamenělinami. (viz str. 13). Sestup toutéž cestou, kterou jsme přišli do Malkova a dále silnicí okr. do Suchomast Podle silnice v pr. rybník s krásnou vápnitou vodou, která tufy usazuje (v potůčku hojně blešivců); v Such stihneme potok od Bykoše přicházející, jenž mívá ho němechovek (Bryozoa). Odtud nejkrásnější partie přes Kobylu, Zlatý Kůň a Koněprusy do Tetína nebo Berouna (viz str. 58). Od Malkova nedaleko do Borku a Želkovic, kde nalezti lze břidlice s graptolity.

I. c) Odbočka ze Zdic ku Příbrami.

Trať obrací se hned z nádraží k jihu a sleduje tok Litavky, zprvu rozlehlým, ne zvlášť malebným údolím, v němž na l. objíždíme Chodouň. Brzy se však údolí zúžuje a malebné stráně k trati se přibližují; po l. ruce i k Litavce víc se přibližujeme u zastávky

Libomyšle, průmyslové obce (735 obyv.), s výr. bavlněn. zboží (uměl. bavlny, angl. fluy a klížené vaty s čilým vývozem); na blízkém navezeném Hrádku stávala tvrz.

Za Libomyšlí údolí Litavky v l. se opět do planiny rozšiřuje; v l. spatřujeme přádelnu a za ní hned

Lochovice, městys (1458 obyv.) s pram. sirným, nad nímž kaplička s oltářním obrazem od Ad. Liebschera. Pův. chrám, jenž již r. 1384 byl farní, rozbořen Švédy. Nynější chrám sv. Ondřeje vystavěl r. 1648 Zdenko Vratislav z Mitrovic, jehož rodina od r. 1580 do r. 1754 byla tu sídlem. U kostela stojí ještě zachovaný pranýř, kamenná hlava na nízkém podstavci. V kostele náhrobky Krištofa Vrat. z Mitrovic (1612), pí. Kat. z Vlkánova na Lochovicích (1590). Zámek pochází rovněž z doby po válce třicetileté; starší, jak se zdá, jsou jen dvě věže a arkádový ochoz v nádvoří. Stanice Kl. Č. T. v hotelu Trinerově.

Výlety z Lochovic.

1. **Neumětely** s jednotvárnou polohou, 4 km. pod Housinou, „někdejším sídlem Horymírovým". Před kostelem kámen, pod nímž prý Horymírův Šemík leží. Z polou vsi vede v l. cesta na Housinu (viz str. 50), odkudž možno buď v l. do Libomyšle, nebo přímo dále přes Býkoš a Suchomasty ke Král. Dvoru; z N 13 km. „Na valech" stávala rovněž tvrz.

2. **Plešivec** (636 m.). Přes Lhotku (2 km.) k JV.; stejným směrem skrze ves a za vsí cestou v pr. odbočující na vrchol (5 km., viz str. 67).

*3. **Píska** (688 m., dřev. rozhl. vichr shodil) Stejným směrem jako při č. 2. přes vrchol Plešivce a s vrchole rovně dále k JV. 2 km. na silnici Jinecko-Hostomickou; po ní kousek v l. a hned v pr. dále silnicí, od níž po $2^1/_2$ km. vede v l cesta na vrchol ($10^1/_2$ km.). Nebo jako při č. 2. do Lhotky; však za vsí po rozvětvení cest v l. cestou okolo mysl. u dvora Bezdědického 4 km. na silnici Hostomickou; po této v pr. 1 km. k silnici na vrchol Písků ($10^1/_2$ km. s úsporou jednoho většího stoupání).

*4. **Hřebeny a Dobříš**. Ze silnice k Neumětelům odbočuje po 2 km. v pr. silnice k JV. podle Radouše a přes Bezdědice do Hostomic (7 km.), města na úpatí hřebenů s průmyslem cvočkářským. Město stávalo původně jinde „v starých místech", však na poč. 14. stol. Vilémem Zajícem z Valdeka přeloženo. Po bělohorské bitvě dlouho se zde udrželi evangelíci; ještě r. 1755 voláni sem na jich vykořenění misionáři. Odtud přes Hřebeny na Dobříš (18 km.), viz trať IV., přes Osov do Řevnic (15 km.) viz str. 50. Silnicí k JV. (Jineckou) přes Běhčín (po $3^1/_2$ km. les) na silnici ($4^1/_2$ km.) v l. na Píska odbočující (8 km. k bývalé rozhledně).

*5. **Valdek** (zříc.). Z L. velmi krásný výlet údolím Litavky až do Rejkovic (6 km.), odtud přes Křešín na silnici Jinecko - Komárovskou (10 km.) nebo až do Jinec (8 km.) a po silnici Jinecko-Komárovské $3^1/_2$ km. k místu, kde se oba směry sejdou (další viz níže u Jinec).

Údolí Litavky, v němž po řadě několik mlýnů, později v pr. také Lochovická tov. na papír a lepenku se objevuje, stává se malebnějším; až na úpatí Plešivce v l. (u továrny) a Ostrýho v pr. rychle se zúží. Malebné lesnaté svahy a šťavnaté lučiny na březích Litavky dodávají mu nevšedního půvabu. Míjíme Zelený Mlýn (v pr.) a ves Rejkovice, odkudž v pr. přes Felbabku jde silnice k Hořovicům (z Rejk. 6 km.), z níž u Felbabky odbočuje silnice na Valdek (9 km.). Údolí zachovává své půvaby až do rozkošně položených

Jinců (stanice 10 min. nad místem u Čenkova). Výborně zřízené místo (901 ob.), výhodné letní sídlo s léčebným ústavem MUDra Jana Mosra k léčení studenou vodou, parou dle dr. Haury, elektřinou, masáží, lázněmi slatinnými, pískovými a elektrickými, terrainem dle dr. Oertla. Hojně letních bytů zde i v sousedním Čenkově, jenž má ráz horské vesnice s domky, v zeleni rozptýlenými. (Dotazy zodpoví dr. Moser.) Strava v host. knížecím, kde je stanice turistů anebo

v lázních. — Druhé, nejznamenitější středisko výletů brdských. Průvodčí obstará hostinský v knížecím hostinci. Tamtéž povozy za 4—6 K a 8—10 K 1—2spřežní na půl i na celý den.

V Jincích býval farní kostel již ve 14. st. a tvrz, při níž četní majitelé se vystřídali. Místo tvrze vystavěl Václav Vratislav z Mitrovic v 18. stol. zámek s nádherně vyzdobeným sadem. R. 1806 zřízeno v z. skladiště jineckých železáren a sbírky nerostů. R. 1852 za panství kurfista Hessenského přeměněn na pivovar. Sbírky rozneseny a železárny zašly. V J. narodil se český „Paganini" Josef Slavík (pamětní deska na škole).

Výlety z Jinců.

*1. Píska (688 m.); buď silnicí Hostomickou k Běhčínu; po 2 km. lesní silnicí v pr. k Šimáčkovi a na vrchol (6 km.), nebo kratší značkovanou cestou od nádraží, stále lesem. U Šimáčka (horníka) lze se občerstviti. Rozhlednu, již postavil podnětem odboru příbramského kníže Hanavský, zbořil vichr a více nebyla obnovena. Skvostný rozhled na pohoří Třemošenské i chlumy hřebenů Brdských. Pod námi maleb. údolí Lítavky s Jincí a Čenkovem, za ním východní vrchy Třemošenského pohoří, v l. Klouček nad Domin. Pasekami (680 m.), ve středu Koníček (666 m.), za ním Beranec (660 m.) a dále v l. Beran (686 m.) k J. (v l. od Kloučku) k Příbrami vybíhá Slonovec a dále modrají se jižnější kopce hor Třemošenských Brdo, Tok i vzdálený Třemšín, na jejichž pozadí krásně kreslí se Březové Hory a Příbram se sv. Horou, jimž k JV. tvoří pozadí výšiny povltavské. Bližší a východní obzor uzavřen jest lesnatými Hřebeny. K S. vystupuje z nich nejblíže Plešivec (636 m.) a v l. od něho Ostrý (531 m.); za nimi otvírá se výhled do okolí Hostomic a Osova, za nimiž nejblíže vystupuje lesnatý hřeben Housina, dále pak vápencová vysočina mezi Zdicemi a Tetínem, za nímž viděti až ke Karlštejnu a nejzadněji křemencové hřbety Brdatek, Krušná Hora a Děd, za jasna i Středohoří. K SZ. v l. od Ostrého vykukují Hořovice.

2. Plešivec (636 m.). Značkovanou cestou přes trať po silnici Hostomické a v l. k vrcholu, kde nad lomem na záp. straně zřízeno sedátko. Výhled hlavně k S. a SV. na vápencovou vysočinu, Brdatka a ke Karlštejnu, k SZ. na Hořovicko, Žebrák a Točník s pozadím porfýrového horstva křivoklátského Na svazích Plešivce vystupují křemencové Krkavčí skály a láme se dlažební kámen. Na úpatí i temeni staré, však zarostlé valy. Spodek na úpatí směrem k Ostrému tvoří kambrické břidlice Jinecko-skrejské; naleziště hojných zkamenělin (viz str 8).

3. Valdek Krásná lesní partie a zřícenina. Značk. cesta od kníž. hospody silnicí k záp. podle dvora k Ohrazenici a do krásného lesa Krejčovky (křižovatka se silnicí od Felbabky). Odtud dále dvojím směrem: a) rovně dál přes Hrachoviště okolo Jedové Hory (v pr. zahálející dolovisko želez. rudy druhdy i rumělka na rtuť se tu dobývala) do Neřežína; vsí v l. po silnici k Valdeku (9 km.) b) Kratčeji z Krejčovky v l. okolo hájovny přes Beranec na silnici Komárovsko-Příbramskou a po této kousek v pr. k zříc. (7 km.). Bližší viz níže u Hořovic.

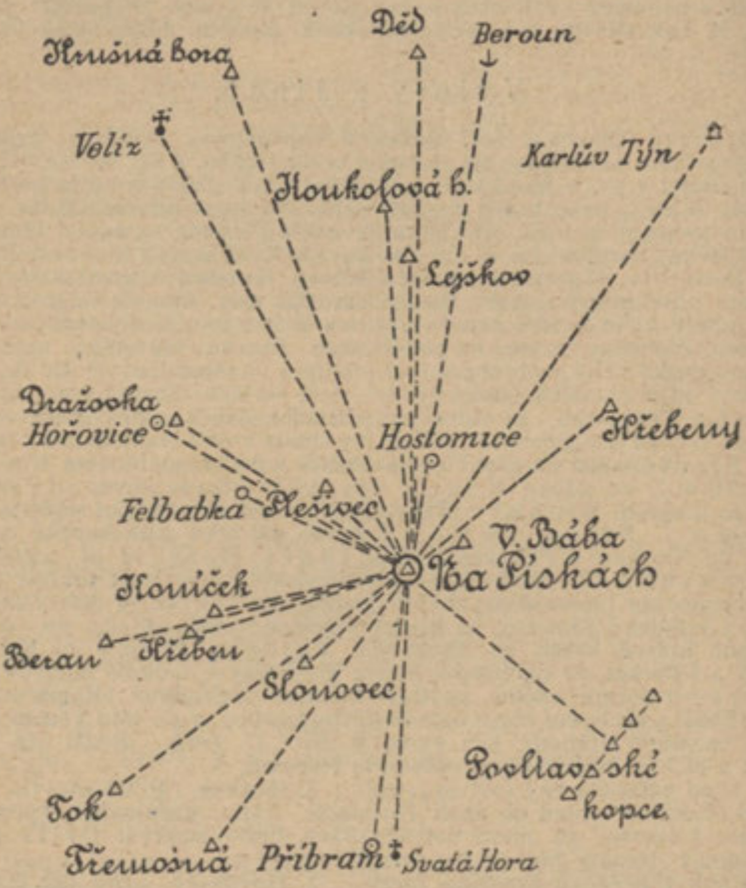
4. Hluboš, Příbram viz níže podle trati; vzdálenější výlet po dráze tímto směrem Orlík nebo Třemšín.

5. Hořovice. Lépe než drahou přes Zdice: silnicí údolím Lítavky přes Rejkovice a Felbabku (8 km) Další viz při hlavní trati k Plzni.

6 Přes Hořovice do Komárovských železáren nebo na Žebrák a Točník, přes Zdice na Vranou Skálu, přes Plešivec do Hostomic a Osova a pod.

Další výlety viz pod titulem Příbram.

Údolím Litavky k J., v němž každým krokem naskytuje se nový motiv hodný štětce malířova, unáší nás vlak do jižního Podbrdí. Opouštějíce údolí u rozptýlených domků D o m i n i k á l n í c h P a s e k pod Kloučkem (v pr.) a u hranic lesního revíru Hlubošského (v l.), staneme v zastávce

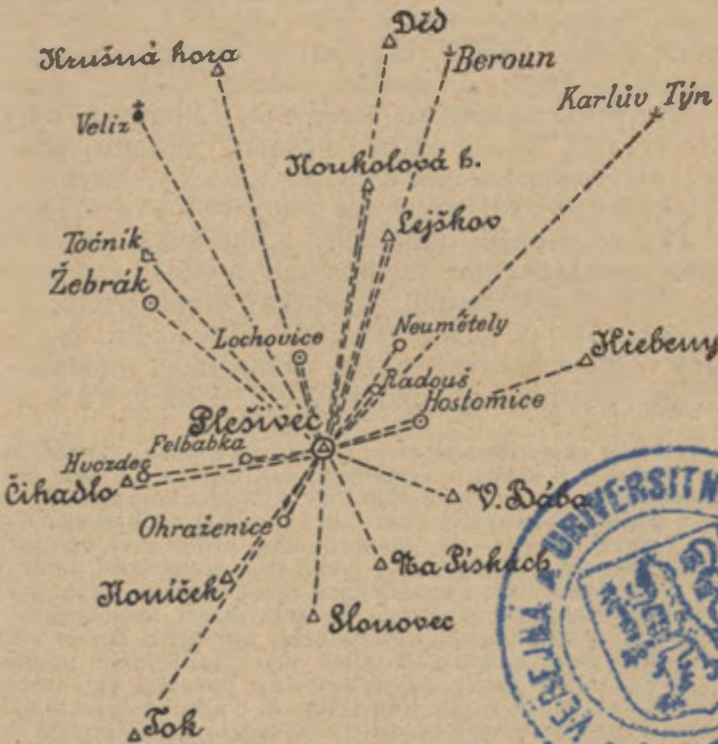
Vyhlídka s Písků.

Bradkovicích, proti níž v l. zvedá se holý vršek, na němž vyčnívá věž kostelíka Hlubošského.

Hluboš na vých. svahu vrchu s úhledným kostelíkem sv. Trojice, založený původně pány Valdeckými, jest nyní majetkem knížete Öttingena-Wal'ersteina, jenž má tu úhledný barokní zámek. V oboře u hájovny chová se černá zvěř.

Od Bradkovic dále k J. podle Lítavky dolinou již široce se otvírající a jednotvárnější míjíme Německé Paseky (v l.) a Trhové Dušníky (v l.), za nimiž v pr. objevují se nám již stavení a komíny dolů a huti Březovohorských a Příbramských, mezi nimiž a městem leží stanice

Příbram, král. horní město (15.000 obyv.), na severním úpatí Svaté Hory a vých. úpatí Hory Březové,

Vyhlídka s Plešivce. (K JZ. a J. naznačeny jen body orientační.)

na pot. Příbramském, s velkolepými doly a hutěmi stříbrnými (nyní jen částečně v chodu) a s proslulým místem poutnickým. Domácný, hojně rozšířený průmysl: šití rukavic a rosárnictví. Sklárna na tabulové sklo a dva závody na korálové věnce a p. výrobky. Pivovar, tov. na sukno s přádelnou, v okolí cihelny;

Hlučné trhy týdní i výroční. Okázalé slavnosti a průvody poutní od května do července. — Děk. chrám sv. Jakuba, zal. 1298; původní stavba got. tvoří kněžiště nyn. chrámu. 1794—95 opraven v slohu barokním. 1869 věž a vchody opraveny slohem romanským (vnitřek zůstal barokní a střechy dostaly tvar gotický). Uvnitř mramorový (z čern. i červ. mramoru čes. se zkameněl.), bar. oltář z r. 1749 od Lautermanna, pocházející ze zruš. kláštera v Tejnici. Starož. cínová křtitelnice z 13.—14. stol. Na stropě a v presbyteři nad oratoriem malby od Umlaufa z let 70. — Z jiných budov poutá renaissanční budova spořitelny z r. 1890; v úřadě obecním uloženy jsou tu dva díly utrakvistického kancionálu příbramského, založ. nové místní museum, v sadu Arnoštovu bývalý zámek arcibiskupský (nyní c. k. horní akademie; sbírky geologické a mineralogické v neděli dopoledne přístupny), školy měšťanské, paedagogium, c. k. real. a vyš. gymnasium, c. k. vyšší školy realné, výstavný kníž. arcib. konvikt studujících (renais. budova die pl. arch. Ulmana a Münzbergra), okres. nemocnice, městské lázně (t. zv. Marianské), ozdobný Kličkův sad a j.

R. 1197 děje se o Příbrami první zmínka; daroval ji klášteru Tepelskému zakladatel jeho Hroznata. 1216 přešla v majetek biskupství pražského. Teprve na poč. 14 stol. opevněna; Arnošt z Pardubic vystavěl tu pro sebe tvrz (pozdější arcib. zámek, nyní horní akademie), kdež ubytoval se každoročně; soška P. Marie jím vyřezávaná dostala se odtud na Sv. Horu. Tehdy patřily k panství 44 osady. Za arcib. Konráda, jenž měl se shovívavě k Husitům, přepadl Příbram čtyřikrát horlivý katolík Hanuš z Kolovrat (v l. 1421—1423). R. 1422. 8. září zvítězil týž u Hluboše i nad Janem Zmrzlíkem, jemuž Konrád Příbram v ochranu poručil. Potom přešla Př. v držení světské, od 1513 pod vládu královskou a zastavena byla Pešíkům z Komárova, kteří tu těžení hornické velmi zdokonalili a mnoho horníků německých z Krušných Hor sem přilákali. Od r. 1535 však hory upadaly, zvláště když pozdější majitelé jako Kateřina z Lokšan příbramské všelijak sužovali. Pro povzbuzení udíleny jim pak různé výhody, město povýšeno na král. horní, osvobozeno robot a daní, aby peníz ten na zvelebení hor věnovalo. Příbram nesúčastnila se hrubě povstání stavovského r. 1618—20, i nestihly ji proto následky konfiskační. Za to utrpěla dost ve válce třicetileté, kdy i hradby městské vzaly za své. Spustlý zámek arcib v l. 1668-75 arcib. Matouš Ferd. Zoubek se svolením Leopolda I. upravil na občasné své sídlo. R. 1847 byla tato budova vládou pro horní akad. odkoupena. Od poč. druhé pol. 19. století vyvinovaly se utěšené závody horní, čímž i město se zvelebilo.

Od nádraží do města (8 min.), dostavníky hotelů (20 h do hotelu, jinak do města 40 h.), též povozy do města i na Březovou Horu po ruce (do okolí na ½ dne 6, na celý den 12 K). Z hotelů doporučuje se hotel Bucharův (u císaře rakouského) a Šplíchalův (u arcivévody Františka

Ferdinanda). V obou stanice turistův Oblíbená plzeňská pivnice pí. Volpichové v Palackého ulici. Obšírný průvodce po Příbrami a okolí (3 K) vydán příbramským odb. Kl. Č. T. (v knihkupectví K. Simona).

Příbramské doly a sv. Hora.

Příbramské doly a hutě. Počátek dolování v Příbrami dlužno hledati ne-li dříve, jistě ve 14. stol. Nejstarší horní kniha počíná teprve r. 1527., kdy dolování značně kvetlo; 1530 udělil Ferdinand I. hornictvu zdejšímu stříbrné pečetidlo, jež dosud ve vážnosti se chová. Pak nastal úpadek, až 1566 výtěžek byl nepatrný; dolovalo se mělko a stopy tohoto neracionelního dolování hojně spatřují se v podobě zavalených neb zarostlých šachtiček, štol a rýh od Břez. Hor přes Zdaboř a Řimbabu k Bohutínu (nejstarší), od Zdaboře k Vojně a Střebsku, od Brodu přes Hutě, od Hájeckého lesa (u Sv. Ivana ke Květné a Obecnici atd. Před zaniknutím zachránil př. doly r. 1775 Jan An. Alis z Kutných Hor, jímž založena také proslulá šachta Vojtěšská. Podle jejího vzoru založeno pak dalších 10 šachet. Nákladné ty práce způsobily, že menší účastníci těžení nemohouce připláceti podílů svých se vzdali; tak postupem času ujal c. k. erár 92$^1/_{32}$ podílů a na ostatní spolutěžaře a obce vybylo jen 12$^{31}/_{32}$ podílů. Výtěžek, jenž r. 1779 činil 200 kg. stříbra a 300 metr. centů olova a klejtů s deficitem 12.000 zl. ročně stoupl do 60. let 19. stol. na 15.000 kg. a do let 90. na 32 000 kg. stříbra s čistým užitkem 200-300 tisíc zl. v l. 90. až 1 mil. zl. Počet dělnictva dostoupil výše 6000. Klesnutím ceny stříbra v posl. desetiletí obmezena také výroba dolů a hutí příbramských. takže výtěžek klesl na polovinu a dělnictva zaměstnáno již jen 5000. Rudní žíly příbramské prostírají se v drobách příbramských a částečně i v černých břidlicích, jež tyto droby od Třemošenských dělí, jsouce jinak i od Příbr. drob odděleny rozsedlinou, vyplněnou látkou zemito-jílovitou. Ušlechtilost žil hlavně směrem k jihu od jílové rozsedliny se jeví. V celku jest žil těžení hodných 24. Hlavní rudou jest leštěnec olověný obsahující $^1/_8$—$^3/_4$% stříbra; pravidelně provází jej ruda antimonová a zinkové blejno. Kromě toho vyskytuje se na žilách na 80 namnoze vzácných nerostů (viz skupinu ner. příbramských v síni 14. v I. patře sbírek čes. musea). Doly dělí se ve 4 okresy: 1. Anensko-Prokopský se šachtou Anenskou 950 m. a Prokopskou 940 m. hlub.; 2. Vojtěšsko-Marianský s nejhlubšími a nejvydatnějšími šachtami Vojtěšskou a Marianskou 1100 m. hlub., a š. Františka Josefa 1000 m. hlub.; 3. Augusto-Štěpánský s mělčími šachtami (140—425 m.) směrem k Bohutínu, Drkolům a Zdaboři; 4. Lillsko-Ferdinandský za jílovou rozsedlinou v černých břidlicích u samé Příbrami s několika rovněž mělčími šachtami (200—425 m.). — Dovolení k návštěvě dolů uděluje c. k. horní ředitelství na hlavním náměstí odborníkům technickým zdarma, jiným za taxu, jež vyvěšena v budově ředitelství. (Taxa nenahražuje výlohu, s kterou návštěva pro závod horní je spojena, nýbrž určena jest ve prospěch chudých vdov a sirotků hornických). Buď možno vzíti vstupenku jen k návštěvě zařízení nadzemních, nebo k sestupu nebo pro obojí. Svolení děje se z ochoty, taktéž vysvětlení se strany správy a zřízenců; jest tudíž slušné vystupování hosta příkazem zdvořilosti. K sestupu radíme jen těm, kteří na věci mají skutečný zájem ať technický nebo přírodovědecký. K obyčejné návštěvě bez zvláštních odborných studií stačí půl dne pro sestup, půl k prohlídce úpraven, kovárny, mechanických dílen, závodu na drátěná lana a půl dne k prohlídce Příbramské Huti (viz č. 7). Zařízení vysvětlí ochotný průvodčí. Nejlépe jest navštíviti 2. okres Vojtěšsko-Marianský a Příbramskou Huť. K orientaci poslouží též mezi výlety č. 15. (Březové Hory).

Svatá Hora (576 m.). Poutnické místo s pěknou vyhl. Přístup buď přímo do ambitů po schodech (Pražskou a Svatohorskou ul.), vyst. r. 1670

od hr. Mitrovského), nebo z Pražské ul. Palackého ul., Valašínkou a Marianským údolím podle zahrady Svatohorské před hlavní bránu. Na místě, kde prý v 13. stol. přepaden byl ryt. Malovec a přispěním P. Marie zachráněn, stávala pův. jen kaple, do níž přenesena dřevěná soška P. Marie, dle pověsti práce Arnošta z Pardubic. 1647 usadili se tu Jesuité; v 18. stol. dle plánů Karla Loraga postaveny ambity a kaple města Plzně, Březnice, Mníšku a Prahy. Po zrušení řádu r. 1790 povýšena sv. Hora na proboštství, však r. 1861 odevzdána redemptoristům, kteří mnohé přičinili k výzdobě umělecké; tak na zdech po stranách hl. brány spatřují se fresky od Fr. Čermáka z r. 1881, v kapli Mníšecké obraz sv. Jana Nep., v Plzeňské obraz sv. Bartoloměje, oba od Umlaufa, jehož obrazy vyzdobeny také oltáře v ambitech; na jednom též obraz od Herzoga; v lunetách cyklus obrazů z dějin Sv. Hory provedený Mathauserem, Kolářem a Mosem. Pozoruhodna jest dále kaple Martinická s oltářem císařským; její bohaté ozdoby štukaterské opraveny v nov. době V. Poppem, oltář zdobí freska „Navšt. P. Marie“ od Sequense. Chrám sám pův. gotický, jest nyní směsí baroku a renaissance; kromě přístavku kaple Martinické, má ještě jiných pět přistavěných kaplí. Hlavní oltář jest rovněž směsí baroku a renaissance; jest prací pražských stříbrníků Gšvandtnera a Thyma z r. 1759. Na něm umístěna soška P. Marie, domněle práce Arnošta z Pardubic, jež na Sv. Hoře hlavně se uctívá. Ročně přichází sem až 400 průvodů se 200.000 účastníků, hlavně ve dnech marianských od počátku května do konce července (t. zv. konkurs). — Vyhl. se Sv. Hory jest dosti rozsáhlá. Od J., kde k JZ. vidíme Libín u Prachatic i Boubín a jiné vrcholy šumavské nese se náš zrak k jižním výběžkům lesnatých Brd, z nichž zřetelně vystupuje nejvyšší Třemšín, severně od něho pak mohutná skupina Třemošné, před níž do popředí táhnou se Březové Hory a na samém úpatí Příbram a mezi nimi celé to rozlehlé pole hutí a dolů Příbramských. Za Třemošnou k S. snižuje se pokračování její Brdo nad Obecnicí a před mohutně zas vystupujícím Plešivcem sledujem úval Litavky; na pravo od Plešivce v dalekém pozadí spatříme někdy Milešovku, v popředí zřetelně Písky a Hluboš. Od těch na pr. táhnou se charakteristické Hřebeny, před nimiž do popředí vystupuje Provazec a v otevřeném kraji rozptýlené osady Něm. Paseky, Skorotín, nejvíce v předu Květná; silnice od Příbrami k Nov. Hospodě přes Dubno k Dl. Lhotě dělí nám v těch místech pohled na poslední výběžky brdské (přes Dobříš zahlédnouti lze dalekohledem až kostelík na Skalce) v dálce se ztrácející, od bližších již pahorků Dubeneckých (Sv. Ivana), k nimž (k Hájím) směřuje Kamýcká silnice; na pr. od ní k východu spatřujeme již výstupky Českomoravské vysočiny za Vltavou a k J. hory Písecké.

Výlety z Příbrami.

1. Sv. Ivan (593 m.), poutnické a výletní místo Příbramanů v lesnatých kopcích Dubenských. Po silnici Kamýcké 4 km. přes Háje až k průseku, jenž v l. ještě $^3/_4$ km. vede ke kříži na žulovém balvanu, označujícím prý místo, kde sv. Ivan líhal — $^1/_2$ km. dále po silnici za dotčeným průsekem křižovatka silnic: k S. přes Bitíz k Dubenci, kde zvlášť význačně vystupují slepence příbramské, k J. 5 km. do Milína (až k stan. $7^1/_2$ km.), rodiště mineraloga a petrografa Em. Bořického) na rodném domě deska pamětní); rovně dále $3^1/_4$ km. myslivna na Placích, rovněž oblíbené výl. místo.

2. Květná, lesnatý kopec nad Trhovými Dušníky; oblíbené výl. místo Příbramských. Po silnici k Pičínu $^1/_4$ h., pak v l. cestou k šachtě na Květné.

3. **Hluboš.** Drahou do Bradkovic, nebo pěšky cestou Pičínskou 5 km. až na Žírov, odtud cestou v l. $2^1/_2$ km. až na silnici Pičínsko-Hlubošskou; po této v l. $^3/_4$ km. do Hluboše (další viz na str. 68).

*4. Píska; drahou do Jinec a dál jako na str. 67. nebo pěšky přes Pičín (7 km.), pak rovně dále k S. Náveským revírem přes Provazec 4 km. až na hřeben, kde v l. odb. $^1/_4$ hodinová cesta pod vrchol Písků ($12^1/_2$ km.), jehož dostihnouti možno průsekem v l., pak v pr. (další na str. 67.).

*5. Plešivec. Výlet možno spojit s návštěvou Jinec po dráze (str. 67). Odtud znač. cestou na Plešivec. Nebo jako při č. 4. přes Píska k Šimáčkovi a dále lesní silnicí až na znač. cestu k vrch. Plešivce 6 km., odtud na stanici do Jinec.

6. Dobříš a Hrebeny. Viz zpětným směrem postup tratě IV.

7. Obecnice. Silnicí k SZ. $^1/_4$ hod. k dolu Lillovu, dále podle návrší v „Černých Jamách" $1^1/_2$ km. k host při stoku Litavky s potokem Obecnickým, kde nalézá se velká příbramská huť stříbrná, obklopená do kola řadou osad; z nich jdeme dále přes Liščí Kamna ještě 3 km. (od host.) do Obecnice ($5^1/_2$ km.), pěkného východiště celé řady výletů do lesů Brdských (viz čís. 8, 9, 10, 11, 12 a 13). V lese za Obecnicí půvabně položený rybník se zrušeným ústavem pro chov pstruhů.

*8. Kloboučck, vrch (701 m.) s mysl. v rozkoš. zákoutí na úpatí; na vrchu i na vlhkých lukách pod ním zajímavá květena (orchidey Platanthera viridis, Cephalantera pallens a ensifolia, Daphne a j.) — V Obecnici k posledním domkům po silnici, zde cestou v l. přes potok na cestu, jež vede k myslivně (z Ob. $2^1/_2$ km.). Kdo nechce vrátiti se stejnou cestou, dá se od mysl. průsekem k JV. a stihne po $1^1/_4$ km. cestu v l., vedoucí k Třemošenské mysl. a přes Dub. Horu do Př. (od Kl. 7 km.).

9. Vysoký Tok (857 m.) (na rozdíl od druhého nižšího), nejvyšší vrchol Obecnického hřbetu pohoří Třemošenského. Pod ním myslivna Carvánka. Přístup z Ob. dvojím směrem a) Buď silnicí hořovickou okolo rybníka krásnými stromy obklopeného $3^1/_4$ km. až k 1. záhybu sil. v pr.; zde v l. přes Čepkovský potok, za nímž 2 cesty vedou v l., dáme se pravou, která po 3 km. dovede nás pod vrchol Toku, po 4 k myslivně; b) buď jako při č. 8. na Klob. a dále les. cestou k Carvánce (z Ob. $7^1/_2$ km.). Oba směry cestou tam a zpět možno spojit. Vrchol kryt lesem, připouští jen vyhlídku k zám. Zbirožskému.

*10. Tři trubky. Nový lesní zámek Colloredo - Mansfeldský. Pěkný výlet přes Obecnici, za níž odbočuje ze silnice nad Čepkovským potokem nová serpentinovitá cesta „alliance" les. part. „u třech fořtů", „u dlouhého kamene" a Kozlovice do údolí Reservy (přít. pot. Padrťského), v nejdivočejší partii Padrťských lesů, kde roste subalpinská flora (Mulgedium, Blechnum atd.). Za Dlouhým Kamenem na křižovatce průseků vkusně zdobená „studánka Mariánská", kousek dále jedle s obrázkem a dvě boudy u cesty vedoucí v levo k Carvánce. Od zámečku do Strašic (str. 75.)

11. Brdo. (769 m. 9 km.) Od kostela v Obecnici k S. k myslivně a podle této rovně lesem k SZ. na Brdo (z Ob. $3^1/_2$ km). Přes Brdo možno průsekem 2 km. dl. k SZ. sestoupiti do údolí Červeného pot. a zde dále silnicí k Valdeku.

*12. Valdek (zříc. $15^1/_2$ km.) v údolí Červeného potoka. Z Obecnice silnicí jako při č. 9. a 10.; po 2 km. za Čepkovským pot.(1 km za druhým záh. v pr.) silnice se dělí. V l. do Zbirohu v pr. do Hořovic; jdeme v pr. a překročíme brzy prameny Červeného pot., jehož prorvou silnice vede k S. $4^1/_2$ km. k zříc. (Podrobnosti viz níže při Hořovicích str. 77.). Dále pak do Hořovic a drahou zpět.

13. Sv. Dobrotivá ($16^1/_2$ km.) - Zbiroh (30 km.). Přes Obecnici jako při č. 12. až k rozcestí; zde v l. stále lesem podle Paní Lídy pod Hejlovem (v pr., 188 m.) k Bílému kříži (křižovatka; k S. Komárov, k J ke Třem Trubkám a na Reservu (viz č. 10.) rovně dál pod Beranem (v pr. 686 m.) přes Kváň do Sv. Dobrotivé. Podrobnosti a další cestu k Zbirohu viz u Zbirohu (trať I. c. a při tr. VI.).

*14. Drahlín. Ves s mysl. ve Slonovci, odtud překrásná vyhl. na okolí Příbramské a žulové pohoří středočeské. Jako při č. 7. přes stříbr. huť až na Liščí Kamna; zde v pr. do Něm. Lhoty a touto na l. vzhůru do Drahlína (6 km.); malý kousek nad vsí mysl. ve Slonovci.

V drobě na Slonovci kaolín (bílé hlíny), jenž odváží se do hutí Příbramských.

15. Březové Hory, město s nejčelnějšími doly a závody hutními vzdál. od Př. ½ hod.; nejblíže po Anenské cestě přes želez. lávku a nádraží; nebo z náměstí přímo k dolu Marianskému t. zv. cestou Marianskou (z hl. nám. na Karlovo nám., dál ul. Březnickou a v pr. přes most), nebo k dolu Prokopskému (hned z Karlova nám. v pr.) t. zv. cestou Prokopskou. Cestou Prokopskou přijde se na Vršíček s hornickým křížem na úpatí (zavalený zbytek staré práce hornické), odtud je pěkná vyhl. na celé okolí. Vyhl. tuto doplňuje rozhled od blízkého kostelíka Sv. Prokopa, jenž označuje asi místo původního hornického sídla příbramského a hájí vstup do místa. Nový chrám Březovohorský vyst. r. 1889 ve slohu renessanč. dle plánů arch. Münzbergra nákl. 200.000 K; nad hlav. vchodem jeho polychr. relief Matky Boží od Čapka. Z nám. přijde se ulicí hornickou k dolu Marianskému, v němž r. 1892 31/5. požárem důlním vzalo za své 319 osob. Ulicí Vojtěšskou k dolu sv. Vojtěcha. Stanice turistů „u černého orla" v Karlově ul. Stud. nocl. na Valdeku.

*16 Třemošná (777 m. vrchol skupiny třemošenské). Nejlépe a) z Př. k šachtě Svatoannenské, odtud přes silnici k obrázku a dále směrem k š. Ferdinandově; nechavše tuto v pr. jdeme rovně dál; po chvíli cesta se dělí; volíme směr v l. severním cípem Břez. Hor rovně k lesu, pod nímž vede cesta k Orlovu, jehož rozptýlené domky brzy spatříme Po ¼ hod. jsme na konci vsi na cestě, jež v pr. vede do Podlesí; tím směrem přijdeme na cestu značk. vedoucí na vrchol (6 km.); nebo b) jako při a) až k šachtě Ferdinand.: při rozvětvení cest za touto však v pr. přes Dubovou Horu lesem na Třemošnou. Již od Orlova naskytuje se krásný pohled zpět na Příbram a celé okolí, krásnější pak otvírá se s „Kazatelny" na východním svahu vrchole Třemošné, odkud k J. otvírá se ještě rozhled přes Štěrbinu k Šumavě a k S na soustavu pohoří Třemošenského Třemošná sama je nejvyšším vrcholem nejjižnější skupiny pohoří Třemošenského, která počíná Prahou a táhne se přes Malý Tok a Plešec k údolí u Lazu, za nímž k S. zvedá se Zavírka a Třemošná; k S. spadá tato příkře k Obecnici, za níž v pr. vidíme její pokračování u Hluboše (vrch s kostelíkem) a Pičína (Malý Chlum). — Na SZ. od Třemošné zvedá se Velký Tok (857 m.), jako nejvyšší vrchol druhého hřbetu tohoto pohoří, který táhne se k J. vyznačen Korunou (829 m.), a Kočkou (786 m.) končí Palcířem (722 m.) nad Padrťskými rybníky; k S. vidíme jeho pokračování za Obecnicí v Brdu (769 m.) Slonovci nad Drahlínem, a Kloučku (680 m.) nad Litavkou u Čeňkova. Konec tohoto druhého hřbetu za Litavkou zaniká pod vyššími již křemenci hřbetem Provazcem a Kuchyňkou. - Třetí hřbet táhne se od Skořic (Dubína 631 m.) přes Padrťský potok (Kamenná 735 m. a Hlava 784 m. k sv. Dobrotivé na Hejtov 688 m.), kde údolím Červeného potoka jest proražen. Za údolím v oboře hořovické končí Hřebeny (717 m.) a Koníčkem (666 m.), na jehož úpatí u Velcí a Jinec vystupují známé jinecké břidlice s primordialní (kambrickou) zvířenou. – Čtvrtá skupina Třemoš. poh. vroubí dolinu Černého potoka od Dobříše k Strašicům a pokračování její k Sv. Dobrotivé (Záborčí u Mirošov 557 m., Vlč u Strašic 598 m.), Křížek (728 m.), Růžek (653 m.) a Beran (686 m.) u Sv. Dobrotivé. U zříc. Valdeka přervána jest údolím Červ. Potoka a končí za tímto Berancem (660 m.) a Koberovem (516 m.) směrem k Hořovicům. — Páté a poslední jest skupe i Žďáru (627 m.) s Kotlem jež údolí Černého pot. dělí; od Žďáru k Strašicům zapadá Pískový Vrch (600 m.) k Holoubkovu Trhoň (602 m).

*17. K rybníkům. Na pramenech Litavky nad Břez. Horami a Bohutínem v krásné lesní partii nalézají se dva rybníky Pilský a Lázský, spojené nákladným vodovodem a zřízené pro potřebu horních závodů. Z Břez. Hor vede do půvabné partie příjemná značk. cesta, z Př. nejpříměji přes Orlov (viz č. 16); nad Orlovem dle značek v l. (K ryb. Pilskému z Bř. Hor 6, odtud k Lázskému 2½ km.), zpět přes Láz,

Bohutín a Břez. Hory do Př. 10 km. Od Lázského ryb. vede též pův. lesní partií les. silnice k mysl. Sklenné Huti ($1^3/_4$ km.), odtud k S. k mysliv. u Pilského ryb. (4 km.) a dál přes záp., svah Třemošné do Obecnice. (9 km.) Okolí rybníků činí dojem alpských údolí jezerních.

18. **Koruna** (829 m.). Přes Láz na mysl. Sklenná Huť (viz č. 17.) ($11^3/_4$ km.): značkov. cestou 4 km. k mysl. Borské a $^1/_2$ hod. pod vrchol Koruny, na který znač. cestou dojdem za $^1/_4$ hod.; nebo jako při č. 17. znač. cestou k ryb. Pilskému a dál k myslivně Pilské a rovně k Borské mysl. (z Bř. Hor 14, z Př. 16 km.).

*19. **K Padrťským rybníkům.** Krásná partie rybničná ve výši 600 m. Z Př. přes Bř. H. do Lázu, odkudž k Z. vede silnice brzy k JZ. zaměřující přes Nepomuckou mysl. na silnici Rožmitál-Padrť-Mirošovskou, již z Lázu dostihneme za 2 hod.; odtud k rybníkům 4 km. Nebo z Lázu jen k Frant. Boudě, u této v pravo cestou přes **P l e š e c** (749 m.) k boudě Florianově; stihneme tu znač. cestu, která od J. z Rožmitálu vede přes Koš k mysl. Borské; jdeme po ní kousek v pr. a stihneme na l. odbočující cestu přes **M a l ý T o k** (42 m.) na **P r a h u** (854 m.), s vrchole možno dolů na silnici k rybníkům značk. cestou přes Červený Vrch aneb zacházkou dále po cestě k S. k boudě Sv. Václava, kdež zřízen arcibiskupský zámeček („Na rovině“) a od této v l. dolů k osadě „V Chalupách“, odkudž je k rybníkům $1^1/_2$ km. po silnici. Zacházka činí jen 1 km. (z Lázu 13—14 km.). Odtud možno buď zpět do Rožmitálu (10 km.) a Březnice, (k nádr. 20 km.) nebo do Strašic (9 km., do Mýta 14 km.) Viz tr. V.

*20. **Přes Korunu k Třem Trubkám a do Strašic a k stanici do Mýta** ($6^3/_4$ hod. cesty, vyjde-li se časně ráno z Příbrami, lze v Strašicích dostihnouti ve 2 hod. 40 min. odpol. poštu k stan. Zbiroh, čímž se cesta o $1^1/_2$ hod. zkrátí). Jako při č. 18. na Korunu s odb. na vrchol nebo bez ní; pak dále touže cestou ještě 2 km. k mysl. u „Tří Trubek“, (v krásné partii se subalpinskou květenou); zde cesta přechází v silnici a vede nás podle potoka k novému lovec. zámku Colloredo-Mansfeldskému a údolím spojených potoků Padrťského, Třítrubeckého a Reservy (na okolních stráních Campanula cervicaria, podle potoka žluťucha (Thalictrum aquilaegifolium) k malebně položené myslivně v Americe: pod touto při potoce roste dřípatka (Soldanella), udatna (Spiraea aruncus), věsenka (Prenanthes purpurea); vystupujeme z lesa, v němž při krajích na pr. roste také sedmikvítek (Trientalis europea) do horní části Strašic. Bývala zde vysoká pec; nyní proměněna v kuplovnu (patří M. Hopfengärtnerovi v Holoubkově). V host. na Poště dobré pohostění. Letní byty. (Viz též trať I. a. Zbiroh-Strašice a trať VI.).

21. **Rožmitál.** Buď drahou do Březnice a odtud poštou nebo železniční tratí do Rož. buď přes obec Březové Hory, Vys. Pec, Havírnu a Bohutín, v jedno splývající, krajinou, v níž četné stopy starého dolování se vyskytují. Za Bohutínem zůstavíme v pr. Láz (odbočka silnice); v l. máme vyhlídku na kopce **V o j n u** (662 m.), **L e č** (614 m.) a **K o s o v**, v pr. na jižní výběžky Třemošenské **Z a v í r k u** (720 m.), **P l e š e c** (741 m.), do předu na ostrý vrchol Třemšína; po 4 km. stihneme **V r a n o v i c e** (v l. 1 km. (vzdál. ryb. Hluboký s kopcem Žitcem 550 m.), za nedlouho v pr. **H o d o m y š l** a vjiždíme do **R o ž m i t á l u** (další viz trať V.).

22. **Třemšín.** Viz Rožmitál a Březnici při trati V.

23. **Orlík a Zvíkov** viz Mirovice při trati V.

24. **Maková**, pout. místo u Smolotel jihových, 15 km. od Příbrami. V neděli po $^{16}/_7$. bývá tu až 10 000 poutníků. Cesta vede přes Milín, ($7^1/_2$ km.), rodiště petrografa Em. Bořického (pamět. deska na rod. domku) $1^1/_2$ km. za Milínem u Kojetína odbočuje (v pr. cesta 7 km. na **S m o l o t e l y** 15 km.). JV. $^1/_4$ hod. na vršku Makové (543 m.) chrám sv. Jana Křt. a P. Marie Karmelské r. 1719—22 s residencí řádu Karmelitánského, zal. od Jana Felixe Chanovského. Renes. stavba; nad portálem znak Chanovských. Uvnitř pěkné štuky.

Další trať za Příbramí k Písku spadá již v obvod Středního Povltaví a Středočeských žul, který tvoří XI. díl tohoto průvodce. V dílku přítomném bude jen ještě při trati V. zevrubněji dotčena Březnice a partie Orlík-Zvíkov.

Tuto sledujeme dále hlavní trať I. a):

I. a) **Od Zdic k Rokycanům.**

Trať dráhy západní, kterou k Plzni se ubíráme, zahýbá nyní do údolí Červeného Potoka, prudkými povodněmi smutně proslulého a nyní regulovaného; po chvíli vidíme tu nad pot. (v pr.) ves Baboryni a po další chvíli v l. rozlehlou ves Stašov; v oblouku tratě při pohledu nazpět spatřujeme zase Vranou Skálu nad Zdicemi a staneme u zast.

Praskoles, malebně v údolí Čer. Potoka rozložených, za nimiž skoro v jedno splývají osady Kotopeky a Tíhová k Hořovicům. Od zast. Praskoleské je nejblíže do Žebráka (viz níže u Hořovic) buď silnicí přes Chlustinu (3 km.) nebo polní cestou 2½ km. Od Pr., za nimiž brzy otevře se rozhled na zříc. Točníka, obrací se dráha v mohutném oblouku k Hořovicům.

Hořovice, město (3552 obyv., 360 m.), jež od nádraží poskytuje malebný pohled (Český Betlém). V l. vyniká zámek s pozadím zlatostřeché hrobky kněžny hanavské. V průmyslu hlavně výroba železného a plechového nádobí kuchyňského a sporokrbů, hřebíkářství, cvočkářství a pilnikářství, hotovení kamenných brousků (vývoz) a výroba sirek. Zámek kníž. hanavského s pěkným parkem a za městem s oborou Dražovkou, jež bývala výletním místem a letním sídlem (nyní opět otevřena). Sídlo odb. Kl. Č. T. (stanice v hostinci »na radnici«). Hořovice samy jsou vlídné letní sídlo s par. a říčními lázněmi a s pěknými výlety do okolí. Hospod. zim. škola. Kromě nového zámku, stavby barokní, post. v 17. stol. kurfiřtem hessenským, spatřuje se tu ještě »starý zámek«, v němž jsou úřadovny a v němž ukazuje se světnice, kde prý narodil se Jiří z Poděbrad, což není podstatné.

Výlety z Hořovic.

U nádraží tabulka s označením cest k Točníku a Žebráku, na Valdek a na Píska.

1. Nad městem bývala dřevěná rozhl. na kopci, jenž i bez ní poskytuje pěkný pohled na křemencovou skupinu Rače, ku Zbirohu, Žebráku a Točníku, Vrané Skále, Berounu, Osovu, Hostomicům a k Dědové (Jedové) Hoře.

*2. Na Píska. Silnicí podle Dražovky na Felbabku (4 km.). Rovně dál do údolí Litavky u Re kovic a údolím v pr. do Jinec (9 km.); pěšky z F. polní cestou v pr. rovně do Jinec (8 km.). Dále jako str. 67. Zpět možno přes Plešivec a sestoupiti do Lochovic odtud je 6 km do H. (celý výlet okružní na den 30 km.).

3. Komárov; proslulé železárny kníž. Hanavského, spojené úzkokol. tratí s nádr. v Hoř. Místo (Ls.) v lesích půvabně položené. Denně 8krát spoj. pošt. z Hoř. za 60 h. Pěšky za hodinu silnicí podle Červ. Potoka. St. Kl. Č. T. v hostinci Pilzově. K prohlídce želez. o povolení zakroč. u ředitelství. Spatřuje se tu ještě starožitný spodek starého zámku, jehož věž sřítila se r. 1794. Byl tu sídlem rod Komárovských, jichž znak společně se znakem p. z Vrtby spatřuje se nad bývalou kaplí. Od roku 1602 byl tu pánem Jindř. Otta z Losu r. 1621 pokutovaný i připadl r. 1623 Komárov Maří hr. z Martinic. Starý zámek r. 1648 byl již opuštěn. Pomník cís. Frant. Josefa z r. 1910.

4. Dědová Hora. Bývalé kutiště, naleziště rumělky a různých nerostů (barytu, sideritu, kakoxenu a pod.). Přístup buď silnicí přes Komárov (8 km.) nebo kratčí cestou přes Hvozdec a odtud lesem k J. na Dědovou Horu (6 km.). Výlet možno prodloužiti dále lesem k V. přes Hrachoviště do Jinců (15 km.) s vycházkou na Píska. Návrat drahou přes Lochovice a Zdice. Nebo možno jej prodloužiti na Valdek, od Děd. H. již jen malé $1/_{2}$ hod. vzdál.

*5. Valdek, zříc. hradu v lesích nad Červ. Potokem. Přístup jako při čís. 4. silnicí přes Komárov (9 km.), nebo přes Hvozdec a Děd. Horu (8 km.). Na silnici pod hradem stihnem myslivnu, kde možno požádati o dovolení k návštěvě hradu, jenž jest zavřen, i o občerstvení. Na hradišti, jehož prvními držiteli uvádějí se potomci Jetřicha z Buzic, který r. 1110 padl v boji s Poláky, vystavěn hrad ve stol. 13. R. 1263 byl tu sídlem Oldřich Zajíc z Valdeku, jehož potomstvu náležel také Žebrák, Drahlín, Liteň, Kostelec n. S. a p. Po pánech Zajících vystřídali se tu četní majitelé, mezi nimi i komora kráovská. Na konci 16. stol nebo poč. 17., když jmění posledních majitelů Pešíků z Komárova na jeho vydržování nestačilo, byl Valdek

Pomník na hřbitově žebráckém.
Poslední práce V. Levého.

opuštěn a propadl zkáze. R. 1623 bylo jmění Pešíků, kteří se vystěhovali, konfiskováno a prodáno Máří Slavatové z Valdštejna. Valdek zůstal od té doby při Hořovicích.

Nynější majitel pečuje o zachování zřícenin. Ze silnice v pr. přicházíme po vlídném zeleném palouku přes předhradí, lesem zarostlé, kde po bývalých stavbách není stopy, na ostroh, na němž stojí hrad; přes hluboký příkop vede dřevěný most k bráně s brankou, goticky sklenuté a opravené. Brána vede do prvního nádvoří, kde bývala studna, a jehož jižní strana byla ohraničena stavbou dřevěnou. Odtud po schodech dostaneme se do malého dvorku, z něhož mezi věží a hradní zdí vede průchod do druhého dvorku a z tohoto mezi věží a domem vchod do druhého hlavního nádvoří. Nově učiněným vchodem lze vstoupiti do přízemí věže, kde bývalo vězení; zadní strana nádvoří zaujímá palác, jehož první patro mělo tři, druhé jedinou velkou síň: třetí se sesulo; v jedné síni I. patra zachován jest dosud starý krb. — Výl. na Valdek spojiti lze buď s dalším pochodem do Jinců, (viz str. 67) nebo do Příbrami (viz str. 73.).

*6. **Žebrák a Točník.** Zříceniny hradu a tvrze s městečkem a městysem stejného jména. Nejblíže ze zastávky Praskoles; z Hoř. cestou méně vábnou (6·5 km. až na zříc. 7 km.); nejkratčeji pod nádr. v pr. a přes trať do města **Žebráku** stan. Kl. Č. T. a nocl. u Č. koruny), Město (1604 ob.) se skrovnějším průmyslem. Továrna na mýdlo a svíčky a usně. pivovar, výroba hosp. a obráběcích strojů. Město bylo již v XIII. stol podhradím hradu Žebráku a r. 1396 Václavem IV. povýš. na město. Mnoho trpělo v bouřích husitských a ve válce třicetileté. Rodiště Šebest. Hněvkovského ([19]/[3] 1770) (pam. deska) a br. Nejedlých, kteří jsou na místním hřb. pochováni. V děk. kostele olt. obraz sv. Karla Bor., pocházející z kláštera téhož světce v Praze; před kost. kamenný kříž od Jos. Maxe z r. 1846. K hradu vede nás silnice k SZ. podle hřbitova, kdež zastavíme se u pomníku Fejereislova, poslední to skvostné práce V. Levého. Po malé půlhodince obec Točník (host pod hradem); za pivovarem v podhradí zastavíme se v domku hajného, jenž má klíč k hradu Točníku a za přiměřené zpropitné s námi vystoupí. Vstoupíme goticky sklenutou branou od západu; nad ní spatřují se znaky zemí, jimž vládl Václav IV., zakladatel Točníka: Čech, Kladska, Hor. a Dol. Lužice, Lucemburku, říše Římské, Moravy, Braniborska, Slezska a znak Sulcpachu neb Arlova (se 6 liliemi). Přes parkán podle příbytku vrátného (v l.) přijdem k druhé bráně pod stavením s ozdobnými okny z 15. stol. a průjezdem, z něhož je přístup do konířen, k bráně 3. ze 16. stol., kterou dostaneme se na přední nádvoří; v l. bývalé panské obydlí se stopami maleb; pod ním konírny pro 90 koní. Prostou branou projdeme odtud na dvůr, k němuž v l. přiléhá t. zv. královská zahrada; vedle vchodu bývala mučírna; na konci vých. studna zřízená r 1530 ve skále; bývala prý 95, nyní jest jen 18 m. hluboká, při jižní straně novější stavba se skalními sklepy. Vých. stranu uzavírá t. zv. palác královský; jsou v něm čtyři síně s krby, kuchyně a kaple sv. Bartoloměje; konává se tu také hojně navštívená pouť svatobartolomějská. Do druhého patra, do síní královských vedou točité schody; zachované obruby oken a dveří ukazují na 15. stol.

Staršího původu než Točník je níže položený Žebrák, k němuž třeba zvlášť vystoupiti směrem od pivovaru, jest také nesnadněji přístupný. Podle malé nižší věže vystoupiti lze zříceninou k velké, dosud 20 m. vysoké věži a k paláci, z něhož zachována jest jen severní část s 3 okny. Vnitřek věže, stavěné z lámaného kamene asi za posl. Přemyslovců, jest nepřístupen. — Žebrák stál jistě již v 13. stol. za praotců pánů ze Žebráku a Hasenburku. 1336 postoupil jej Zbyněk Zajíc ze Žebráku králi Janu. Václav IV., jenž se tu rád zdržoval, vystavěl r. 1401 na výše položeném vrcholi pohodlnější Točník, kterýž nicméně počal zanedbávati, když si hrad nový zřídil v Kunraticích. Sigmund postoupil hrady praotci knížat Švarcenberků a po něm četní jiní se tu vystřídali; od roku 1532 hrady již byly na spuštění. Ještě nějaký čas ujali se jich Lobkovicové, však Rudolfem byly jim odňaty a zůstávaly od těch čas spojeny se Zbirohem.

*7. **Kublov, Broumy, Tejřov a Skreje.** Přes Žebrák a Točník jako

Zříceniny hradu Točníku.

při čís. 6., minuvše zříceniny (v pr.), dospějeme přes ves Březovou do krásných lesů křivoklátských v revíru Kolenském, za nímž podle hiršlingské hájovny přijdeme na křižovatku se silnicí Berounsko-Příbramskou, k hostinci u Křížku (z Hoř 12 km.); ½ km. za Křížkem odbočuje v pr. 1 km. silnice do Kublova, nad nímž vypíná se z té strany malebně Velis (578 m), s kostelíkem a farou pod vrcholem.

Kn. Jaromír, přepadený tu od Vršovců postavil na paměť svého osvobození r. 1012 kapli, jíž 1037 Břetislav postoupil Benediktinům ostrovským Jich proboštství 1421 zničeno, zbylý kostel 1787 přestavěn Kdo nechce do Kublova, mine odbočku a dá se rovně na Broumy, za nimiž otvírá se krásné údolí pot. Opořského v porfýrovém horstvu Křivoklátském Potok jest bystřina, která často údolí dokonale spustoší, takže má místy velmi divoký ráz. Na konci jeho nade Mží zvedá se na nižším kopci, vysokými horami obklopeném zřícenina hradu Týřova (21 km. viz trať II.). Od ud v l nad řekou vede pěkná stezka do Skrej (viz tr. II.). Ze Skrej možno vrátiti se velmi pěknými lesními partiemi: siln. k JV. však u prvního kříže v l. směrem stále JV., jímž za hodinu stihneme silnici a odmok do Broum vedoucí. V stejném směru přes ni dál po JV úpatí Vlastce k mysl. Vlastci, odtud dále silnicí v l. 2 km. k mysl. Hřebe-

ny a stále v témž směru, zprvu průsekem, pak cestou přes Bezovou do Točniku (ze Skrej 15 km.). (Výlet na dva dny, první den až do Skrei; druhý den partie k jezeru (na str. 84, a přes Vlastec a Točník zpět S odbočkami na zříc. Žebráka, Točníka, na Velis a Tejřov třeba tří dnů).

8. Cerhovice, městys (1134 ob.) se železitými lázněmi. Cesta vede silnicí k SZ. přes trať okolo sirkáren přes Záluží do C. (6 km). Jižně $1/_2$ hod. od Záluží leží ovčín „Hrádek", kde stávala tvrz Zalužanských, jimž r. 1275 patřily Cerhovice. Nebo drahou Další viz níže.

Loužky mezi údolím Opořským a Broumy.

9. Sv. Dobrotivá (Ls., bývalé kutiště žel. rud, naleziště zkamenělin silurských). Buď přes Komárov a dál údolím Jalového pot. (10 km.); lepší partie však přes Hvozdec a Dědovou Horu jako při č. 4, dále na Neřežín (možno spojiti s malou odbočkou na Valdek; z Neř přes Vísku do Kváně a Sv. Dobrotivé (10 km.); kdo chce navštíviti naleziště zkamen v če-ných břidlicích, dá se z Vísky do Kozojed (v tamní štole) a dále do Sv. Dobr. ($10^1/_2$ km.). Zpět silnicí příbramskou od posl domků Dol. Kváně $1/_4$ hod. k průseku, ved. na vrchol Berana (686 m.), s rozhledem k Plzni; po sestupu dále týmž směrem přes křižovatku okolo Bílého kříže až k Paní Lídě ($3^1/_2$ km.); za touto průsekem v l. $1/_2$ km. na silnici, a touto v l. podle Valdeku do Hoř (kromě odb. na Beran 16 km.). (Další viz trať VI.).

*10 Zbiroh. Kdo nechce použíti dráhy, jde jako při č. 7. přes Cerhovice a Třenice přímo do Zbirohu (10 km.). Další viz níže při hlavní trati

Mohutným obloukem k SZ. ubírá se pak trať průkopy holé pahorkatiny k zast.

Cerhovice, městys vzdál. od zast. 10 min. Má železité lázeňky, vzdál. 10 min. od rozsáhlých zbirožských

lesů. St. Kl. Č. T. v hotelu Jelínkově. ¼ hod. k SZ. Třenice, kde láme se výborný křemenec, v jehož trhlinách vyskytují se hojně krásné vavelity. ¼ hod. k SV.

Drozdov s továrnou na lučebniny, kostní moučku a spodium.

Za zast. obrací se trať obloukem opět. k záp.; s pravé strany přiléhají k ní holé svahy Cerhovské Hory (500 m.), v l. lesnaté partie, táhnoucí se sem již od Iviny a Komárova. Na vých. úpatí Cerh. Hory stihneme rozsáhlou stavbu, nedokončené to hutě Bessemerské a válcovny, jichž stavbu v l. 70. započal tehdejší majitel Zbirohu, král železnic, Stroussberg.

Naproti v l. od tratě spatřuje se hospoda Doubravka (také Bouchalka zvaná) a kousek dále hájovna »Pustý zámek«, kde stávala tvrz Doubravice, druhdy se vsí ve 14. věku sídlo Haška z Doubravice, jež v 15. stol. spustlo. Hned za stavbou následuje zastávka

Zbiroh (nedokončená stanice Stroussbergova, nyní vlastně stanice pro město Zbiroh s hotelem). Odtud již naskytuje se pěkný pohled přes rybníky ke zbirožskému zámku. Do města ¾ hod., poštou za 40 h. Zbiroh, město (1736 ob.), rodiště básníka J. Sládka, se zámkem nyní kníž. Colloredo-Mansfelda, je se sousedními místy Švábínem a Malým Újezdem vlídné letní sídlo. Byty v zámku a panských budovách (dot. na kníž. správu). Z průmyslu provozuje se zde hlavně soustružnictví dřeva, řezbářství a orudnictví.

Zámek Zbiroh jest prastarého původu. Vládli mu druhdy Rožmberkové a Zajícové, v době husitské Hanuš z Kolovrat, zapřisáhlý nepřítel Husitů; později zde ve shromáždění katolíků předčítána kletba papežova na Jiřího Poděbrada. 1478 koupili jej Šternberkové a r. 1505 Popel z Lobkovic; Lobkovicům skonfiskován po bitvě bělohorské; Ladislav Popel z Lobkovic vězněn tu od r. 1621 po 15 let, vedle něho i jiní jako Pavel z Říčan, Jan z Vostrovce a Felix Pětipeský, jenž tu r. 1654 zemřel. Když v 30til. válce Banner zničil město, vzal za své i archiv zámku. R. 1865 přešel Zbiroh v majetek soukromý dr. Stroussberga, jenž v celém okolí vyvinul zimničnou činnost, chtěje z něho učiniti český Manchester. Ohromné spousty dříví vyvezeny tehdy ze Zb. lesů, kde do té doby byly ještě pralesy se staletými stromy. Zámek proměněn byl v nádherné sídlo, vystavěny skvělé konírny a t. d. Ze vší té slávy mnoho nezbylo. Po jeho úpadku ujal se Zb. nynější maj. Colloredo Mansfeld.

Hostince v městě: u Slunce (pod zámkem), u České koruny, v městské radnici a u Sokola. Ve Švábíně vlídná restaurace »Střelnice«. Pošt. spojení na Terešov.

Zbiroh se zámkem.

Výlety ze Zbirohu.

1. Švábín, osada s dvorem a pivovarem a výl restaurací na Střelnici pod zám, parkem. Ls., odtud pěkná vycházka 2 km. k Chotětínu do údolí pot. Koželužky.

2. Rač (správněji Radeč), (kopec s vrcho em Brno (745 m.); od stanice ke dvoru mezi oběma rybníky, zde v l. 5 km. do Lhoty, odkudž v rovném směru dál vede cesta na vrchol ke kutišti želez. rudy (8 km.) okolo hradiště, kde stával hrad snad Mitrvald zvaný; odtud psal se Oldřich z Mitrvaldu, pak byl tu

U Podmockého mlýna na potoku Zbirožském.

sídlem Rous z Litic, Rynart z Volduch a r. 1371 Albert z Kolovrat, praotec Kolovratů. 1376 ujal hrad Bohuslav ze Švamberka. V 15. stol. hrad spustnul. Z města silnicí okolo švábínského pivovaru k Plískovu; u kříže před osadou rovně dál na silnici do Lhoty a jako výše na vrchol ($8^1/_2$ km.). Další viz níže při Holoubkovu.

3. Radnice. Jako při č. 3 po silnici přes Lhotu a Skomelno (15 km.). Z města přes Švábín do Chotětína jako při č. 1., kde kousek proti potoku k cih., od níž v pr. vede pěkná

Na Jezeře. Partie pod Skrejí na potoku Zbirožském.

cesta $3^1/_2$ km. lesem, pak polmi rovně do Radnic (13 km.); kdo chce poznati již cestou některé partie kamenouhelné, odbočí za lesem v pr. na Vejvanov a dojde přes Chomli do Radnic, zajde si tak jen asi $^1/_4$ hod. (Další viz trať I. e).

4. Krašov. Zříceniny hradu (viz trať II.). Poštou přes Terešov do Řešohlav. Pěkná partie na Mži; odtud $1^1/_2$ km. na Krašov.

*5. Kublov, rodiště skladatele J. L. Zvonaře s Velisem, pout. kost. na vrcholi. Krásné lesní partie na den jen pro velmi statné turisty. Cestu tam volím dolů po Zbir. pot. až do Přísečnice, kdež dáme se v pr. cestou k mysl. Jablečnovské; za touto pak v pr. lesní silnicí střídavě různými partiemi lesa, kdež zejména po 2 a 3 km.; pěkné výhledy v l. na Kohoutov (593 m.) a Vlastec (609 m.) se naskytují. Pod Vlastcem stihneme malebně položenou mysl Vlastec, kdež dostati lze nějaké občerstvení. Za mysl. průsekem v l. stihneme po 8 min. cestu, jež nás v pr. po chvilce zavede na průsek v l. odbočující, jímž podle Jehlovky a Dlouhé Skály (buližníkových hřbetů) za $^3/_4$ hod dojdeme na kraj lesa u Kublova (ze Zbir. 16 km.; kdo se nevyzná, může za mysl. Vlastcem pokračovati dále po silnici $1^3/_4$ km., až stihne silnici Zbirohberounskou. Po této v l $3^3/_4$ km. ke Křížku (cestou v pravo v lese

pěkné bulíž. skály), host., odtud v l. do Kublova jest $1^{3}/_{4}$ km. (ze Zb. $17^{1}/_{2}$ km.). Zpět ke Křížku a v pr. silnicí Zbirožskou v rovné čáře přes Lišné do Zbiroha (15, s nadcházkou polní cestou za Lišným v l. 13 km.). Nebo od Křížku přes Žebrák do Praskoles ku stan. (viz str. 76). Kublov (viz str. 78).

*6. Zbirožský potok (cesta značk.), čím dále k ústí svému do Mže, tím malebnější dolinu tvoří; nejkrásnější partie na něm sluje „na Jezeře" pod Podmockým mlýnem u Skrej; již od Přísečnice jest údolí jeho po většině s obou stran zalesněno a vysokými stráněmi chráněno, takže poskytuje velmi příjemnou procházku. Dosti i pohodlnou, neboť vyjma některé kratší partie, kde obmeziti nutno se na pěšiny, spojují dosti dobré cesty četné mlýny, na něm položené Od Zbirohu až k Podmockému mlýnu třeba údolím uraziti 16 km. Hodinu si nadejde, kdo dá se jako při č. 5. přes Přísečnici a Jablečnovskou mysl; $1^{1}/_{2}$ km. za touto na křižovatce 5ti cest volí prostřední cestu v l.; po $1^{1}/_{4}$ km. překročiv jednu cestu v l, dá se druhou v l. okolo Ostrovecké mysl. do údolí Zbir. pot a tímto dále k Pod. Ml. — Od mlýna Podmock. hájovnou na pravý břeh pot. k lávce a dál po l. břehu do údolí; po 1 km. vystupuje cesta soutěskou skalní, za níž jest t. zv. jezero, do něhož potok padá malým vodopádem, jejž prorval si ve skále, která zde malebně celé údolí napříč tarasí. Zde na pr. břeh a cestou do strání vzhůru podle hradby obory do Skrej (od Podm. mlýna hodinu cesty; další viz při tr. II.; výl. na 2 dny).

7. K Sv. Dobrotivé. Od stan. k JZ. leží osady Karez a Borek, složené z velké části domků dělnických, jež původnímu účelu svému za Stroussbergra dlouho nesloužily. V někt. dostati lze nyní letní byty. Podle silnice k J. možno sledovati opuštěnou železn. stavbu Stroussbergovu, jež tudy šla k Strašicům a Mirošovům; v l. za ní vystupují lesnaté Hřebeny (564 m.), dále vzdálenější a vyšší Ivina (609 m.) a minuvše v l. ves Olešnou, zahýbáme pod Milinou (563 m.) v l. k Sv. Dobrotivé (od zast. 10 km., viz tr. VI.).

8. Hrad Řebřík (zříc.). Jde-li pěší turista ze Zbirohu městem k vých. a dá se za potokem v l. k vodárně, však hned zas první cestou v pr., přijde po 2 km. k cestě v l. přes silnici běžící; touto dá se v l. a dojde za $^{1}/_{2}$ hod. ke kost. sv. Petra nad Lišným; kost. jest jediný zbytek osady Řebřík pod hradem Řebříkem, jehož skrovná zříc. jest těžko přístupna. Povstal ke konci 13. nebo počát. 14. stol. a spustl v 16., některý čas patřil ke komoře král. a byl dříve sídlem pověstného škůdce okolí Markvarta ze Řebříku.

9. Strašice. Padrtské rybníky. Viz při stanici Mýto.

Minuvše ze zast. Zbiroh Karez a Borek, mezi nimiž trať projíždí, vstupujeme do rybničné krajiny Zbirožské; trať přetíná Dol. Karezský ryb., míjí v l. Hor. Karez. ryb. a stane ve stanici

Mýto (druhdy Zbiroh) prostřed lesů, kde druhdy soustřeďoval se dřevařský ruch celého okolí. Odtud pošt. spoj. do **Strašic.** Lze odtud doporučiti výlety hlavně do Padrtských a Rožmitálských lesů.

Strašice, jež poštou ze stanice Mýto nebo pěšky ze zast. Mýto město nebo stan. Holoubkov (kratčeji o $^{1}/_{2}$ hod.) stihneme odtud za $1^{1}/_{2}$ hod., tvoří v malebné kotlině roztýlený, hodinu cesty dlouhý městys, v jehož středu leží pošta a dobrý host. zvaný „na poště". Ls., jež svou povahou ve výši 529—600 m. mohlo by dobře nahraditi leckteré německé klim. místo v Podkrkonoší, kdyby se jen více k pohodlí a potřebě hostí přihlédlo. Městys hájí vstup do krásných lesů padrtských, v nichž jedna

partie nejstarších stromů (až 300 i více letých jest uchována). Hned při výtoku Padrťského pot. z lesů zajímavá subalpinská květena (Soldanella, udatna Spirea aruncus, Prenanthes věsenka a j.). Potok, pstruhy oživený rozvětvuje se dále v prameny své v l. Reservu, nad níž zbudován nový lov. zámek „U tří trubek", v pravo potok Padrťský. Na Reservě stihneme ještě krkonošskou kapraď Blechnum spicant modrý mléčivec (Mulgeldium) a j. zajímavé rostliny, na Padrťském žluťuchu Thalictrum aquilaegifolium.

Od tratě záp. dráhy lze jednodenní výlety podniknouti do Strašic jen samých aneb jen velmi blízkého okolí, má-li nastati zas návrat k témuž východisku. Jinak mohou statní turisté tudy za den proniknouti k Příbrami (viz str. 75). Jiné výlety do okolí možné jen tomu, kdo si zde ustanoví delší pobyt, viz při trati VI.

Za stanicí Zbirožskou objeví se brzy v pr. kostelík Svatoštěpánský, v němž chová se starý obraz sv. Anny z dob Karla IV. a pod ním v l. rozsáhlý rybník Svatoštěpánský; brzy v pr. městečko Mýto a nad rybníkem Mýtským zastávka

Mýto, město (2159 ob.) se hřbitov. kostelíkem Sv. Štěpána, založ. ve 14. stol. od Petra a Jana z Rožmberka; býval při něm probošt se čtyřmi choralisty. Nejbližší okolí jednotvárné. Město druhdy skoro celé dřevěné utrpělo značně požáry v novějších létech, takže dřevěné stavby až na nečetné zbytky vymizely. Zast. je nejbližší stanicí pro Strašice (rovně k J. přes les 5 km, viz str. 85.). Možno odtud také na Rač (přes Těžkov), příjemněji ale z násl. stan. Holoubkova, k níž dospějeme minuvše v pr. Podmýtský ryb. a v l. Med. Újezd údolím pot. Klabavky, zde Hamerským zv.

Holoubkov, dnes rozkošně položené Ls. nad rybníkem prostřed lesů, bylo v letech sedmdesátých za Stroussberga, jenž zde také postavil tov. na vagony, bodem, v němž soustřeďoval se vývoz dříví z lesů zbirožských; druhdy i hutnictví zde kvetlo. Prvními letními hosty byli tu dr. Sladkovský a dr. Kučera. Nyní tov. na cellulosu, parní pila a výr. parket a beden, železárna a slévárna a výroba strojů a nástrojů. V blízkém okolí krásné procházky. Několik dobrých hostinců. Četné villy (Villa »Šťastný Domov« upomíná na známý popul. časopis.) a rod. domky.

Výlety z Holoubkova.

1. **Rač.** (745 m., obm. vyhl.) Možno sice ze středu vsi po těžkovské sil. 1 km. a pak cestou v l., příjemněji ale od jihových. konce vsi silnicí v pr. lesem podle starého dolu želez. „Ouzký" zvan., jenž proslul nálezy zkamenělin v želez. rudě (vzácný trilobit Harpides Grimmi a j.) Po $3^1/_2$ km. stihneme z l. přicházející silnici od Volduch, v jejíž prodloužení v pr. vede znač. cesta 3 km. na vrchol. (Další viz u Rokycan), (a na str. 83).

Rokycany.

2. Březina a Břasy; ves u Radnice s nov. zám. a starým hradem. Jako při č. 1. silnicí z konce vsi k S. však po $^1/_2$ km. cestou v l. sedlem mezi Vydřiduchem (v l. 510 m. lomy na křemenec) a Chlumem (v pr. 560 m.) do Volduch ($4^1/_2$ km); odtud silnicí k SZ. $4^1/_2$ km. do Březiny (9 km.). Hrad asi po r. 1379 postavil Jindř. z Elstenberka. Mnoho na něm majitelů se vystřídalo, také Černínové, Hrobčický z Hrobčic a j. Po Malovci z Chýnova hrad spustl. Nový zámek povstal na poč. 17. stol. za Šternberků, z nichž hr. Kašpar snesl zde znamenité sbírky otisků a zkamenělin, originálů k svému dílu „Flora der Vorwelt“ (nyní Sternbergeum v museu král. čes.). Odtud již jen 3 km máme do továrního distriktu Břaského (viz I. e).

*3. Strašice, Tři Trubky, Příbram, Padrťské rybníky. Přicházíme-li od stan. k Hol. vede v l. přes trať silnice krásnými lesy do Strašic (7 km.), odkudž naskytuje se možnosť krásných výletů do Padrťských lesů (viz trať VI.). Třeba na konci lesa nad Strašicemi odbočiti za siln. polní cestou v pr.

*4. Žďár. Kopec (627 m.) v Třemošenském pohoří s vyhl. Na silnici k Str. jako při č. 3, však hned za tratí cestou v pr. do Hůrek ($3^1/_2$ km.), vsi malebně položené v kotlině; zde v pr. (k z.) cestou k Borku $1^1/_2$ km. kdež stihneme v l. odboč. znač. cestu na vrchol $^1/_2$ hod. (Další viz u Rokycan.)

*5. Kotel (574 m., rozhl.) Kdo nechce drahou přes Rokycany, užije pěkné partie přes Hůrky (jako při č. 4; zde však v témže směru dále k J. a po $1^1/_2$ km. za vsí cestou v pr. okolo hájovny nad Bouchalkou na Kocandu a do Kam. Újezda; zde v l. k valše nad ryb. Ježkem a rovně dál na silnici, jež od Rok. vede na Veselou, dáme se 1 km. v l. a značk. cestou na vrchol (13 km.; zpět přes Rokycany; viz níže).

Trať vede nás malebnou partií nad Lamanickým rybníkem (v pr.) (nad tímto železitý pramen) pode Žďárem (v l.) podle vsí Svejkovic a Borku (v pr.) na stanici

Rokycany. Město (5010 ob.) v kotlině mezi Žďárem a Kotlem při stoku pot. Padrťského s Klabavkou, obklopené vzdálí 20—30 min. krásnými lesy. Oblíbené Ls. s letními byty v okol. lesích (dotazy zodp. městský polic. úřad). Úpravné říční lázně a moderně zřízené parní, sprchové a jehlič. lázně. Měšť. šk. gymn., zimní hosp. škola, letní hospodyňská škola. Okr. hejtm. Továrna na kávové náhr., lihoviny, parkety a bedničky, usně, výr. železn. zboží litého z pecí přetavovacích, surového železa a litiny, tovarů zámečn., pečet. vosku, tesaného křemence, cihel, třísla, barvení koží, parní pece na chleba, koksárny, plynárna atd.

Hostince s pokoji Český Dvůr. Černý Kůň, Černý orel, Libuše. Zahradní rest. „na Železné“, „na Střelnici“, „na Šumavě“, „U čes. koruny“, „u Slavie“. Krásné sady „Stráň“ s verandou a rozhlednou; pěkné procházky do okolí; občerstvení v myslivnách. Povozy mají řád fiakristický od r. 1876. Platí se za jízdy v městě dle času za $^1/_4$ hod. 1 K a 2 K (1-spř. a 2-spř.), za další $^1/_4$ hod. 50 h a 1 K; mimo město dle času za $^1/_2$ a $^1/_1$ dne 4 a 8 a 7—12 K, dle vzdálenosti za 1 km. 40 h (1-spř.) a 60 h (2-spř.), za čekání 30 a 40 h za hodinu. Stanice Kl. Č. T. „u Černého koně“. Noclehárna studentská ve škole. Noclehy zdarma.

Rokycany připomínají se již r. 1110, kdy dlel tu Jindřich V. a náležely až do pol. 14. stol. pod panství biskupů pražských. Část jeho přidělil Arnošt z Pardubicjím zřízen. proboštsví řehol. kanovníků sv. Augustina. Ve válkách husit. držely R k straně husitské a byly několikráte stranou kat. dobyty. Klášter spustošen 1421., když Žižka města dobyl; kanovníci pověšeni a probošt v sudě prostřed kostela upálen. 1423 zapsal je Zikmund Malovcovi, jenž postoupil je Švamberkům, od nichž vyplatil je Vladislav r. 1498; výplatnou sumu město samo zapravilo; Ferdinand I. zastavil mu proboštství a 1584 Rudolf II. povýšil je na město královské. 1623 konfiskovány městu všechny statky, jež v 15. a 16. stol. získalo. Ač r. 1628 měly mu býti vráceny, zůstaly přece některé klášteru plasskému. Po válce třicetileté, jíž město velmi trpělo (roku 1639 vpád Svédů pod Bannerem), mělo jen 700 obyvatelů. Mor r. 1712, vojenské posádky za Marie Terezie, ohromný požár r. 1784 (zničen i kostel) zkázu podporovaly. Než město díky své zámožnosti opět se zotavilo. Narodil se tu mistr Jan Rokycana (1397), hud. skladatel Ant. Kraft (1751), prof. a spisovatel Jos. Čejka (1812) a j.

Památnosti města. Děkanský chrám P. Marie Sněžné (původně gotický), stavba renes. vyst. po požáru r. 1788, věž přist. 1823. Z pův. stavby zachován jen got. portál, jenž z podvěžní síně do chrámu vede. Hlavní oltář rokokový z mramoru, pův. Sweertsem dle návrhu arch. K. Preea r. 1750 pro chrám Servitů Sv. Michala v Praze pořízený. Obraz P. Marie Sněžné od J. Kramolína. Z téhož kostela pochází oltář v již. lodi s obrazem od F. X. Balka. Kostel vymalován r. 1863 dle náčrtů Hellichových. V pokladu chrámovém got. monstrance, r. 1872 dle návrhu Wachsmannova opravená, paprsková barokní monstrance z býv. kláštera Chotěšovského, drahokamy a perlami posázená, tři kasule s krásným fig. vyšíváním z 15. stol., kalich renesanční pěkné práce. S věže od hlásného krásný rozhled. — Kostel Nejsv. Trojice na hřbitově, stavba protestantů z r. 1609, s dvěma renes. štíty, nyní opravená, s jednoduchým a úhledným vnitřkem. — Socha P. Marie se sochami 9 světců na náměstí z r. 1770. — Radnice, stavba po požáru, dok. r. 1808, s pamětní deskou M. Jana Rokycany; model umělecké práce J. Strachovského, dle něhož odlita v Klabavě. V archivu městském mnohé cenné památky až ze 14. stol. — Rodný dům mistra Jana Rokycany s pam. deskou před mostem (v pr.) na předměstí Kamenické vedoucím; pův. domek stál v zahradě a ze zdiva jeho zaslán kámen na pomník Žižkův v Přibyslavi. — Z bran městských jen Saská, nesoucí let. 1529 je staršího zachování; plzeňská nese let. 1723. K straně plzeňské zachovány jsou ještě zbytky hradeb a příkopů (v příkopech městská střelnice). —

Před městem u předměstí Kamení »Černý kříž« na místě, kde r. 1642 bylo 90 mužů pluku Madlonského zastřeleno. — Veřejná ob. knihovna zal. r. 1848 a museum městské s archaeol. a palaeontol. nálezy z okolí.

Výlety z Rokycan.

Od radnice značk. cesty na Kotel a Žďár. Na radnici zavěšena orientační mapa.

1. **Vršíček** (3/4 hod.), pahorek s kost. P. Marie, vyst. r. 1747 ve slohu byzant. na poděkování, že město třikrát moru bylo ušetřeno Na úpatí myslivna, kde stával od r. 1689 lazaret pro případ morové nákazy. Vyhlídce s vrchole les z velké části brání.

2. **Rybníky Kokotské**; pěkná lesní partie značk. cestou; jako př č. 1. na Vršíček, však místo vzhůru rovně dál do Litohlav; vsí na Hůrku, s níž odp. pěkný pohled na kotlinu rok., pak po značkách dolů na cestu a v pr. k rybníkům hoř. a dol. a sestup do Nové Huti a zpět buď údolím Klabavky nebo na stanici Chrást. (11 km.)

3. **Osek**; silnicí, jež vede přes stráň podle Kalvarie (s úhl. kapličkou a kříž. cestou) na Osecký kopec (410 m.); zde v pr. do polí k Dílům, v jichž okolí vyskytují se hojně kuličky rokyc. se zkamenělinami; silnicí dále ještě 2 km. do Oseka, nad nímž strmí zříc.

4. **Březina - Břasy - Radnice**. Spoj. pošt. přes Osek (viz č. 3.) do Březiny (8 km., viz str. 88) a přes Bezděkov (10 km.), a Břasy (14 km.) do **Radnic** (8 km.) další (viz str. 88).

*5. **Radeč**. (745 m., vyhl.) Znač. cestou jako př. č. 3. na Osecký Kopec a v pr. přes Díly do Volduch (5 km.); vsí v stejném směru dále k mysl. Habru (7 km.) a lesní silnicí až na křižovatku (10 km.); přes tuto rovně dál; po 1 km. stihneme cestu od Těžkova na vrchol v l. (13 km.) vedoucí. Vyhl. lesem obmezená k Rokycanům, Radnicům, Zbirohu a přes Hořovice k Plešivci (Viz str. 67.)

6. **Holoubkov**. Kdo nechce jeti drahou nebo jíti více méně jednotvárnou silnicí přes Borek a Svejkovice, může udělati dvě krásné lesní partie; buď jako při č. 5. přes Volduchy a Habr až ke křižovatce (10 km.) a zde v pr. silnicí 3½ km. do H. (kratčeji z Volduch okolo kostela přímo do H. (11 km.); buď jako při č. 7. na Žďár, po případě s vynecháním vrcholu do Hůrek a odtud do H. (jako při č. 4. na str. 88. 11 km.)

*7. **Žďár**. (627 m. vyhl. 7 km.) Značk. cestou od radnice z města přes dráhu; při rozd. cesty v pr. na Bouchalku, odkud je nejlepší přístup. Vyhl. vykácením stromů uvolněná. Rozhl. jako s Kotle (č. 10). Sestup dle znač. k myslivně (občerstvení) podle zajímavých skal oltáře, kazatelny a pod. nebo v pr. přes Hůrky do Holoubkova.

*8. **Újezd, Kocanda, Dobřív, Strašice, a ryb. Padrťské** neb **Tři Trubky, Valdek a Příbram** viz níže směr trati VI.

*9 **Mirošov, ryb. Padrťské**. Viz níže směr trati I d.

*10. **Kotel** (574 m., rozhledna 1¼ hod.). Značk. cestou k Veselé; po 3 km. v pr. vzhůru k rozhl. 25 m. vysoké. Vděčná vyhlídka: v pozadí k J. Boubín, k JZ. věnec Šum hor: od J. k. S. Falkenstein, Jezerní Stěna, Špičák, Pancíř, Jezerní Hora a Čerchov. K Z. vystupují lesnaté hřbety Českého Lesa, Tepelských Hor v okolí Kynžvartu, Smrčiny a Karlovarské H. V předu k JV. a V. pěkný přehled Třemošenského poh. od Třemšína k Sev. ke Žďáru s Mirošovy a Dobřívem, N. Hutí, Kocandou a Kam. Újezdem v popředí, za ním partie u Holoubkova, Mýta a Zbirohu. K SV. a S. vystupují Radeč a celá Brdatka až k Dědu u Berouna, rozhl. patrnému, za nimi pak ostré kontury porfýrového horstva Křivoklátského. Od S. k Z.

niží se vysočina na březích Mže k Plasům; za průzračna vystupují vzdálené vrcholy Středohoří. K Z. před Čes. lesem vyniká charakteristická Přimda a v popředí Radyně u Šťáhlav, Plzenec i Plzeň, za nimiž vystopovati lze i Dobřany, Litice a Nýřany (dle dýmu komínů). K JV. uzavírají popředí ostré kupy buližníkové od Plzence k Nezvěsticům, Blovicům, Kokšín, Zelená Hora, Vildštejn, s lesy šťáhlavskými při úpatí Kotle. Na rozhl. orientační mapa.

*11. Lopata. Zříc. hradu u Nezvěstic. Buď drahou (viz níže trať I. d.) nebo pěšky z R. silnicí k Šťáhlavům až k cihelnám; zde v l. ke kříži a první cestou v pr. se dělící na Rakovou (5 km.), ves na již. úpatí Kotle; stejným směrem dále k mysl. Potoky (7 km.), pak v l. přímo k mysl. Hádky: odtud průsekem kolmým na silnici ke stráni k ryb. Kornatickému, zv. dle vsi 1·3 km. výše ležící; pěšinou podle potoka dolů za ½ hod. k pile, odkud lze vyst. ke zřícenině (11 km.). (Další viz níže při trati V). Kdo vyjde z R. časně ráno, může odp. drahou ze stan. Kornatice nebo Nezvěstice (hodinu cesty vzd. zpět.

12. Čilina. Silnicí šťáhlavskou přes trať, zde však hned polní cestou v pr.; po 2½ km. okraj lesa (v pr. voj. střelnice a hájovna; nad ní křemencový svah Čiliny se zkameněl. poskrovnu se vysk.; rovně dále pěkným lesem k rozdvojení cesty, v l. ¼ hod. k myslivně (občerstvení), v pr. 3 km. do Timákova (7½ km. host.) Zpět v l. přes Mokrouše 3½ km. k mysl. Cháchovské (občerstv.) na silnici Šťáhlavské a po této v l. přes mysl. Němčičky (nyní jen letní byty) do R. (z T. 10 km.).

**13. Radyně (zříc. hradu, bližší viz str. 105.). Buď drahou do Nezvěstic a Šťáhlav, buď pěšky: a) jako při č. 12. do Timákova a dále značk. cestou podle mysl. Stradiště do Plzence (12 km.); odtud na hrad. b) silnicí přes Němčičky, Cháchov a Lhotu do Šťáhlav (12 km.) nebo zvláště vděčnou partií, c) jako při č. 11. přes Rakovou na Potoky a k ryb. Hádeckému; u ryb. po sil. v pr.; po 2 km. mysl. od níž v l. za ½ km. na lovčí zámek Kozel, v krásné poloze; krasosadem podle ryb. dolů k Úslavě a přes most; za mostem při rozd. silnice v pr. do Šťáhlav (15 km.). Další viz při trati V. str. 105.

*14. Kornatice. Jako při č. 10. na Kotel, po případě s vynecháním vrchole (vyhl. vděčná) rovně dál přes Veselou do Nevida (6½ km); ze vsi v pr. a při rozv. cest v l. na mysl. Hádku (9½ km. občerstv.); odtud v r. k rybníku a dál jako při č. 11. pod Lopatu anebo údolím Kornatického pot. v l. ½ hod. do Kornatic (stan., 13 km.).

15. Klabava. Ves nad Klabavkou (4 km. s doly na žel. rudu [haematit]; výr. sur. železa a litiny z vysokých pecí přetavovacích mají města Rokycan); dílna na stroje. Doly i pece možno si prohlédnouti.

16. Ejpovice, ves při silnici plzeňské na pot. Timakovském (5½ km.), proslulá četnými mohylami pod Velkou Skalou, nejnověji též zajímavými nálezy geologickými a palaeontologickými.

I. d. Odbočka Rokycany-Nezvěstice.

Trať mající celkem obmezený počet a málo pohodlných vlaků vede nás k JV. s vyhl. v pr. na lesnatý Kotel, v l. do údolí pot. Padrťského, kdež rychle za sebou sledují nad rybníkem Ježkem (bývalý samokov a lopatárna) osady:

Oujezd Kamenný (stan.) a Kocanda (až zde bývávalo na pot. Padrťském hojně pstruhů).

Nová Huť (stan.) a **Hrádek-Dobřív** (stan.); za nimi vystupují svahy Žďáru. Brzy za Hrádkem objevují se

komíny pánve mirošovské, kde druhdy s úspěchem se dolovalo; trať má zde několik odboček k dolům a stanici

Mirošovy. Městys (3002 ob.) s far. chr. sv. Jakuba na kopci mimo město, pod ním děln. kolonie v Dubí č. v Chylicích; náměstí, prostranství a ulice rozptýleného města zdobí četné sochy svatých. Starobylý zámek; starší jeho část vystavěl r. 1550 Florian Gryspek, novější na poč. 18. století Jan Ant. z Mitrovic. R. 1813 až 1826 byl zde farářem Vojtěch Nejedlý i scházívali se tu Dobrovský, Hněvkovský, Puchmajer, Sedláček a Jan Nejedlý.

Kamenoúhelná pánev mirošovská, nyní již vyčerpaná, pamětihodna byla jak výtečným uhlím, zvláště k výrobě koksu způsobilým, tak i hojnými nálezy pěkných otisků rostlinných. Poprve začalo se zde kutiti r. 1836, však teprve od r. 1858 úsilovně. Stroussberg, jenž byl majitelem M. od r. 1868 stavěl odtud dráhu na Zbiroh přes Strašice jejíž stopy v tom směru dosud jsou patrny. Od těch čas dolovala zde těžařská společnost, jež za největšího rozkvětu těžila ročně až 5 mil. vídň. ct. uhlí a zaměstnávala 1600 dělníků.

Výlety z Mirošov.

*1. **Padrťské rybníky a Palcíř.** Vděčná partie, z této strany dosud nejblíže přístupná. Cesta vede z M. pěknou silnicí střídavě lesnatými partiemi pod záp. výb. Třemošenského pohoří Záborčím a Dubinou (v l) přes Skořice do Kolvína (6 km.). Ve Skořicích ve far. chr. shlédnouti lze křtitelnici z r. 1444. ¼ hod. od Kolvína na třech skaliskách zříc. hradu Drštky (také Losumberk neb něm. Ramsperk zv.). Kdo chce na Palcíř, nejde až do Kolvína, nýbrž 1 km před ním při záh. sil. k J. dá se cestou v l., jež vede na vrchol Palcíře (723 m.) s krásnou vyhl. k Šumavě a Čes. Lesu (jako s Kotle), a s malebným pohledem na rybn. Padrťské, k nimž rovně s vrchole jsou 2 km. (Věd. popis viz v mé publikaci Zvíř. čes. rybníků v Archivu pro výz. Čech. Na hrázi host. Tichého (nocl. 2 K), v obci starostův. Obmezený poč. let. bytů. Odtud sledovati lze buď směr na Příbram a Rožmitál (viz str. 75. a trať V.) nebo na Strašice.

2. **Třemšín jest od Mirošov sice dosti vzdálený, však kromě Rožmitálu není na tento pěkný vrchol bližšího východiska. Z M. poskytuje cesta na Tř. mnoho půvabu. Pohodlnější turista může jeti přes Příkosice dosti jednotvárnou krajinou až do Borovna (9 km.), odtud dále lesnatou partií mezi Kokšínem (v pr. 675 m.) a Nad Moráskem (v l. 797 m) do Nov. Mitrovic (15 km.) a silnicí ještě až do Chynína (18 km.). Odtud pěšky značk. cestou 8 km. na Tř. (viz str. 75). Pěší tur. jde samými lesy téměř. Může drahou až do Příkosic, odtud silnicí k N. Mitrovicům, však po 2 km. při prvním záhybu k J. dá se cestou v l. do Trokavče (4 km.) a stejným směrem lesy již padrťskými (průvodčí!) k Hor. Padr. ryb.; však asi 10 min. cesty před tímto uchyluje se cesta k J. na Teslín (10 km.), s lov. zám. Odtud dáme se cestou k vých. na Věšín, však po 2¼ km. za Kocourkovou Boudou odbočuje v pr. cesta k mysl. Chynské; nechavše tuto v l. jdeme stále k J. až k zadním stavením Sklenných Huti (odtud v pr. značk. cestou ještě 3 km. na Tř. (19 km. viz str. 111. Rožmitál).

Z Mirošov vede nás trať k J. do **Příkosic**, kdež stával hrad H o m b e r k, již v 15. století spustošený a opuštěný; zde obrací se trať k Z. k okraji lesů šťáhlavských, kdež v údolí potoka Mešenského stihne ves

Mešno (255 ob.) se starým románským chrámem, při němž fara již v r. 1352 se připomíná. Údolím potoka objíždí trať jižní cíp lesů ke

Kornaticům, vsi spočívající v hluboké, malebné kotlině, v níž tvrz mívali vladykové Lažanští z Bukové. Nedaleko stávala jiná ves, již vymizevší J a v o r; v lese tak jmenovaném spatřují se dosud »na zámečku« valy a příkopy tvrze, na níž seděli pánové z Javora, z kterých Olfart byl purkrabím na Vildštejně.

Z Kornatic nabízí se pěkný výlet údolím pot., odtud Kornatickým zvaného ku zříceninám hradu L o p a t y a odtud dále přes K o z e l do Šťáhlav nebo Rokycan. (Viz trať V. a str. 91, č. 11.)

Trať sleduje rovněž údolí potoka až k jeho ústí do Úslavy a překročivši tuto nedaleko Š ť á h l a v i c, ubírá se nížinou v prudkém oblouku do stanice **Nezvěstic** (viz trať V.).

I. a. Rokycany-Plzeň.

Opouštějíce Rokycany tratí dráhy záp., stihneme brzo za silnicí plzeňskou údolí Klabavky se vsí **Klabavou** (doly a pece žel.), nad níž malebně se vypíná V r š í č e k; údolí s druhé strany zalesněné poutá i za Klabavou naši pozornost, za níž po 3 km. obrací se k S. Míjíme brzy dvůr H o r o m y s l i c e (býv. vys. pece a kam. důl), za níž údolí velkou zátočinu, stranou se odchylující tvoří, v níž leží ves

Nová Huť, oblíbené Ls. hlavně Plzeňanů a brzy pak před vlastním místem staničním objeví se stanice

Chrást. Místo s 1000 ob. rozloženo níže na obou březích Klabavky. Na Chrásti sídlívali příbuzní pánů z Oseka a Volduch. Petr z Chrasti držel k šlechtě husitské i byly mu statky Zikmundem zabrány a obci plzeňské v náhradu dány za škody ve válce utrpěné. V Chr. vyrábějí se: trhací prach, zápalné šňůry, kaloxylin a lopaty. Z Chrastu znač. cestou ke Kokotským ryb. (viz str. 90. č. 2.). Mezi Bukovcem a Chrástem (½ hod. cesty od stan.) nalézá se místo

***Zábělá,** nejobl. výl. místo Plzeňanů s rest., kdež některé vlaky podm. staví. Za Zábělou objeví se nám

brzy údolí Mže se vsí **Bukovcem.** Zde nedaleko od trati spatřují se na Holém Vrchu rozsáhlé valy a žárem slité hradby bývalého předhistorického hradiště. Mže kroutí se v mohutných, malebných obloucích před našimi zraky, až opět po chvíli nad samou se přiblížíme u vsi Doubravky (v l.), proti níž v pr. objeví se kostelík sv. Jiří. Dolina se tu rozevře a v jejím pozadí objeví se silhouetta

Plzně se štíhlou věží chrámu sv. Bartoloměje.

I. e) Odbočka Chrást-Radnice-Královice.

Po mohutném viaduktu, přepínajícím údolí Klabavky nedaleko jejího ústí do Mže, vede nás dráha krajinou, která na zajímavosti v povrchu rychle pozbývá, skrze ves Střapoli ku stanici

Stupno, na obvodu radnické pánve kamenoúhelné, jejíž, místy opět zasypané neb zasypávané odkrývky již tu se objevují. V pr. výhled na Březinu.

Z Horn. Stupna nejpohodl. a nejkratší výstup na Radeč. Z nádraží silnicí na V. do Bezděkova, pak polní cestou na V. do Skl. Hutí a značk. cestou vzhůru. (Viz str. 83.)

Odtud již stále mezi dvory, továrnami a domy obcí Břas a Vranova sleduje trať až do

Radnic, města (2611 ob.) při stoku pot. Chomelského se Škaredým, které tvoří odtud pot. Radnický k S. do Mže malebným a lesnatým údolím se ubírající. Výstavná radnice, v níž nalézají se sbírky místního musea. Renes. chrám farní sv. Václava. Na Kalvarii za městem renes kaple v podobě řeckého kříže. Na farní budově pamětní deska s poprsím Puchmajerovým, jenž zde jako farář v l. 1806—1820 působil a čtenářský spolek pod protektorátem hr. Kašpara Šternberka založil.

Radnické zboží patřívalo ku hradu Zbirohu za pánů z Rožmberka. Na poč. 16. stol. byly R. od Zbirohu odloučeny a dostaly se Pešíkům z Komárova. Před bitvou bělohorskou patřily z pol. Černínům a z pol. pánům z Klenového; po bitvě díl Černínský propadl konfisk. a dostal se p. z Klenového. R. 1758 po různých změnách ujali se jich Šternberkové. — Doly uhelné otevřeny byly u Břas již v 17. stol., kde dosud nejčileji se doluje, a nejhojněji továrny (výr. zem. barev a caput mortuum, kys. sírové a ultramarinu, zrcadl. a tabulov. skla, hliněného zboží) jsou seskupeny; ročně dobývají se tu 2 mil. q. kamenného uhlí. V R. tov. na brambor. škrob a syrub, parketárna, sklárna pro duté sklo, dvě sladovny, cihelny a t. d. Lázeňky sv. Barbory.

Kamenoúhelné doly na Břasích, Vranově a ve Vejvanově navštíviti lze s dovolením dotyčných

práv. Návštěvy hromadné dlužno dříve vyjednati. Geologicky a palaeontologicky prosluly doly zdejší pracemi hr. Kašp. Šternberka a Karla Feistmantla.

Pánev rad. rozkládá se hlavně u Břas, odtud pak na Z. až k Sv. Kříži na S. přes Radnice a Němčovice ke Lhotce a na V. přes Skomelno a Chomli k Vejva ovu; osamotnělá lože nalézají se u Moštiště, Darové, Lohovic, Skoup a Svinné. Feistmantel rozeznal tři vrstevní pásma:
1. spodní bezuhelné se slepenci a pískovci; 2. pásmo spodní uhelné flece s flecí uh. 4 m. mocnou a kryté proslulými brousky; 3. pásmo svrchní uh. flece s flecí uh. 0·70—1·5 m. mocnou, již kryjí t. zv. opuky, na výchozech v dobrý jíl hrnčířský přecházející, a zvětralý pískovec t. zv. moltýř. Otisky nalézáme hojně na všech místech, velmi pohodlně na haldách v okolí dolů (viz str. 15 a 16.).

Cesta z R. do Královic vede dobrou silnicí severním okrajem pánve přes Sv. Kříž a Lhotku (spoj. pošt. do Liblína) krajinou jinak málo zajímavou do

Liblína (z R. 12 km.), městyse se zámkem z r. 1752. R. 1181 připomíná se zde sídlo Přemilovo; později byl L. příslušenstvím hradu Libštejna, nedaleko na jih na Mži ležícího. Rodiště Jana Jindř. Marka (Jana z Hvězdy 1801). 1 km. nad Lib. ústí do Mže Střela, tvořící již od Nebřezin u Plas i se svými přítoky pot. Bičovským a Královickým od S. krásná, lesnatá údolí. Liblín jest dobré stanoviště pro některé výlety na Mži viz str. 96.). Odtud k S. vede nás silnice krajinou již málo půvabnou do **Královic** (z Lib. 12 km).

Trať II. Plzeň-Křivoklát (podle Mže).

Partie na mnoze velmi vděčné, však dosud nesnadno přístupné, dílem i neschůdné, které v budoucnosti teprve mají býti otevřeny drahou z Plzně přes Skreje do Křivoklátu Povedeme tudíž tratí touto turistu tak, že vytkneme jen partie nejzajímavější a poměrně nejpřístupnější.

Z Plzně nejbližší pěknou partii tvoří

***Zábělá** s Bukovcem (viz str. 93.), krásná vršinatá a lesnatá poloha nad řekou (s výl. rest. a zast. železn.). Ze Z. je hodina cesty k pěknému ústí Klabavky, kde v červnu i zajímavá květena nás upoutá. (Přístup ze stan. Chrástu (½ hod.). Blízko nad Bukovcem hradiště (viz str. 94.) a na druhém břehu Mže opodál Druzdové skrovné zříceniny hradu Věž-

ky, jehož držiteli až do válek hus. byli pp. z Věžky, pak zabral a rozdal zboží jejich Zikmund a hrad vzal za své. Kdo ze Zábělé sestoupil do Bukovce a odtud po vodě dal se do Druzdové (ke kostelíku), pokračuje přímo dále podle vody k Dolanskému mlýnu a od přívozu pod ním cestou do Dolan, těmito k sev. a při rozc. v pr. ku kříži, od něhož k S. až přes druhou silnici a touto v pr. přes Ninice do

Plané (12 km., nejblíže ze stan. Břasy přes Vranovice 1 hod. cesty). (Z Plzně silnicí 18 km.). Ves 1 km. nad ústím pot. Třemošenského. Ve vsi starý farní chrám sice renes., však s gotickou presbyteří. Na pr. bř. »na zámku« v lesnaté poloze nad pot. Vel. Rudnou stávala tvrz

Rudná, rlož. Dobrohosty z Plané, kteří s pp. z Chrástu, Oseka a Volducha stejného erbu užívali.

Podle vody pěknou partií 1/4 hod. k mlýnu a rybárně a odtud 10 min. do

Kacerova se zříc. zámku stavby renes. z r. 1542, postaveného Flor. Griespekem z Griespeku. V lidu udržuje se pověst o záhubě tohoto rodu při rodinném kvasu na Kacerově, aby vyhnul se potupě odsouzení po bitvě běl.

Podle Mže k S. (cestou opuštěné doly vitriolové; kratčeji přímo přes Čivice, těmito v pr. a podle Mže k vitriolové huti Štarkově a do Robčic, odtud k mlýnu a přes Mži) na

Libštejn, hrad (pův. Liebenstein), stával na místě tvrze, založ. Oldřichem Tistou (1360), jehož pot. psali se Tistové z Libštejna. Pak získali jej Kolovratové, odtud Libštejnští z Kol. zvaní, kteří hrad vystavěli (po r. 1400). 1430 obléhán od Sirotkův. Spustl na poč. 17. stol. po konf. bělohorské Gryspekům.

Po návratu na levý břeh podle řeky 1/4 hod., pak na pr. břeh a podle vody 1/2 hod. do

Liblína s půvabným okolím (přístup z Radnic poštou, z Plz. Královickou silnicí 28 km.).

Výlety z Liblína.

***1. Údolí Střely. Od zámku v l. k řece a mlýnu Žaloudkovu, u něhož Střela ústí; přívoz. Údolím Stř. vede odtud cesta k Podhradištskému ml. (z L. 1 hod.), kde již pěkné partie počínají. Cesta krásným údolím, četnými zákruty vyžaduje odtud do Plas 4 hodiny a může býti jen otužilému turistovi odporučena. Kdo chce si nadejíti, odbočí, pokochav**

se krásami údolí, v pr. v Dubinách (3/4 hod nad Podhr. mlýnem) k mysl. Čečinské, odkudž rovně přes Richardův vrch do Plas (o 1/2 hod. blíže a pohodlněji). — Nad Žaloudkovým ml. ústí po l. břehu do Střely spojený pot. Bičovský a Královický, na jichž povodí možno učiniti vděčnou odbočku.

*2. Libštejn. (3/4 hod.) k J. podle řeky, pohodlněji po silnici k Radnicům 3 1/2 km. a v pr. cestou lesní k L. (1 hod.)

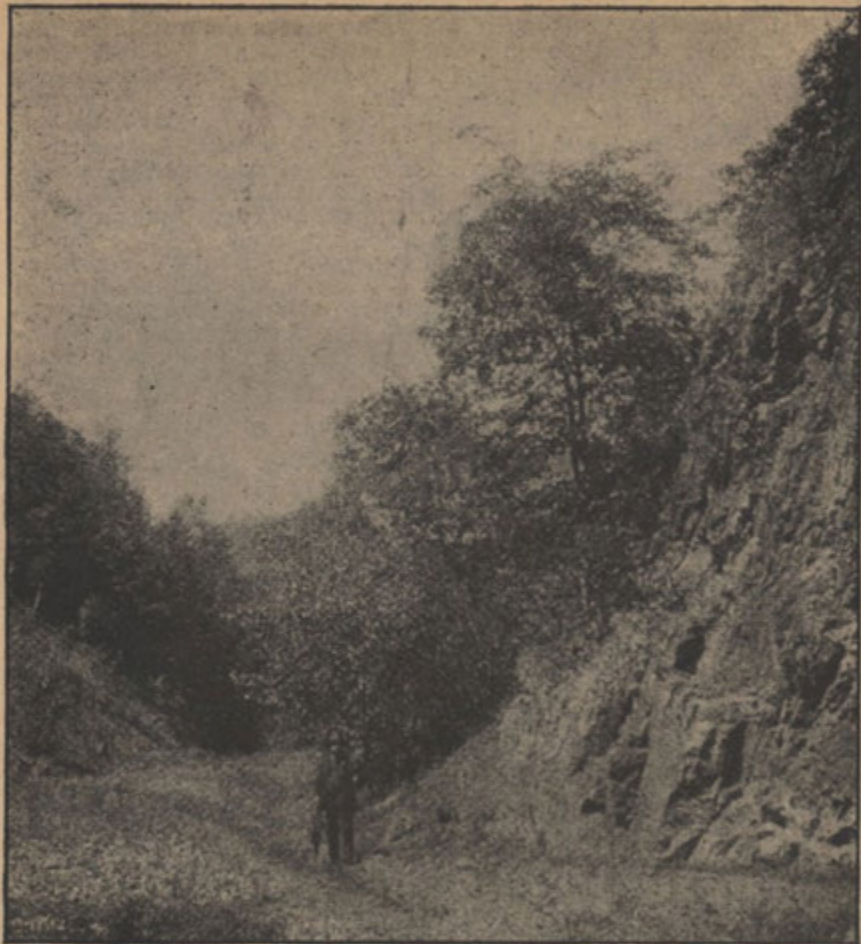
*3. Krašov. (7 1/2 km.). Od zám. v pr. (k V.) až ke kříži; odtud v l. k řece k rybárně (3 km.); přes přívoz a rovně k S. na Zbohy (5 km.) a rovně dál okolo kapličky k S. do lesa a tímto v pr. k řece k zříc. Krašova (7 1/2 km.). Hrad zal. bezpochyby od Hroznatovců ve 13. stol., patřil později Kolovratům, po nichž vystřídal četné jiné majitele, až konečně přikoupen ku klášteru Plasskému. Stál ještě r. 1785, když však klášter zrušen, hrad opuštěn a stržen; dnes jsou tu již jen smutné zříceniny, jako z mnohé jiné památky po kláš:. Plasském. — 20 min. cesty nad hradem leží při Mži osada Krašov (přívoz), odkudž přes Zbohy možno ke Královicům (10 km.) nebo přes Řešohlavy (3 km.) k Zbirohu (poštou).

Mže od Liblína v okolí Krašova a Řešohlav má břehy většinou velice malebné, věnčené vysokými lesnatými kopci prahorních břidlic, ne-li po obou březích, tedy hlavně na břehu jižním. Tento ráz břehů na zajímavosti a malebnosti čím níže po proudu, tím více získává, jmenovitě za Zvíkovcem, kde brzy přidružují se porfýry horstva křivoklátského, rozbrázděné hojně ještě po obou stranách přítoky Mže, jež tu neméně malebné krajiny tvoří (kromě níže uvedeného pot. Zbirožského a Opořského, tvoří malebné doliny také pot. Skrejský, Modřovický a Slabecký). Střediskem této končiny jsou Skreje, ves malebně položená na výšině nad ústím potoka Zbirožského, jež jako letní sídlo přes svou dnešní oddálenost pro půvaby svého okolí pozornosti zasluhuje. Tvoří dobré středisko několika pozoruhodných výletů. Okolí proslulé nálezy kambrické zvířeny (viz str. 8.—9.), ukázky ve škole Skrejské a Tejřovické.

Výlety ze Skrejů

*1. Na Jezero. Krásná partie na pot. Zbirožském (1/2 hod.). Vsí k ihu, však ze sil. v pr. polní cestou okolo kříže a hradby obory do údolí pot., tímto proti vodě až k vodopádu v mohutné skalní stěně, údolí přepažujíc; přes potok bývá zde lávka) a vzhůru soutěskou na druhou stranu skály, pak cestou hlubokým a malebným dolem až blízko k hájovně; v l. přes potok (lávka) k háj. u Podmockého mlýna. Zpět v l. silnicí vzhůru serpentinou, která v l. skvostné pohledy do údolí otvírá; až ke křižovatce, kde odbočuje sil. v l. do Skrejů v pr. do Broum. Zpát. cesta do Skr. vyžaduje tak 1 1/2 hod.

*2. Týřov. Zříc. hradu nad ústím pot. Opořského. Ze vsi k vých. do Luhu (údol. pot. Skrejského, rybárna a přívoz); za luhem pěšinou nad řekou okrajem lesa (krásné pohledy na řeku a okolí) až k ústí Opořského pot. (1/2 hod.) K zříc. vystoupiti lze od vých. strmou stezkou. Hrad stojí na nižším vrcholu v klínu vysokých kopců a poskytuje malebnou vyhlídku. Týřov je z nejstarších hradů králů českých; zal. již na poč. 13. stol. 1249 tu král Vá-

V údolí Opořském pod Týřovem.

clav dal zjímati syna svého s celou družinou; 1315 vězněn zde Jindřich z Lipé po 6 měsíců. 1360 zastaven Janovi, synu Rudolfa falckraběte na Rýně Zikmund 1422 zapsal jej Alešovi ze Šiernberka a ten postoupil Habartovi z Adlaru, témuž, jenž r. 1429 mnoho dobytka v okolí Prahy pobral a pronasledován Novoměstskými 166 jich zajal a na Týřově uvěznil, propustiv je později za výkupné 2400 kop. 1459 ujal Týřov Jošt z Enzidle, jakkoli pův. Němec, přece zakladatel nového českého rodu šlechtického Týřovských z Enzidle. Po mnohých změnách majitelů byl hrad r. 1588 již opuštěn a spuštěn.

*3 Údolí Opořské. Z nejkrásnějších v celém okolí. Přístup jako při č. 2. pod Tejřov, odtud proti pot. až do Broum (oběd) zpět silnicí krásnými lesy s malebnými výhledy. Celý výlet vyžaduje dobrých 4 h d času; občerstv. radno vzíti s sebou.

*4. Na Emilín a Kouřimec. Jako při č. 2. na Týřov. Od zříc. v pr. (k V.) lesní cestou 2 km. k mysl.

Jelenci, však hned v l. okolo této až k silnici (z T. $3^1/_2$, ze Skr. 6 km.) někol. min. za silnicí leží Emilín (lovecký zámeček s hájovnou, kde lze dostati občerstvení); po silnici v l. za hod. dospějeme k řece pod mysl. Kouřimcem; přívoz. Zpět po l. bř. přes Tejřovice za hodinu.

*5. Geolog. vycházky v okolí skrejském na břidlice a pískovce kambrické jsou pro hojnosť zkamenělin, v nich obsažených zvlášť zajímavé. Na jednotlivé lokality zavede nejlépe p. řídící ve škole skrejské nebo p. Kuthan ve škole Tejřovické (viz str. 8—9.)

Malebnými těmi partiemi můžeme ukončiti pouť svou ke Křivoklátu několika směry:

a) Přes Týřov na Emilín (jako výše při č. 2. a 4.); u Em. v pr. do Karlovsi (host.) a dál rozkošným údolím Klucné do Roztok u Křivoklátu. Ze Skrej 18 km.

b) Přívozem přes Tejřovice (viz výše č. 5.) a dál podle řeky přes Nezabudice k Nezabudickému ml.; zde přes řeku a po pr. bř. k brodu, kde bývá loďka; na l. bř. při rozcestí v l. na silnici, jež vede do Kř. (15 km.); bezpečněji od Nezabud. ml. přes přívoz do Branova a za vsí v l. do údolí Klucné a tímto v l. podle řeky do Roztok a Křivoklátu (17 km.).

c) Jako při b) do Nezabudic, však odtud lesem silnicí do Kř. (18 km.).

Trať III. Praha. Rakovník. Královice. Plasy. Plzeň.

Hlavní částť trati. která ještě Podbrdí v pravém smyslu se dotýká, jest částť Praha-Rakovník, probrána jest v díle V. Okolí Pražské. Částť druhá jest jen ohraničující trať našeho obvodu Brdského po straně sev. a neposkytuje mnoho zajímavostí, kromě okolí Petrovic, Královic a. Plas. Upozorním proto jen na nejdůležitější

Z Rakovníka do Podbrdí.

Hlavní směr vede drahou do Berouna; zevrubně probrán v díle V. Okolí Pražské. Poštovní tratí: Rak.-Pavlíkov-Slabec jest za dnešních poměrů nejlepší přístup do partie Skrejské na Mži (viz str. 97.).

Silnicí k J., od níž po 3 km. odbočuje v pr. sil. do

Lubné s doly kamenouhelnými a hlinami cihlářskými. V těchto odkryl prof. Kušta zajímavou stanici člověka diluvialního (ve sbírkách Čes. Musea síň 7. v II. patře). Po $6^1/_2$ km. následuje

Pavlíkov pod vrchem Sencem (503 m.): v l. půl hod. k JV. leží ves Všetaty, odkudž táhne se pěkné, většinou lesnaté údolí pot. Všetatského k Nezabudicům. Pěkná partie pro celodenní výlet z Rak. přes Nezabudice a Křivoklát (viz výše). Krajinou dosti jednotvárnou ubíráme se k J. přes V. Újezd až do

Slabců (15 km.), vsi (532 obyv.) s pěk. zámkem a kost. starého založení (1109?). Silnice vede dál přes Modřovice do Zvíkovce (ještě 10 km.) nebo cesta údolím pot. Slabeckého k přívozu pod Hradištěm u Čisté nebo přes Hřebečník k přív. u Skreje.

Trať železniční:

Z Rakovníka do Královic.

Podle Lubné (viz výše) vede nás trať tato do

Petrovic (549 ob.) s krásným novým zámkem a malebně na návrší pod lesem položeným kostelem, odkudž krásný rozhled k severu se naskytuje; poblíž téhož pramen Boží Voda se železitou kyselkou a se starými lázněmi. Z Petr. jest nejvděčnější výlet na hrad

* Krakovec (zříc., 6 km.). Okolo kost. petr. silnicí přes les k JV.; po 10 min. za kost. cestou v l. a (po 1 km.) druhou z ní odbočkou v l. stále k J. do Červeného zámku (obce s 227 ob.), u něhož nalézají se zříc. Krakovce, jenž ještě r. 1783 byl obýván a teprve od r. 1700 „červený zámek" dle červené střechy, jíž tehdy dostal, nazýván. Ves sama slula vždy Krakovec. (Příjemnější, ač ne pohodlnější cesta kyne nám, dáme-li se až za 3. odbočkou lesem podle pot. Šipského, jenž nás do Krakovce dovede a v pokračování svém pěkné partie tvoří až ke Zvíkovci. Nejstarší místo, jež naše pověsti připomínají vystavěl zde sídlo své původně Krok; což ještě v l. 1120 dobře se pamatovalo, kdy sídlo Krokovo již lesem zarostlo. Pak stával tu dvorec, až v l. 1363—1370 vystavěl tu Jan, syn Rudolfa falckraběte hrad, jejž od synův jeho král Václav vyvadil. U Lefla z Lažan zdržoval se tu Jan Hus krátce před tím, než do Kostnice se odebral. Hrad byl pak střídavě opanován katolíky i stranou podobojí i četné majitele vystřídal. R. 1783 zapálen bleskem a zůstal od té doby zříceninou.

Opustivše malebnou oasu Petrovickou u Všesulova stihneme opět jednotvárnější krajinu, v níž kyne nám stanice

Čistá, město (1653 obyv.) s čilým obchodem koňským (»čistáci«) a prům. obuvnickým. Již r. 1299 připomíná se jako sídlo Zdeslavovo. Následují pak již na obvodu jednotvárné planiny královické stanice

Kozlany, město (2029 ob.) s tov. na bavl. tkaniva, tkalcovstvím a výrobou hrnč. zboží (ročně přes 1 mil.

kusů). Ložisko dobré hlíny na zboží šamotové. V místě lázně. Pův. ves krále Václava I., později k Týřovu a Zbirohu patřivší. V kostele náhr. Týřovských z Enzidle a obrazy od Brandla.

Následující stanice jen 4 km. vzdál.:

Královice (nikoli Cinadrovy), město (2000 ob.) se skrovným průmyslem. Před farou pomník J. J. Marka. Poblíž porfýrové lomy.

Prvotně ves knížecí, později kláštera Plasského. Později z polovice majetek Gryspeků, z nichž Floryan r. 1581 postavil zdejší kostel a zřídil při něm památnou hrobku, v níž on i jeho synové jsou pochováni. 1623 vráceny klášteru Plasskému, jenž v l. 1711-1764 nedaleko na návrší dle plánů K. Dienzenhofera vystavěl monumentální cisterciácké proboštství Týnec Mariánský, jež však po zrušení kláštera r. 1785 opuštěno. Nebylo od té doby opravováno, naopak vandalsky pustošeno (z měděné střechy udělán kotel do pivovaru, balustradou vydlážděn rybník pro ovce) a nalezá se nyní téměř ve zříceninách. Plány na restauraci pořídil prof. A. B. Velflík.

Konečná stanice **Plasy**, z níž rovněž přístupno jest (od Plzně nejlépe) malebné údolí Střely, spadá již v obor okolí Plzeňského (díl X.).

Trať IV. Praha. Trnová-Měchenice. Dobříš. Příbram. Březnice.

Také část této tratě, dílem parolodí, dílem drahou přístupné, až do Trnové-Měchenic, probrána jest v díle V. (Okolí Pražské). Počneme ji tudíž tuto u

Trnové-Měchenic, kde dráha opouští údolí Vltavy pod vsí Měchenicemi, zahýbajíc pěkným údolím pot. Bojanovického k JZ. Minuvši mlýny Luh a Spálený, jakož i zast. u vsi **Bojova**, vyjíždí do planiny na jižním úpatí Brdském u stanice **Čisovic** a stihne za hodinu (z Trnové) stanici

Mníšek, již v samém sousedství lesů Brdských. Městys (1362 ob.). Výr. klihu a hrnčířství jako dom. průmysl. V okolí doly na žel. rudu, jež dováží se do Dobříše. Druhdy v okolí zlato se těžilo.

Zámek mníšecký, druhdy tvrz s kaplí a parkem v malebné poloze nad rybníkem. Stavba s věžemi na 3 rozích; v severových věži kaple s obrazem od Škréty. Ve světnicích podobizny Štampachův a pěkná sbírka akvarel. Farní kostel sv. Václava, 1756 Ign. z Unwerthu

obnovený, s pěkným mramorov. pomníkem rodiny téhož od Prachnera. Oltářní obraz od Brandla. Městys 1639 byl Švédy vypálen a dlouho neobydlen. Nyní kyne mu po spojení želez. možnosť nového vývoje. Zámek původně Dubčany zvaný patříval ke klášteru Ostrovskému; 1372 byl v jeho držení Jindřich kníže Litevský. Od r. 1487 bylo tu hlavní sídlo Mitrovických.

Pěkný bod pro několik výletů do Brd a Podbrdí.

Výlety z Mníšku.

1. **Skalka**, výl. a poutní místo s mysl. a hosť. na kopci Hrochotě (½ hod.). 1763. založila zde hr. Benedikta Čejková františkánský klášter s kost. sv. Maří Magdaleny (dle vzoru kostela montserratského ve Španělsku). 1795 byl kl. zrušen. V obydlí P. superiora na stropě malba od Brandla. Výlet z Prahy možno ukončiti tak, že přes Skalku odebéřeme se ku stan. do Řevnic různými směry (Viz díl V. okolí pražské, prům 8 km).

2. **Malá Svatá Hora.** Pěkná procházka lesem (3 km.) k Marianské kapli, kterou zde r. 1811 pražští měšťané postavili.

3. **Přes Hřebeny do Řevnic** neb **Litně.** K S. silnicí, však hned v pr. lesem ke Kytínu (4 km.), a dál k SZ. na Hřebeny (přes Boží Vrážku) k Rochotské mysl. (8 km.); do Ř. odtud v pr. silnicí přes Halouny (až do Ř. 14½ km.); od Roch. mysl. v l. cestou přes Svinaře do Litně 6 km. Jinak možno na hřebenech z cesty od Kyt. odbočiti po hřeb. cestě v l. (viz str. 49).

4. **Starý Knín.** Krajinou jednovárnou, silnicí k JV. přes N. Ves a Hraštice 9½ km., lépe ovšem drahou (za ½ hod.) do **Nov. Knína**, kr. hor. města (1287 ob.), odtud v l. do spoj. s ním **Star. Knína** (412 ob.), kdež při kostele z r. 1688 nalézá se hrobka Vratislava z Mitrovic. Pův. knížecí dvůr, kde r. 1186 sešli se Bedřich a Kunrát a r. 1218 přebýv. tu král Přemysl Otakar. Později ves, při níž povstalo město hor zlatých Knín Nový za Jana a Karla IV. V husit. dobách bylo město od katolíků vypáleno, 1524 opět úplně vyhořelo, v 30tileté válce Švédy vypáleno; v 18. stol. dolování opět se povznášelo; ještě v l. 1801-1835 a později 1850-55 kutalo tu družstvo na zlato.

5. **Pleš.** ½ hod. k jihu lesnatý kopec, kde buduje se velkolepé sanatorium pro tuberkulosní z peněz veřejné dobročinnosti.

Od Mníšku obrací se dráha k J. přes stanici **Novou Ves-Lečice** ke **Knínu-Hrašticům** (Podrobnosti viz výše pod č. 4.), načež směrem jihozáp. podle **Mokrovrat** (v pr. vyhl. na lesnaté hřebeny, v l. na lesnaté vrchy knínské) blíží se stanici (až dosud konečné)

Dobříš. Město (3575 ob.), rozložené malebně se Starou Hutí na úpatí brdském po březích třech velkých rybníků, vyniká již nyní čilým průmyslem, jenž spojením železničním hledí vstříc slibnému vývoji (železárny, strojírny, emailovna, výroba octa a cukru olov. s vývozem do Ameriky a Anglie, výr. mýdla, šití rukavic, v okolí doly na žel. rudu a cihelna atd. Hostinec: Panský dům.

Pův. knížecí dvorec, v němž Václav I. r. 1252 sídlil. Král Jan postavil tu hrad (nyn. starý zámek), na němž časem i Karel IV. (1371) a Václav IV. (1386) přebýval. Od časů Zikmundových byl D. střídavě za-

staven a zase vykoupen; bývalá ves na vysočině nyn. hřbitova zatím spustla, i povstala nová na nynějším místě; také hrad spustl a bydlelo se v nové tvrzi (nyn. zámku). Od r. 1630 byl D. v držení Bruna Mannsfelda a přešel r. 1780 po přeslici na Kolloredy, kteří odtud také příjmění Mannsfeld přijali. Tito postavili na místě tvrze zámek nový a starý po požáru r. 1780 proměnili na špýchar. Starý kostelík u hřbitova dal postaviti r. 158 hejtman Oldřich z Doudleb a r. 1807 znovu vyzdvihnouti kníže Rudolf; kostel v městě postavil r. 1797 kníže Fr. Gundakar z Kolloreda. 1421 byl D. vypálen Žižkou, 1639 Švédy.

V Dobříši stojí za podívanou starý zámek, ovšem jen zbytek pův. tvrze z dob krále Jana, ve špýchar proměněný; dále nový zámek barokový z r. 1765 s parkem při rybníce Korytu. Bývalý kostelík hřbitovní Sv. Isabelly s hrobkou rodiny Mannsfeldovské a s náhrobkem kněžny Marie Isabelly Kolloredo-Mannsfeldovy z černého a bílého mramoru. Farní chrám sv. Trojice z r. 1797. Nynější hřbitov nalézá se na poloostrově rybníka Starohuťského.

Výlety z Dobříše.

1. **Brdo** (608 m.) ve středu Hřebenů přístupno jest z D. Hos omickou silnicí až ke kříži, odtud v pr. k mysl. Brodci a krásnými lesy vzhůru na Hř. (7 km.) ½ km. dále Josefská šachta pod vrch Brd. Jdeme-li po Hř. 5 min. v pr., stihneme cestu v l. odboč. přes Všeradice a Vinařice na Kobylu a přes Koněprusy k Berounu; jdeme-li však po Hř. v l. 20 min., stihneme na Vys. Jedli v pr. cestu do Osova 3 km. vzdál.

2. **Plešivec** (viz str. 67, 17½ km.). Buď přes Píska jako při č. 4. nebo přes Hostomice (10 km.) a Běhčín (13 km.) jako na str. 66 k vrcholu (17½ km.).

3. **Píska** (str. 67, 12 km.). Možno jíti třemi směry: a) přes Hostomice a Běhčín jako při č. 2. až k silnici v l. na Píska (18 km.) odbočující; b) silnicí Hostomickou až před Chlumec (7 km.), zde v levo přes Bábu a dál jako na str. 49 (16 km.); c) silnicí Hostomickou okolo kříže k Čihadlu (1½ km.), zde v l. cestou do lesa rovně k Z. až na 8. průsek; tímto kousek v l. a nejbližším průsekem v pr.; tímto po 10 min. stihneme cestu od Báby přes Kuchynku na Převážení a dál jako na str. 49 (13 km.).

*4. **Řevnice.** Hřebenová cesta. Jako při č. 1. až pod Brdo a odtud v pr. hřebenovou silnicí až na Boží Vrážku. Dál na Ř. zpětným směrem jako na str. 49, nebo v pr. na Kytín; dál kousek po silnici k Mníšku, však první cestou v pr. k J., kdež po 3 km. stihneme Velký ryb. u Vosnic a silnicí do Dobříše.

5. **Knížecí Studánka. Kytín. Mníšek.** Silnicí hostomickou 8 min. ke kříži, zde v pr. silnicí k mysl. Brodci (viz č. 1.) 20 min. dále k rozc., kde v pr. ještě 20 min. k mysl. Knížecí Studánka (Fürstenbrunn). Odtud po svahu brdském k SV. až do Kytína a dále jako při č. 4. do Kytína 9 km., odtud zpět do Dobříše přes Vosnice 9 km., do Mníšku 3 km

Přímá cesta z D. k Příbrami, kudy má se prodloužiti žel. trať, vede silnicí k jihu podle Lhotky (v pr.) a Svatého Pole (v l. 1 km. od silnice) na

Obořiště (4½ km.), staré sídlo vladycké, v němž na místě býv. tvrze založil Tomáš Pešina z Čechorodu

klášter Pavlánský, jenž r. 1785 byl zrušen. Ku klášteru přiléhá pěkný barokní kostel. Od r. 1793 náleží Ob. k panství mannsfeldovskému. Za Ob. u lesa pod Vrchy obrací se silnice k JZ. a stihne.

Dlouhou Lhotu (8 km.), pův. Lh. Bavorovu, jež ve 14. stol. náležela se zbožím Pičínským řádu Svatojanskému. Po 3½ km. minuvše dvůr Skalku, odbočíme nad pot. Kocábou v pr. (v rovném směru dále jde silnice na Milín) přes

Dubno (14½ km.), dříve městečko, jež r. 1298 se připomíná, však ve 14. stol. kleslo na ves. Za ním po čtvrt hodině u

Nové Hospody stihneme nejvyšší bod okolí (568 m), odkud naskytuje se pěkná vyhl. k S. na Hřebeny, k J. na pahorky Dubecké v Sv. Ivanu, Staré Hory, Chlum atd. S vrchu jsme za čtvrt hodiny v

Příbrami (18 km.) Studentská nocl. na Staré rychtě.

Pro cyklisty poskytuje směr Praha-Příbram, vyjímajíc značné stoupání k Jílovišti, příhodnou partii ve směru od mysl. jílovišťské v l. přes Řídkou na Mníšek, Dobříš, Obořiště, Dl. Lhotu, Příbram (60 km.)

Kdo chce do Příbrami z Dobříše konati půvabnější turu nežli je přímá cesta přes Obořiště a Dl. Lhotu, jdi jako výše při č. 3. c. až na Kuchyňku; odtud buď cestou od Báby stále k J., přes Pičín do Př. (z D. 21 km.), nebo jen malý kousek k J., však hned v pr. lesní silnicí k myslivně Náveské, dále okolo Dvora do Hluboše a odtud silnicí do Příbrami (z D. 22 km.)

Trať V. Plzeň. Nepomuky. Lnáře. Blatná. Březnice. Mirovice. St. Sedlo. Orlík.

Část této trati (Plzeň-Nepomuk) spadá v obor dílu X. (Plzeň s okolím), část druhá (Březnice-Orlík) spadá v díl XI. (Střední Povltaví a Středočeské žulové pohoří); nicméně partie, ležící na východ od první části a na sever od střední části její, náleží k Brdům a proto zahrnuli jsme také tuto trať v díl přítomný a zmíníme se o tom, co leží na ní mimo obvod Brdský jen mimochodem.

Z Plzně sledujeme trať Budějovickou dílem přímo údolím Úslavy, dílem svahy nad jejím levým břehem podle vsí Lobez, Božkova, Koterova k

Plzenci, či k Star. Plzni, starobylému městysi s parostroj. pivovarem v malebné dolině, nad níž stával župní hrad Plzeň, jehož Plzenec byl podhradím, kdež bývalo osm kostelů. Zbyly jen dva.

Výlety z Plzence.

*1. **Radyně**, na vrchu (575 m.) zříc. král. hradu, Karlem IV. založ. 1361 a Karlskrone pojmenovaného Na záp. straně zachována dosud věž 27·5 m. vys. Ve válkách hus. drželi purkrabí ke katol. Nov. Plzni Později byla R. v zástavě různých pánů. 1557 uvádí se již jako hrad pustý. Od r. 1816 jest maj. Valdštýnů. Zříc. celému Plzeňsku vévodící, nyní nepřístupna. Od ní pěkný rozhled. Přístup po silnici k les. rest. „Na Vejrovně" a odtud pěšinou (3 km.).

2. **Hůrka**. Kopec (429 m.) na pravém břehu ukončený malebnými útesy buližníkovými. Vyhl. Přes Úslavu na Mal. Stranu a v pr. k vrcholi. Na ní románská kaple sv. Petra, jediný zbytek hradu Plzně, jenž připomíná se již r. 976 a jehož valy lze tu ještě rozeznati Ještě na poč t. stol. byl zde kostel sv. Vavřince. V černých břidlicích zkameněliny.

*3. **Kotel**. Silnicí k Šťáhlavům a v l. přes Úslavu do S e d l c e. Zde v pr. silnicí přes Šťáhlavský vrch; po $1^1/_2$ km. za S. z této v l. cestou, jež po 4 km. dovede nás k mysl. u A n d ě l a; odtud rovně k V. přes R a k o v o u 3 km. do V e s e l é a k S. (v l.) silnicí až k značk. cestě na vrchol Kotle k rozhledně (13 km.) Odtud k stan. do Rokycan (viz str. 90).

Trať vede nás po záp. svahu (železárny) Radyně; v l. vidíme Sedlec a lesnatý Šťáhlavský vrch, pod nímž podle ostrých skal vine se Úslava, místy široce rozložená, mineme posléz (v l.) i Šťáhlavy, za nimiž teprv stihneme jejich stanici

Šťáhlavy; městys pěkně položený, oblíbené Ls. Dosti let. bytů. Dobré hostince u Radyně, u J. Jakobe, u B. Zítka a »Na Plzence«. Na hřbitově $^1/_2$ km. vzdál. hrobka Černínů, býv. majitelů Šťáhlav.

Výlety ze Šťáhlav.

1. **Radyně. Silnicí k Z, jež před tratí se dělí; jdeme v pr. $2^1/_2$ km., při záhybu silnice v pr. 1 km. vzhůru k zříc. Podrobnosti výše při č. 1

*2. **Kozel**. Lov. zámek (vyst. koncem 18. stol.) hr. Valdštýna s krasosadem a oborou. Přes most a za Úslavou silnicí v pr. až k myl. nad zám.; odtud něk. min. k J. Zpět možno dolů okolo rybníku a přes Úslavu, za touto u rozcestí v pr. (nebo obráceně). Každá cesta $^1/_2$ hod Procházky po cestách volně, zvěř však nesmí se plašiti. V zámku jest archaeologické museum s nálezy z okolí, vzorně upravené Fr. Francem, druhdy hrab. zahradníkem.

*3. **Lopata** (zříc., Starý zámek). Po silnici k Šťáhlavicům a od rozcestí pod Kozlem v l. k zámku; však hned v pr. okolo rybníka a na hor. jeho konci v l., po 1 km. přes silnici v pr. a při rozcestí po 5 min. v l. do údolí pot. Kornatického k pile a odtud k zříc. (hod. cesty). Zřícenina hrab. Valdštýnem opravená. Hrad zal. ve 14. stol. na starém hradišti snad Heřm. z Potšteina, jenž daroval jej kr. Václavovi. Habart z Hrádku byl tu r. 1432 obležen jako škůdce kraje stranou podobojí; obležení hrad zapálili a hleděli se útěkem spasiti. Od těch časů jest hrad pustý. — Na Hádky a ke Kornaticům viz výše

*4. **Kotel**. Zpětným směrem výl. rokycanský na str. 90.

Trať v rovném směru ubírá se k JV. poskytujíc vyhl. na Kozel (v l.); projíždí malou bažantnicí a mi-

nuvši **Šťáhlavice**, rod. spis. prof. Zikmunda (1816), setkává se s tratí Rokycany-Nezvěstice ve společné stanici

Nezvěstice (458 ob.); stanice odbočné tratě k Rokycanům (viz I. tr. str. 91.). Fil. kostel Všech Svatých již roku 1369 býval farním. V něm náhrobek Příchovského z Příchovic z r. 1598. Naproti Vartě u dvora zbytky tvrze pánů Nezvěstických. Od stanice pěkný pohled na Radyni (k SZ.) a Vildštejn (k JZ.).

Výlety z Nezvěstic.

*1. **Lopata.** (1 hod. c.) Přes Úslavu na sil. k Spál. Poříčí, však hned cestou v l. a při rozcestí prostř. cestou lesem až k pile pod zříc. (viz str. 105 č. 3. a str. 90.)

*2. **Vildštejn** (zříc.). Od stanice do obce, před kostelem v pr. přes potok zpět k trati; nepřejíti trať, nýbrž v l. cestou od trati zas odbočující; při nejbl. rozcestí v pr. cestou od Žákavy přes dráhu a vzhůru lesíkem až k silnici, v Chlumánkách pak v pr. k zříc. (5 km., další viz u Blovic).

*3. **Třemšín** (27 km.). Nezvěsticemi k JV. přes Úslavu a sil. v pr. podle Žákavy. Za Žákavou u záhybu Úslavy stávala tvrz Pokojnice, nyní jen vyvýšenina v louce olším pokrytá; (v pr.) s pěknými pohledy na údolí Bradavky. Po 5 km. Vlkov, kde asi bývala ves Vlková (od r. 1601 pustá) a v 7 km. Spál. Poříčí, městys (1726 ob.), r. 1620 katol. vojskem vypálený (odtud příjmění).
Pův. sídlo pp. ze Švamberka. Děk. chrám a synagoga. — Na konci nám. v pr. přes potok a za ním v l. silnicí k lesu (v l. viděti v návrší Těňovice, jichž farní chrám má gotické presbyterium a v oknech zbytky starých maleb na skle; za nimi Lučiště). Minuvše odbočku v l. do Vohřeled (pův. Hořehledy) rovně dále lesem po úpatí Kokšína (675 m.) do Nov. Mitrovic 15½ km.) nad pot. Jalovým: farní chrám Sv. Jana byl kaplí r. 1722 vyst., k níž 1801 po požáru přistavena loď chrámová. Sklárna na duté sklo. Rücklův ústav pro chov ryb pstruhovitých. Na požádání přístup k rybníčku, jehož zasklennou hrází rozkošný pohled na pstruhy. V ústavě rozhledna. Dáme se obcí k J. na konci silnicí v levo do Chynína 3 km. (Dále str. 167. při Blovicích č. 3.)

Za Nezvěsticemi krajina do šíře se otvírá; hned za stan. mineme malou ves Olešnou (v pr.) a v l. při Úslavě rozlehlejší Žákavu, načež v l. objeví se pahorek, na jehož jihoz. svahu nad Chlumánky leží zříc. Vildštejn. V l. mineme Domyslice, načež brzy objeví se stanice.

Blovice, město nad Úslavou při ústí Ceciny s děk. chrámem sv. Jana Ev. z r. 1760. Při něm býval děkanem spis. František Jarosl. Vacek-Kamenický, pochovaný na starém hřbitově, od r. 1892 zavřeném, kde zřízen Radbuzou pomník také básníku prostonárodnímu Vojtěchu Vejškrabu Bělohrobskému a označen hrob Vojtěcha Heinricha-Jiroty. Je zde též hřbitov židovský přes 200 let starý. V soukr. opatrovně, zříz. hr.

Pálffym, působí řeholnice z kongreg. Škol. sester. Skrovný průmysl; v okresu Blovickém obyvatelstva ubývá. Stud. nocl. v radnici. — K Bl. přiléhají B o u š o v a **Hradiště** se zámkem z r. 1775. V zámku skvostná kaple sv. Ondřeje z r. 1853 hr. Janem Kolovratem Krakovským zřízená. V zám. parku tvoří Úslava rybník Berdovnu. Na Hradišti, pův. sídle Beneše Častolára, jehož potomci zvali se Hradištskými z Hořovic, byli od r. 1720 sídlem Kolovratové, jichž posl. potomek Hanuš Karel, šlechetný a horlivý zastance práv národa českého, odkázal jmění svému synovci hr. Edv. Pálffymu z Erdödu.

V ý l e t y z B l o v i c.

1. **Vildštejn** (zříc.). Městem k S. a silnicí v l. přes trať do S e č e (3 km., pův. Seteč) s kostelem Naneb. P. Marie, v němž nalézá se obraz P. Marie z r. 1659. Od kostela k S. silnicí 3 km. až k dvoru Chlumánskému; v pr. ½ km. k zřícenině, ležící mezi osadami V i l d š t e j n e m (v l.) a C h l u m á n k a m i (v pr.). Zříc. na skále 15 m. vys. jest zbytek hradu, jenž již r. 1264 se připomíná jako sídlo Holeně z Vildštejna z rodu Drslaviců; později byl v držení Šternberků a Rožmberků; tito asi v l. 1360 nynější podobu mu dali. 1412 odkázal jej Jindřich z Rožmberka své choti Elišce z Kravař, jejíž syn Oldřich byl z největších odpůrců kalicha. 1421 dobyl hradu Žižka zanechav zde s posádkou Viléma Kostku z Postupic. 1438 vrácen hrad Oldřichovi z Rožmberka, však 1443 opět zmocnil se jej Svojše ze Zahrádky; když strojili se katoličtí páni hradu se zmocniti, Svojše jej vydrancoval a tajně opustil odtáhnuv na Tábor. Oldřich svěřil hr. Bedř. z Donína, za něhož konán tu památný sjezd katol. pánů, jímž uzavřeno jimi příměří s Jiřím Poděbradským. Hrad postoupen později potomkům Donínovým, kteří se tu ještě r. 1501 připomínají. Na poč. 16. stol. připadl pp. z Roupova, r. 1583 stal se majetkem Jana Hradištského z Hořovic, sňatkem přešel na Svárovské a připojen k panství Hradišťskému.

2. **Letiny**, lázně v půvabné poloze s léčivým pramenem alkal. sv Vintíře a lázněmi slatinnými i moderní léčbou všeho druhu z Bl. pěšky 2½ hod. povozem 1—1½ hod. jejž lze objednati u správy (1 spř. 3 K, 2 spř. s 2 sedadly 5 K, se 4 sedadly 6 K. Restaurace, villy, kaple sv. Vintíře. Stravování dobré a levné. Lázně trvají od r. 1760 a obklopeny jsou krásnými lesy. Cesta pro povozy přes S e č (viz č. 1.), odtud silnicí k j., však po 2 km. v pr. přes Chocenický Újezd a Drachkov do Letin; pěší nadejde si, dá-li se od nádr. v pr. a při záhybu silnice do města v pr. přes trať cestou, jež stihne k odbočce na Chocenický Újezd; také možno Blovicemi k J., na konci města silnicí v pr. k JZ. přes trať do Kotousova, odtud ve stejném směru dál pol. cestou, později silničkou podle dvorce. Brzy přes Brzovský les do Svarkova; odtud lesem v pr. k SZ je k lázním malé ½ hod. (Další viz v díle X. Plzeň s okolím).

3. **Třemšín (825 m., 23 km.) Blovicemi k J., na konci místa v l. přes Úslavu do Boušova; při prvém rozc. v pr. silnicí k V., při dalším rozc. v l. do H r a d i š t s k é h o Ú j e z d a (3½ km.) a rovně dále do P ř e š í n a (9 km.) a v stejném směru dál k V. polní cestou do Ž e l e z n é h o Ú j e z d a (11 km. cestou k Újezdu v pr. „M a s t ý ř“ 658 m., srov. str. 109. Hrádek, v l. „N a S k á l e“ 671 m., s pěknými vyhlídkami k Chynínu, na hřbety Brdské a Třemšín). U Újezdu leží opuštěné doly (na žel. rudu). Odtud

silnicí k S. do Nov. Mitrovic; (viz str. 106 (3.) 12½ km.). V Mitr. hned u prvních stavení při rozcestí v pr. silnicí 3 km. k Chynínu. (Ze silnice již je pěkná vyhl. na Šumavu, zvláště rozhled od kříže, v l. od silnice se vypínajícího, je skvostný). Ze Železného Újezda je možno si nadejíti vynecháním Nov. Mitrovic, dáme-li se za školou pěšinou rovně na silnici k Chynínu (3 km.) Z Chynína, kde je student. nocl. v host. p. Dobiáše, značk. cestou lesem; po 6 km. pozor na odbočení; od silnice na vrchol 18 km. Rozhl. nejkrásn. z brdských vrchů. Skvostný pohled k J. a k JZ. na Šumavu a její předhoří; v popředí lesknou se hladiny přečetných rybníků v okolí Lnář, západněji k Blatné k JV. prohýbá se hluboký úval, na jehož konci vidíme lovecký zámek hr Pálffyho; od úvalu na S. vystupuje soudruh Třemšínův vrchol Štěrbina (751 m.). K SV. rozkládá se před námi pohoří Třemošenské, mezi jehož nižšími výběžky Kosovem a Vojnou viděti k Březovým Horám a Sv. Hoře. Rovně k S táhne se vlastní hřbet Tř. ukončený Hengštem (kde prý stával stejnojmenný hrad) a za ním viděti vlnitý hřbet „Na skalách" v Teslínách nad Padrťskými rybníky. Tyto hřbety prahorních břidlic nezřídka útesy buližníkovými korunované, spatřujeme i dále k SZ a Z., kdež „Nad Morásk em" (797 m.) nejvyššího bodu dostihují. — Na vrcholu bývalo hradiště již v dobách pradávných. Hrad vystavěli si tu za Přemyslovců pp. z Třemšína z rodu Buziců, jichž potomci za válek husitských drželi ke straně katolické. Tehdy (asi 1424) byl hrad Tábory dobyt a spustl; páni z Třemšína v 16. stol. ztráceli se z řad šlechty české. Viz str. 92, 107, 109, 110, 111. pro cestu zpáteční jiným směrem.

Další výlety viz v díle X. Plzeň s okolím.

Za Blovicemi minuvše drahou v l. Hradiště a Vlčice, projedeme Starou Hutí podle rybníka ke Ždírci; v l. na vrchu objeví se kostelík Žďárský; u Ždírce stihneme stanici

Žďár-Ždírec; farní kostel ve Žďáře, r. 1815 hr. Kolovratem obnovený, má gotickou presbyteř a románskou věž. Na blízkém Smedrově stávala na skalnatém ostrohu tvrz vladyků Žďárských, po níž nepatrné stopy pozůstaly. Za Ždírcem vniká dráha do lesnatých partií nad hlubokým úvalem Úslavy, t. zv. údolí Vileminina opustí úval ten u Srb, a přes rybník u Hutí (zastavené železárny) stihne stanici

Nepomuk (pův. Pomuk město na protáhlém úpatí Zelené Hory, od tratě z daleka viditelné (město ukryto za svahem). Od stan. ¾ hod., 4krát denně poštovní spoj. Starobylý chrám sv. Jakuba na býv. hřbitově, pův. románský, později na got. přestavěný, jak svědčí got. presbyteř; loď pochází ze 16. stol. Byl zničen 1716, však 1860 obnoven. Hrobky hr. Šternberků a Strachovských ze Strachovic. Tři oltářní obrazy od Kandlera. Před kost. renes. zvonice. V kostele prý vždy vzplanula světla, kdykoli měl některý ze Šternberků zemříti. Druhý kostel sv. Jana Nep. postaven na místě pův.

kaple sv. Jana Křt. r. 1651 vdovou po Fr. Mat. ze Šternberka na rodném (?) místě sv. Jana Nep. zřízené r. 1734 až 1738 Adolfem hr. z Martinic ve slohu barokním a obnoven 1879. Altare privilegiatum v něm označuje rodné místo. Severových. stranu náměstí zdobí velkolepá kolej piaristů s krásnou románskou kaplí a školou měšťanskou. V záp. rohu nám. socha P. Marie od Čapka. V městském archivu pamětní kniha městská z r. 1685 a mnohé pamětihodné listiny. V okolí Nep. dolovalo se na zlato a stříbro; nyní provozuje se jen skrovný průmysl; mimo jiné výroba dřev, octa, uhlí a dehtu. Odbočka nové tratě k Blatné. — Stud. noclehárna v panském domě. Oblíbený host.

Výlety z Nepomuku.

1. **Jeskyně na Skalce** (557 m.) v buližníkové skále severoz. od města na úpatí rozsedliny, kde prý přebýval poustevník; na vrcholu besídka na způsob poustevny, jež poskytuje pěknou vyhl. přes Nepomuk až k Třemšínu.

2. Zelená Hora. Jdouce z nám. úzkou uličkou k S. a u samoty Vyskočilky v l. stihnem po $\frac{1}{2}$ hod. zámek, bývalé sídlo pp. ze Šternberka v nyn. podobě r. 1688 postavený ve slohu sice kasárnickém, však v krásné poloze na zbytcích hradu z 15. stol. Proslulý nálezem rukopisu (Libušina soudu) t. zv. Zelenohorského, Jos. Kovářem r. 1817; komora nálezu označena pamětní deskou. I jinak místo pamětihodné. Trojité kamenné valy, z nichž horní dosud se zachovaly, patří k nejznamenitějším stavitelským památkám svého druhu. U brány, jíž vcházíme, stojí v pr. zachovalá bašta, v l. starožitný domek zám. kaplana; z něho vede chodba do bašty, s níž je skvostná vyhlídka na Šumavu. V l. nádvoří kostel P. Marie v nyn. podobě z r. 1688.; chová sošku P. Marie, pořízenou dle starožitného originálu Františkánského kostela svatého Jeronýma ve Vídni; ukazuje se tu žulový balvan s domnělými šlépějemi sv. Vojtěcha, jenž prý na balvanu tom stanul r. 989 po návratu svém z Říma požehnav Čechám a sňav s nich klatbu, před odchodem vyslovenou. Na pr. pob. oltáři starý mistrovský obraz Krista, nepěkně obnovený, v l. Anděl Strážce od Schmidla z r. 1861, oba v pěkně řez. rámech. V pol. lodi v l. u dveří starož. obr. sv. Antonína a čtyři jiné v sakristii. — Z nádvoří vystoupí se do parku před vlastním zámkem, odkud je pěkná vyhl. na okolí Nepomucké, k J., ze zámku také k S. na Vrčany a k Sv. Vojtěchu, býv. lázeňskému, nyní jen poutnímu místu. (Další viz v díle X. Plzeň s okolím).

3. Vrčany a Sv. Vojtěch. Přes Hutě $\frac{1}{4}$ hod. k S. ves Vrčany (nikoli Vrčeň) a 25 min. nad ní Sv. Vojtěch, kaple z r. 1684 na úpatí Chlumce (512 m.). Bývaly tu lázně, do nichž přiváděl se pramen z protějšího vrchu Štědrého (665 m.), jemuž legendární původ od Sv. Vojtěcha se připisoval. Nyní je vše spustlé.

4. Velká Skála. (575 m.). Z Nep. na z. do **Kláštera** ($\frac{1}{2}$ hod.), vsi zbudované na zříc. kdysi velkolepého kláštera Pomuckého, jehož zbytky ve mlýně, v č. 39., na hřbitově, v parku a v různých jiných místech se spatřují. Ve hřbitov. chrámě soška Sv. Markéty z pův. kláštera. Dáme se v pr. k S. a při rozc. v l. k lesu; na kraji lesa přes cestu a cestou po průseku k SV., po $1\frac{3}{4}$ km. v pr. na vrchol **Velké Skály** (7 km.) bizarní, buližníkový vrchol Bukové Hory Krásná vyhl. na SV. i J.

5. **Hrádek** (Strašná skála). Jako při č. 3. přes Vrčany k Sv. Vojtěchu; za tímto však polní cestou v l. podle potoka k Čečovicům; nechavše ves v pr. jdeme rovně dál v stejném směru až do Čížkova (8 km.). V l. k SZ. vede silnice do Přešína; touto po 2 km. přijdeme na Hrádky čili také Strašnou (snad strážnou) skálu na již. svahu Mastýře (10 km.) Na ohromné skále buližníkové stával tu hrad, jehož jen skrovné stopy se spatřují a jehož osudy jsou neznámy. Nalezeny tu i mnohé starožitnosti — Návrat doporučuji přes Přešín; z Př. silnicí k Bl., však po 1 km. cestou v l. na Louňovou, z této pak k J. do údolí Úslavy a údolím Vilemíniným do Nepomuku (Zpět 13 km.).

**6. Třemšín. a) Jak při čísle 5. přes Vrčany k Čečovicům, však jde se dál rovně silnicí podle Merčína do Dožic (8 km.). V l. vršek Kamýk s kostelíkem, odkud je krásná vyhl. Z návsi dáme se v pr. okolo dvora a při rozc. v l. z počátku silničkou podle kapličky, později cestou až ke kapličce druhé u silnice; rovně dál přes silnici a dolů vozovou cestou přes potok do Star. Smolivce (11½ km.); zde návsí v l., na konci vesnice při rozc. v pr. k SV. k lesu (neodbočit v l.) a lesem po 2 km. na silničku v pr. do Mýta (15½ km) vedoucí. Zde se směry dělí: možno jíti: α) přes Roželov, z Mýta silničkou k SV. ½ km. do Roželova, odtud silnicí k S. ¾ km. a k cestě v l. k lesu a lesem dál až ke Kříži 2 km. od kříže v l. k vrcholu 1 km. celkem 19¾ km; β) z Mýta k S. značenou cestou po silnici okolo myslivny; po 2¼ km. na ohbí silnice v pr. cestou k vrcholu, celkem 20 km. — b) Jako při č. 5. až do Čížkova, zde však rovně k S. do Želez. Újezda a dále jako na str. 107 (22 km.) — Vyhl. viz na str. 108.

Z Nepomuku nová trať vede nás po nejzazším jižním obvodu Brdském k Březnici a Příbrami. Trať sledujíc směr rybářské silnice Lnářské, staví nejprve v

Kasejovicích, starém městysi, proslulém svým vývozem dřevěných dýmek; ¼ hod. k S. u samoty Boučku kaple sv. Vojtěcha se želez. lázněmi. ¾ hod. od Kasejovic k V. leží stanice

Lnáře (1120 ob.), krásně položená obec s malebnými rybníky, mezi nimiž stojí zámek s parkem; na J. obce pohostinský klášter Augustianů, od jehož chrámu je krásná vyhl. do okolí; na S. obce úhledný kostelík sv. Mikuláše (podrobnosti viz v díle XI.). Okolí lnářské jmenovitě k J. poskytuje příležitost k četným půvabným výletům, jež zahrnuty jsou do dílu XI. (Střední Povltaví a Středočeské žulové pohoří). Tuto sledujeme jen k S.:

Výlet ze Lnář na Třemšín.

Od zámku jdeme ke kostelu, však hned v pr. po hrázi rybníků a za nimi v l. rožmitálskou silnicí k S. na Záhorčice (1½ km.); podle ryb. Křepínského (v l.) a Čejkovského v pr. do Březí (6½ km.). (Hned za Březím vede v l. cesta do Pozdyně (1½ km.), kde pozorovati lze stopy bývalé tvrze Obyteckých z Obytce); půl hod. dále stihneme Hvožďany (8½ km.), kde již r. 1350 stával farní kostel; na starou goth. stavbu upomíná ještě křížová klenba presbyteria a gothicky okna; též staré náhrobní kamená se tu spatřují. V chrámu chová se

pěkný tepaný kalich ze 17. stol. Zde do Roželova (11 km.) a odtud dále silnice se dělí: v pr. do Březnice na Třemšín (14 km.) jako na str. (ještě 12 km.), v l. k S. k Rožmitálu 11 . při č. 6. (ještě 11 km.). Jdeme touto $2^1/_2$ km.

Pomíjejíce tuto zevrubného líčení tratě Lnáře-Blatná-Březnice, jež spadá v díl XI., obracíme pozornost přímo ku stanici výchozí této tratě, k

Březnici (viz rovněž díl XI.), jež zároveň jest výchozí stanicí nové, pro Podbrdí důležité tratě na

Rožmitál, město (2156 ob.) se starou vsí (původním sídlem Rožmitálských) Rožmitál Starý (626 ob.). V místě provozuje se průmysl dřevařský, hlavně výroba dýmek, jest zde továrna na kovové krabice a hasičské přilby, po domácku rukavičkářství a tkalcovství. Stud. nocleharna »Na Plzeňce«.

Rožmitál Starý jest osada prastarého původu, druhdy Antiqua civitas (Staré město) zvaná. Starý, patrně opevněný kostel (castellum) shořel r. 1794; zbyla z něho jen kulatá pískovcová křtitelnice a cínová křtitelnice z r. 1596. — V 2. pol. 13. stol. vzniknul h r a d r o ž m i t á l s k ý, založ. nejspíše Oldřichem, synem Budislava, rady krále Václava I. Pod ním vzniklo nové město R o ž m i t á l (od něm. jména hradu Rosenthal). Četnými požáry měnil hrad i město svou podobu. Také starší filiální kostel v městě vzal za své, nahrazen byv nynějším kost. sv. Jana Nep. r. 1729. V okolí R. rýžovalo se druhdy na zlato (u Vranovic, zaniklé vsi Sadonic, Piňovic, Ostů, Nesvačil a Hor. Lázu), dolovalo se na želez. rudy: vys. pec zanikla r. 1877, však zůstala slévárna; pod Třemšínem bývala Sklenná Huť, jež r. 1760 zanikla. Až do r. 1347 vládli na R. Lvové z Rožmitálu sami; toho roku postoupil Sezima podíl svůj i polovici hradu a statku arcibiskupství Pražskému; tuto část drželi po husitských válkách Zmrzlíkové ze Svojšina a po nich až do r. 1545 opět páni z Rožmitálu, z nichž zejmena Jaroslav Lev z R. proslul svou cestou po Evropě, jeho sestra Johanna byla manželkou Jiříka Poděbradského, jeho syn Zdeněk pak velkého vlivu v zemi se domohl, však panství svá valně zadlužil; jeho synové uchýlili se následkem toho na Moravu, odkudž jejich vnukové vrátili se do Čech jako protestanté v čele lidu selského po bitvě bělohorské a zhynuli na popravišti. Rož. ujal r. 1545 Florian Gryspek z Gryspachu, milec Ferdinanda I. horlivý katolík, jenž statky své velmi zvelebil. Však potomci jeho jako evangelíci súčastnili se povstání stavů r. 1620; po bitvě běl. zmocnil se R. Marradas, však Gryspekové hradu opět pomocí Mansfelda dobyli; po úplném vítězství císařských statků svých však zbaveni; úpadek jejich zavdal podnět k romantické pověsti, že nechtějíce přečkati svého pádu, společně se otrávili a v rodinné hrobce královické pak pochováni byli. Od těch čas zůstalo v držení R. arcibiskupství Pražské.

Rožmitál je novým krásným východištěm výletů do Brdských lesů, hlavně do pohoří Třemošenského. Odtud také jest nejblíže na nejjižnější jeho výběžek Třemšín.

Výlety z Rožmitálu.

****1. Třemšín** (značkovanými cestami); Dvojím směrem; a) z Nov. Rožmitálu od host. na Plzeňce, kde je stud. nocleharna, silnicí k JZ.

okolo rybníku 1 km. k rozcestí; zde v l. vozovou cestou přes Voltuš, jejíž okolí v novější době proslulo nálezy zkamenělin (obrovský druh rodu Trinacleus) vsí kousek v pr. a hned dále k JZ.,; při rozcestí v pr. k silnici (3 km.); touto dále ještě 1 km. k JZ. až k mysl. Třepáku (4 km.); ½ km. za touto v pr. lesní vozovou cestou, již po 3 km. z prava křižuje cesta od Skl. Hutí (viz b) v l. na vrchol Třemšína (9 km.). — b) Jako při a) k rozcestí, zde však silnicí 1½ km. v pravo, načež v pr. odbočuje cesta do Přední Skelné Hutě (3½ km.); touto dále do Zad. Sk. Hutě (rs.) a k JZ. vozovou cestou rovně na Třemšín (9 km.). Ze St. R. od kostela cestou k J. stihne se uvedená siln. nad Voltuší (Další viz na str. 92, 106., 110., 111. a 112.

*2. Teslín. Silnicí Padrťskou, jež z N. R. vede St. Rožmitálem; po 3 km. ves Věšín; odbočíme vsí v pr. na polní značenou cestu, jež za vsí v l. okolo kříže zahýbá k Z a vede rovně do lesa a stále v témž směru až k mysl. nyní lov. zámečku na Teslíně (8½ km.). Na úpatí lesnatého hřebene Teslínského (od zám. značk. cesta 4 km.) nalezáme dnes již skrovné zříceniny kláštera, o němž vypravuje Hájek, jenž byl v Rožmitále farářem, že založen byl r. 1084 řeholníky z kláštera Ostrovského; určitější doklady jsou o tom, že r. 1310 daroval Protiva z Rožmitálu vrch Baštiny klášteru Ostrovskému. Ke klášteru patřila též ves Čechtice, po níž není památky. Teslín je pěkným středobodem okružních výl. pro okolí Rožm.: a) v rovném směru dále silnicí přes Míšov a Borovno do Vohřeled a na silnici (vedoucí od Spál. Poříčí) do Nových Mitrovic (až sem 23½ km.); dále pak jako na str. 107. na Třemšín (30 km.) a odtud jako při č. 1. opět do R. (39 km.) — b) Kratčeji jako při a) do Borovna, odtud však jako na str. 92. do N. Mitrovic a přes Třemšín do R. (25 km.). — c) Ještě kratčeji jako na str. 92. z Teslína přes Skl. Huť na Třemšín (9 km.) a odtud jako při č. 1. a) přes Třepák do R (19 km.). — d) Z T. jako na str. 115. do Padrtě (5½ km) a odtud silnicí do Rož. (19 km.).

**3. Padrť. Jako při č. 2. do Věšína a dále přes Teslín nebo rovně dále silnicí k SZ. na Bukovou (4 km.). Odtud buď dále silnicí, jež skupinu Třemšínskou (v l) dělí od horské skupiny Třemošenské (v pr.) až do Padrtě (10½ km.), nebo v l. znač. cestou k myslivně „Na vartě" a přes „Skály" (krásný pohled na Rožmitál) přímo k rybníkům (9 km.). V Padrti kromě půvabných rybníků Hořejší 113 ha, Dolní 66 ha, láká výstup na blízký Palcíř (2 km., vyhl. viz na str 92.). Rovněž i Padrť (noclehárna v hostinci u Rybníku) jest dobrým východištěm okružních výletů pro toto okolí; a) Silnicí do Strašic jako na str. 114. (9½ km.), odtud údolím pot. zpět k JV. podle Ameriky, loveck. zám. Tři Trubky do Padrtě (stále dle telef. tyčí 10½ km.), nebo od Tří Trubek jako na str. 75 k Chalupám a silnicí do R. (20½ km.) nebo jako na str. 75. přes Prahu a Tok a značk. cestou od Koruny k J. do R. (15 km.). — b) Kratčeji z Padrtě k S. přes potok a dle telef. tyčí rovně k lovec. zám. Tři Trubky. (z P. 5 km) a dál jako výše. e) Jako při č. 2. přes Teslín a Věšín nebo Třemšín do R.

*4. Koruna, Tři Trubky. Značené cesty vedou dvěma směry: a) Delší silnicí březohorskou přes Vranovice (4 km.), kde stávala tvrz vranovické větve rodu Buziců (stopy její na Hůrce) od r 1565 již pustá; po 3 km. za Vr. dáme se polní cestou v l. do Lázu a odtud dále jako na str. 75. přes Skl. Huť a Borskou myslivnu na Korunu (26 km), odtud buď přes Tři Trubky do Strašic nebo Padrtě na nocleh. b) Kratší cesta vede z R. na S ke kříži; zde v l. na Plešec (7 km.) a dále přes Koš (9 km.) k Borské mysl. (12½ km.) a na Korunu jako výše (15 km.). Tyto výlety možno příjemně spojiti tak, že jednou cestou kratší b) dáme se na Korunu a vrátíme se buď přes Tři Trubky a Padrť (celkem 35 km, na den pro statného turistu), buď jako při č. 5. přes Prahu a Nepomuk do R (celkem 30 km)

*5. Praha. Tři Trubky. Padrť. Ze St. Rožmitálu vede k S. cesta přes Nepomuk (4 km.) na jižní svah Toku k Nepomucké mysl. s krásným rozhledem (5 km.); odtud k S stihnem po 1 km. Boudu sv. Jana a od této

v 1. jako na str. 75. dáme se přes Prahu k boudě sv. Václava „Na Rovině" (8½ km.), kde stojí lesní zámeček arcibiskupský a dále buď k Třem Trubkám (15 km.) nebo přes Padrť (12½ km.) zpět do R. (25 km.).

V. b. Březnice. Mirovice. St. Sedlo. Orlík. Zvíkov. Písek.

Celá tato odbočná trať spadá v obor dílu XI. Tuto o ní zmiňujeme se jen případně jako odbočce vděčné, jednak z tratě I. c. z Prahy přes Příbram, jednak z výše uvedené tratě V. z Plzně přes Nepomuk a Blatnou. Jedná se tu hlavně jen o návštěvu části Povltaví mezi Orlíkem, Zvíkovem a Červenou.

Z Březnice dostihnouti lze Orlíku nejlépe buď přes Mirovice (pěšky) nebo Čimelice (poštou). Kdo chce užiti plavby po Vltavě, tomu radíme však, aby dostihl nejdříve horní výchozí stanice buď Červené nebo Zvíkova a dal se odtud lodí dovézti na Orlík.

*Výlety na Červenou, Zvíkov a Orlík.

*1. Jedeme z Březnice až do Písku; odtud transversální drahou do Vlastce. Z Vlastce přes Červený Újezd k Vltavě; zde po levém bř. po navigační hrázi ½ hod. proti proudu k velkolepému viaduktu u Červené (65·4 m. nad řekou), nejvyššímu v Rakousku po viaduktu Trisanském na dráze arlbergské. Tři pole o rozpětí 84·4 m. Náklad 1,020.000 K. Odtud možno po řece buď po vorech nebo pramicí, jíž lze najmouti, nebo pěšky dílem po navigačních hrázích dílem pěšinami pobřežními; mineme ves Červenou (stud. nocl u p. K. Souhrady), nad níž malebně vypíná se kostelík sv. Bartoloměje s farou; po dvou hodinách objeví se Zvíkov, pamětihodný hrad, jehož věže, zvané Markomankou, založení již Markomanům se připisuje r. 174. Přístup po ohlášení se u hlídače, jenž poskytne také občerstvení. (Podrobnosti viz v díle XI.). Kdo chce podniknouti výlet jen jednodenní, tomu radíme odtud dáti se k železn. zastávce u Ostrovce (1½). Jinak vede nás po pr. bř. Vltavy nebo lodí cesta dále po vodě malebným dolem lesnatým, v němž nezastihneme leč samotu Jelce, na Orlík (3 hodiny), k němuž z Náklí vede pěkná cesta. Má-li se výletu užití a obě pamětihodná místa prohlédnouti, radíme na Orlíce resp. v St. Sedle (Podrobnosti v díle XI.) přenocovati. Stud. nocl. v St. Sedle u koníčka.

2. Z Březnice neb Příbrami do Mitrovic a pěšky na Orlík 12 km. Návrat odpoledne přes Čimelice. Kdo chce shlédnouti za jeden den aspoň ještě Zvíkov, musí již do Orlíka na noc; tak aby ráno do 9ti hodin prohlédl si Orlík a vydal se pak pěšky na Zvíkov a do zast. Ostrovce, odkud snadněji lze obě místa jednodenním výletem spojiti tak, že ráno jedeme z Bř. až do Ostrovce, odtud na Zvíkov, po prohlídce lodí na Orlík a odtud pak ku stanici do Čimelic.

Trat VI. Rokycany. Strašice. Jince. Hřebeny. Skalka. Řevnice.

Z Rokycan (str. 88.) vede nás první část trati této tímtéž úvalem potoka Padrťského čili Černého, jímž po levém břehu běží trať železniční k Mirošovům. Tuto sledujeme jeho pravý břeh silnicí od Rokycan přes Poulovsko (také drahou do Dobříva) k

Dobřívu (7 km.), prům. obci (1425 ob.) s velkými slévárnami, hamry a válcovnami, výrobou kutého železa i litého zboží atd. Leží na okraji malebné doliny, tvořící prorvu potoka Černého horami Třemošenskými. Z levé strany vroubí ji výběžky Žďáru (Kouklová Hora 565 m., Bábovka 601 m., Bílá Skála 613 m.), s pravé strany výběžky pásma od Skořic se táhnoucího (Převážení 600 m. a Vlč 598 m.).

Mezi těmito lesnatými kupami vede nás silnice vedle opuštěné tratě Stroussbergovy podle několika mlýnů (o Melmatěji viz níže) k

Strašicům (13 km.), jež z dálky již poznáváme podle farního kostelíka na výšině. Strašice povstaly z několika více méně souvislých obcí (Dvůr, Strašice, Hutě). K našim účelům jest nejlépe dáti se k Hutím (při rozv. siln. u hájovny v pr.), kdež také najdeme dobrý host. na poště. Městys leží v malebné kotlině, jíž na severu vroubí Ostrý (638) a Pískový vrch (660 m.) s Bílou Skálou (613 m.), na západě Vlč (598 m.), na jihu výběžky Kamenné (735 m.) a Hlavy (781 m.), kdežto k východu táhne se nižší úval k Sv. Dobrotivé. Právem možno označiti Strašice jako jeden z nejkrásnějších, ač nejméně povšimnutých bodů našich Brd. (Přístup ze stanice Holoubkova, zas. Mýta a St. Mýta; z posl. poštou.) V Strašicích bývalo několik tvrzí a hradů. Jedna tvrz stávala v místech nyn. fary při kostelíku sv. Vavřince; v údolí k Dobřívu nad mlýnem Melmatějem (asi 300 kroků k SZ.) stávala tvrz zvaná Vimberk třetí hrad pak stával na J. na Lípovsku, pod nímž nyní leží myslivna Amerika. (Další podrobnosti viz na str. 85.)

Odbočky a výlety ze Strašic.

****1. Ze Strašic do Příbrami přes Tři Trubky** (lovecký zámek, podle tyčí telef. vedení 4½ km.) a **Korunu** viz obráceným směrem.

na str. 72. a 74., 6 hod. cesty. Za Třemi Trubkami vděčná partie botanická. Od Třech Trubek za zám. na rozc. v l. (v pr. cesta do Padrtě): při dalším rozcestí v pr. (v l cesta Alliance po svahu Jordánu k Obecnici, viz str. 72.: od této cesty Alliance v l. k Sv. Dobrotivé); při dalším rozc. v l. (v pr. cesta na Kočku nad Padrtí) kolem hájovny Tři Trubky, též Starý Svět zvané (optati se na cestu nebo vzíti si průvodce) a vzhůru silničkou ke Koruně až k značkám na vrchol vedoucím. Rozhled. Pak značenou cestou přes Borskou mysl. k Pilskému ryb. a přes Březové Hory do Příbrami. (Krásné lesní partie.) Viz str. 72. a 74.

2 **Rybníky Padrťské; pěkná procházka silnicí ($9^1/_2$ km.), již dobře může použíti i cyklista; botanik najde vděčnější partii podle potoka Padrťského 10 km, flora viz na str. 86). Nebo jako při č. 1. přes Tři Trubky $10^1/_2$ km. (skvostná lesní partie). Krásné rybníky lesy vroubené; horní má ráz horského jezera (630 m.) a obklopen jest na obvodu bažinami, jimiž za mokra jest nesnadno prostoupiti. V Padrti stud. noclehárna v host. u rybníka.

*3 **Rožmitál.** Jako při č. 2. k ryb. Padrťským, odtud silnicí v l. do R. (z Padrtě 11 km.) nebo ze Str. ke Třem Trubkám a dál v pr. podle Třítrubeckého pot. (subalpinská flora; Blechnum, Mulgedium a p.) až na silnici Rožmitálskou a touto v l. do R. (21 km.) jako níže při č. 4. na Teslín a odtud cestou v l. přes Věšín (krásné lesní partie) do R.

*4. **Teslín a Třemšín.** Jako při č. 2. k Padrťským rybníkům; zde v pr. na cestu vedoucí do lesa k J.; po 3 km. průsek, jímž po 10 min. stihneme cestu k mysl. teslínské; jdeme buď hned touto cestou v l. nebo ještě kousek dále průsekem a stihneme ji opět po několika m n., načež jdeme po ní v pr. ještě $1^1/_2$ km. k Teslínu (ze Str. $13^1/_2$ km.)a Odtud buď v l. do Rožmitálu, po případě jako při č. 2. na str. 110. na Třemšín (23 km.), z Třemšína do Blovic (str. 108), Nepomuku (str. 110), Lnář (str. 111), Rožmitálu (str. 112).

Ze Strašic sleduje cyklista směrem naší tratě silnici k SV. přes Dvůr a Smolárnu $5^1/_4$ km., až přes Olešnou, zde na křižovatce dá se v pr. do Sv. Dobrotivé ($8^3/_4$ km.). Pěšímu turistovi radím méně pohodlnou, však zajímavější partii od hamrů po opuštěné trati Stroussbergově dolinou malého potůčku, jenž odvádí vodu několika pramenitých rybníků na úpatí lesa, z nich stihneme nejdřív malebný T i s ý (po $2^1/_2$ m.), po 4 km. v l. ves T é n ě, po dalších 2 km. malý, rovněž malebný rybníček N o v ý (rozvodí); odtud jdeme v pr. po kraji lesa podle rybníčku H e ř m a n a a dalších ještě dvou do

Sv. Dobrotivé (ze Str. 8, z Rokyc. 21 km.). Pův. klášter sv. Maří později sv. Panny Dobrotivé, na Ostrově zvaný, zal. od Oldřicha Zajíce z Valdeku (přinesl r. 1320 do Čech ostatky sv. Benigny, jež zde uložil) pro poustevníky z řehole sv. Augustina.

Klášter hynul ve stol 15., ač není známo, že by byl v bouřích husitských utrpěl, 1469 byl sice kostel obnoven, však 1569 byl již klášter opuštěn. 1676 dán klášter augustianům u sv. Tomáše, kteří se stavbou nového kláštera a obnovou kostela počali, což dokončeno do r. 1720.

R. 1785 chrám proměněn ve farní, místnosti klášterní odkázány většinou potřebám školním a zůstaven tu jen převor jako farář s jedním kaplanem. — V okolí u Zajícova a Kozojed proslulé naleziště zkamenělin v černých břidlicích Dd_1 (viz str. 7.).

Výlety ze Sv. Dobrotivé do Hořovic (str. 80), na Valdek (77), do Příbrami (73), k Padrťským ryb. po cestě Alliance přes Tři Trubky str. 81 č. 10.), na Zbiroh (str. 81) atd. viz při jednotlivých výchozíc stanicích hlavních komunikací dl označených stránek).

Další cesta vede nás odtud silnicí k JV. pod Beran (vystup. v l., vyhl. k Plzni) a dále okolo Bílého Kříže a Panny Lídy na Obecnici a Příbram (viz str. 73.), aneb ve hlavním směru tratě přes Kváň a Vísk na Neřežín (viz str. 77.), odtud k jihu na Valde (str. 71.) a směrem na str. 67. naznačeným do Jinec Odtud přes

Píska (str. 77.) na Provázek, Kuchyňku a Mal. Bábu (str. 49.) a jako na str. 49. zpětným směrem po Hřebenech na Skalku a do **Řevnic.**

Vzdálenosti, jež tu pěšky uraziti nutno jsou: ze sv. Dobrotivé na Valdek 7 km., z Valdeku do Jinec (7 km.), z Jinec na Píska (6 km.), z Písků na Mal. Bábu 7¾ km., z M. Báby na Boží Vrážku 10½ km., odtud na Skalku 3 km. a ze Skalky do Řevnic 7½—8 km.

Cyklista, jenž jel již z Rokycan přes Strašice do Sv. Dobrotivé (22 km.), může i ze Sv. Dobrotivé na Valdek dobrou silnicí k Panně Lídě 4 km. a za ní 1¼ km. k silnici na sever odbočující, po této pa na Valdek 4½ km (celkem ze Sv. Dobr. na Valdek 9¾km.); z Valdeku jde rovněž dobrá silnice do Jinec 7 km. (z Rokyc. 38¾ km.); odtud může cyklista sledovati směr přes Běhčín a Hostomice a Osov do Řevnic po sev. úpatí Brd (z Jinec 27 km., z Rok. 66 km.); nebo z Jinec na Hostomice, odtud však přes Hřebeny na Dobříš a p jižním úpatí Brd přes Mníšek, Řídkou a Jíloviště-Zbraslav do Prah (z Jinec 60, z Rokycan 99 km.).

DODATEK.

(Na str. 95. vypadl následující doplněk tratě první.)

I. f) Zadní Třebáň-Lochovice.

Ze Zadní Třebáně odbočuje trať železniční směrem jihozápadním nad úvalem Svinařského potoka podle zast. Bělče do

Litně (viz str. 59) a ubírá se dále úvalem mezi hřebeny Brdskými a vysočinou vápencovou, jež jsme již na str. 50 turisticky prošli podle Nesvačil ku Všeradicům a do

Osova (viz str. 50.), odkudž s výhledy k jihu na lesnaté hřebeny a pod nimi rozložené

Hostomice (viz str. 49. a 103.) do Lochovic.

I. g) Dušníky-Vráž-Beroun.

Z Dušníků na trati Praha-Most-Multava odbočuje spojovací trať do Berouna, kteráž vede nás nejprve na stanici

Hořelice-Nučice, poblíž proslulých dolovisk na železnou rudu chamoisit, uloženou zde v silurském pásmu Dd_4. Za Nučicemi nabývá krajina stále malebnějšího rázu, zejména u následující stanice

Loděnice, kde jsou známé vinice a čepuje se i loděnické víno. Odtud k jihu směrem na Bubovice projdeme pásmem svrchnosilurských vrstev s bohatým nalezištěm trilobitů a p. zkamenělin a můžeme sestoupiti k Sv. Ivanu.

Podle potoka Kačáku k sev. doporučují se půvabné vycházky k Nenačovicům, Podkozí a Žlábku (viz str. 58.) a Bezděkovu. Nejdůležitější turistickou stanicí je následující

Vráž-Sv. Ivan, jakožto nejbližší východiště do lázní k Sv. Ivanu (viz str. 52.). K severu pak můžeme přes lesnatý hřeben proniknouti pěknou procházkou do Chýňavy a sestoupiti odtud k západu do údolí Berounky u St. Hutí s velmi krásnými pohledy do tohoto údolu.

REJSTŘÍK VĚCNÝ.

OBSAH.

Dodatek.

Seznam vyobrazení.

Mapka 18 obvodů Kafkova illustrovaného Průvodce po království Českém.

Seznam a cenu dílků viz na předních stránkách obálky.

Měřítko :
km
Nové Strašecí
Kladno
Praha
Chuchle
Zbraslav
Jílové
Dobříš
Plzeň
Příbram
Milín
Rožmitál
Březnice
Nepomuk
Blatná
Vysvětlivky :
hory a vrcholy horské
soustava vodní
kaple, kláštery, poutnická místa
vsi
městečka
města
zříceniny
zámky
dvory, samoty a myslivny
silnice a cesty
železnice
BRDA A PODBRDÍ.